GÖÇ'Ü GÜÇ'E DÖNÜŞTÜREN KADINLAR: ANTAKYA, GAZİANTEP VE İSTANBUL'DA ÇALIŞAN SURİYELİ GÖÇMEN KADINLARLA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Merve Bilgin
191127208

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Bahattin Akşit

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2021

GÖÇ'Ü GÜÇ'E DÖNÜŞTÜREN KADINLAR: ANTAKYA, GAZİANTEP VE İSTANBUL'DA ÇALIŞAN SURİYELİ GÖÇMEN KADINLARLA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Merve Bilgin
191127208
Orcid: 0000-0001-5551-447X

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosoyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Bahattin Akşit

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Samimi şekilde deneyimlerini paylaşıp araştırmanın ortaya çıkmasına aracı tüm Suriyeli kadınlara,

Bu süreçte en başından beri yanımda olan ve yönlendirmeleri ile çalışmanın bugünkü hale gelmesini sağlayan değerli danışman hocam Sn. Prof. Dr. Bahattin Akşit'e, öğrettiği yöntemlerle araştırmanın olmasını sağlayan kıymetli hocam Sn. Prof. Dr. Belma T. Akşit'e, Hatay'daki saha araştırmaları sırasında yanımda olan sevgili hocam Sn. Doç. Dr. Gökçesu Akşit'e, öğrenme ve araştırma sürecim boyunca bilgi ve uzmanlıklarıyla ufkumu açan değerli hocalarım Sn. Prof. Dr. Nurgün Oktik'e, Sn. Prof. Dr. Ayşe Betül Çelik'e ve tüm hocalarıma,

Tez'in başlangıç aşamasında güven duyarak yol haritası belirleyen kıymetli iş insanı Sn. Erol Bilecik'e, vizyonu, bilgisi ve sevgisi ile hayatıma önemli katkıları olan Sn. Elif Şen'e,

Ailemin kıymetli akademisyenleri ve bu sürece girmemde rol oynayan Sn. Prof. Dr. Mustafa Zengin'e ve Sn. Prof. Dr. Nazife Baykal'a,

Bu zorlu süreçte bana destek olan yol arkadaşıma, çok değerli dostlarıma ve iş arkadaşlarıma,

En kıymetlilerim anneme, ablama, Arya Lalin'e ve ailemin bütün güzel üyelerine tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu tezi sevgili anneanneme ithaf ediyorum, bir kadının ne kadar güçlü olabildiğini ilk ondan öğrendim…

Merve Bilgin

Mart, 2021

ÖZ

GÖÇ'Ü GÜÇ'E DÖNÜŞTÜREN KADINLAR: ANTAKYA, GAZİANTEP VE İSTANBUL'DA ÇALIŞAN SURİYE'Lİ GÖÇMEN KADINLARLA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Merve Bilgin
Yüksel Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Bahattin Akşit
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Araştırmanın temel inceleme konusunu ülkelerinde başlayan iç savaş sonrası Türkiye'ye göç eden Suriyeli kadınlar ve bu kadınların çalışma alanındaki durumları oluşturmaktadır. Bugün Türkiye'nin bütün kentlerinde yaşayan Suriyeli göçmenlerden İstanbul, Gaziantep ve Antakya'da yaşayan kadınlar ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında zorunlu göç yoluyla ülkemize gelen Suriyeli göçmen kadınların çalışma alanı esas olmak üzere, karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla ne şekilde mücadele ettikleri incelenmiştir. Araştırmada göçmen kadınların çalışma yoluyla güçlenebildikleri gösterilmek istenmiştir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken göç literatüründen faydalanılmış, kadınların çalışma alanındaki mücadelesi ele alınırken de Bourdieu'nun alan kuramından ve kuramı etrafında geliştirdiği kavramlardan yararlanılmıştır.

Niteliksel yöntemlerin kullanıldığı çalışmada 31 Suriyeli kadınla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Kadınların savaş ve zorunlu göç sonrası gelen kültürel, toplumsal ve ekonomik değişimlere, sahip oldukları sermaye türleri doğrultusunda yanıt verdikleri görülmüştür.

Suriyeli göçmen kadınların işgücüne katılımını destekleyecek nitelikte bilimsel çalışmalar ortaya koymanın sadece onların hayatında değil diğer kadınların hayatında da farklılıklar yaratacağına inanılmaktadır. Bu tür çalışmalar aynı zamanda yerel halkın göçmenler konusundaki algısını da değiştirebilir. Toplumların gözünde "yük" gibi görülen ve genellikle zorunlu olarak ülkelerinden ayrılan göçmenler, topluma katma değer sağlayan işgücüne dönüşebilir. Bunun kadın eliyle yapılıyor olması da kadınların toplumlar açısından ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gösterecektir.

Anahtar Sözcükler: Suriye, Kadın, Göçmen, İstihdam, Güçlenme, Alan, Sermaye.

ABSTRACT

WOMEN TURNING MIGRATION INTO EMPOWEREMENT: A QUALITATIVE RESEARCH ON WORKING MIGRANT SYRIAN WOMEN IN ANTAKYA, GAZİANTEP AND ISTANBUL

Merve Bilgin
Master Thesis
Department of Sociology
Sociology Programme
Advisor: Prof. Dr. Bahattin Akşit
Maltepe University Graduate School, 2021

Syrian women migrating by force from Syria because of civil war and their status in working area is the main subject of this research. Syrian women living in İstanbul, Gaziantep and Antakya are reviewed among all Syrians living in each cities of Turkey.

Difficulties which Syrian women have faced, especially in working area are analysed first, then their way of struggle with those are reviewed. The ultimate aim is to reach to show those women would be more powerful by means of working.

Resources on immigration are applied for conceptual framework of this research at first sight. Bourdieu's field theory and concepts are the other main concept which reffered specially analysing women's struggle at working area.

Qualitative method is used in this research and in-depth interviews are conducted with 31 Syrian women. Findings show that women react to cultural, social and economic change in line with capitals they have.

Scientific researchs supporting women in terms of their participation into working field are important not only for their lives but also for the other women. These kinds of research also may change perception of local people about migrants. Migrants seen mostly as "burden" in the eyes of community may turn to "labour force". This may come true by hands of women also remind all the value of women.
.

Keywords: Syria, Women, Migrant, Employement, Empowerment, Field, Capital.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iv
TEŞEKKÜR v
ÖZ vi
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR x
ÖZGEÇMİŞ xi
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Göç Türleri 2
1.2. Araştırmanın Amacı 5
1.3. Araştırmanın Önemi 6
1.4. Araştırmanın Kısıtları, Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar 6
BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. Göç Kuramları 8
2.1.1. Merkez-Çevre Kuramı 10
2.1.2. Göç Sistemleri Kuramı 11
2.1.3. Göç Ağları Teorisi 12
2.1.4.Transnasyonel (Ulusaşırı) Alanlar Teorisi 13
2.2. Göçün Tanımları 14
2.3. Pierre Bourdieu, Alan Kuramı ve Kavramları 17
2.4. Suriyeli Göçmenler 27
BÖLÜM 3. ARAŞTIRMA EVRENİ 33
3.1. Türkiye ve Göç Edilen Kentler 33
3.1.1. Hatay 34
a) Demografik Yapı 35
b) Jeopolitik Konum 35
c) Ekonomik Yapı 36
d) Etnik ve Kültürel Yapı 39
e) Hatay (Antakya) nın Tarihçesi 40
3.1.2. Gaziantep 41
a) Demografik Yapı 41
b) Jeopolitik Konum 42
c) Ekonomik Yapı 43
d) Etnik ve Kültürel Yapı 46
e) Gaziantep'in Kısa Tarihi 46
3.1.3. İstanbul 48
a) Demografik Yapı 48
b) Jeopolitik Konum 49
c) Ekonomik Yapı 50
3.2. Suriye ve Göç Edilen Köken Kentler 51
a) Suriye'nin Kronolojik Tarihi 51
b) Suriye'nin Etnik ve Dini Haritası 53

c) Suriye'nin Stratejik Önemi ve Demografik Yapısı 54
3.2.1. Halep (Aleppo-Halab) 55
3.2.2. Şam (Dimaşk) 58
3.2.3 İdlip 60
3.2.4. Lazkiye 60
3.2.5. Humus (Homs) 61
BÖLÜM 4. YÖNTEM 63
4.2. Veri Toplama Süreci 64
a) Veri Toplama 64
b) Veri Analizi 65
BÖLÜM 5. BULGULAR VE TARTIŞMA 66
5.1 Katılımcı Profili 66
5.2. Suriyeli Kadınların Savaş ve Zorunlu Göçe Dair Toplumsal Deneyimlerine Dair Bulgular 69
5.2.1 Göç-Göçmen Ağları 72
5.2.2 Kimlik 81
5.2.3 Kültürler Arası Benzerlik ve Farklılıklara Dair 84
5.3. Suriyeli Kadınların Çalışma Alanı/Durumuna Dair Bulgular 86
5.3.1 Devlete Bağlı Bir Kurumda / Pozisyonda Çalışan Kadınlar 89
5.3.2 Sivil Toplum Örgütlerinde Çalışan Kadınlar 90
BÖLÜM 6. SONUÇ ve ÖNERİLER 92
EKLER 99
Ek-1 Katılımcı Listesi 99
EK-2 Türkçe Görüşme Çerçevesi 101
Ek-3 Framework Of Englizh Interview 104
Ek-4 İngilizce Mülakatlar 107
KAYNAKÇA 137

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AFAD : T.C İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM : Birleşmiş Milletler

BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GİGM : İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

GSYİH : Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

IOM : Uluslararası Göç Örgütü

İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÖMER : Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi

TUS : Tıpta Uzmanlık Sınavı

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

UN : United Nations

UNDP : United Nations Development Programme

UNHCR : United Nations High Commissioner for Refugees

ÖZGEÇMİŞ

Merve Bilgin
Sosyoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Y.Ls.	2021	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı
Ls.	2007	İstanbul Bilgi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat (Anadal) – Sosyoloji (Yandal)
	2006	Stockholm Üniversitesi, English Department, İngilizce
Lise	2002	Özel Ata Lisesi

İş/İstihdam

2015 -	Apple Ürün Müdürü Index Bilgisayar A.Ş
2010- 2014	Özel Kalem. Maltepe Belediyesi
2007-2009	İnsan Kaynakları Uzmanı, Arkas Holding

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

2007 - Üye: Bilgili Mezunlar Derneği
2017 - Üye: Temel İhtiyaç Derneği

Alınan Burs ve Ödüller

2002	*ÖSYM Bursu*
2006	Erasmus Bursu

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Göç sosyolojiden tarihe birçok disipline konu olan ve modernite ile birlikte araştırma nesnesi haline gelmiş bir olgudur. Bu sebeple göçe dair yapılan çalışmalar ve araştırmaların özellikle 19. Yüzyıldan itibaren görünür hale geldiği söylenebilir. (Abadan-Unat, 2002, 4). İçduygu bu görüşü destekler (2010, s. 19) ve modernitenin ortaya çıktığı dönemlerden önce gerçekleşen nüfus hareketliliğinin sınırlı kaldığını ifade eder. Castles'a göre de göç, modernleşme ve globalleşmenin bir göstergesidir (2008, 44).

Erbaş (2018) göçün nedenleri, göçmenlerin durumu ve yapısal süreçleri ele alınmadan göç hakkında anlamlı politikalar ortaya konamayacağını savunur. İçduygu (2010, s.22) 20. yüzyılda modernleşmenin çok daha geniş bir alana yayıldığını, bunun bir sonucu olarak uluslararası göçlerin sayısının arttığını ve her ülkenin iktisadi, toplumsal ve siyasal yapılanması çerçevesinde bu olguya farklı tepkiler gösterdiğini ifade eder. 20. yüzyılın son çeyreğinde işgücüne bağlı göçlerin, zorunlu göçlerin ve uluslararası emeklilik göçlerinin öne çıktığı görülmektedir. (Bell ve ark., 2010, s.16). Bugüne gelindiğinde uluslararası göçün yapısal nedenleri arasında özellikle savaşların ve iktisadi gereksinimlerin olduğu anlaşılmaktadır.

2011 yılının Mart ayında Suriye'de başlayan hükümet karşıtı gösterilerin hızlıca iç savaşa dönüşmesi dünya tarihinde bugüne kadar görülen en büyük nüfus hareketliliğinin yaşanmasına yol açmıştır. UNHCR, 2011'de 22,5 milyon olan Suriye nüfusunun 6,1 milyonunun ülke içerisinde yer değiştirmek durumunda kaldığını, 6,6 milyonunun ise ülke dışına kaçmak zorunda kaldığını açıklamıştır (Erdoğan, 2020, s.2). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 'nün verilerine göre 31 Aralık 2019 itibari ile Türkiye'de geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeli göçmen sayısı 3.576.370'dir ve Türkiye bu rakamla dünyanın ve kendi tarihinin en büyük göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır (Erdoğan, 2020, s.2).

İçduygu'nun savunduğu üzere her ülke sahip olduğu yapısal özelliklerine göre göç meselesine yanıt vermektedir, Türkiye'de yaşayan yerel halkın da son on yıldır devam eden bu kitlesel nüfus hareketliliğine yönelik farklı reaksiyonları olmuştur. Yaşama süresinin uzaması ve göçmen nüfusun geçen her yıl artması toplumsal ve

özellikle ekonomik açıdan çeşitli tepkilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sınır bölgede yer alan kentlerde geçici barınma merkezleri kurulması, meselenin geçici olmaması nedeniyle bir çözüm olamamış, Suriyeli göçmenlerin bugün neredeyse tamamının kamp dışı alanlarda yaşaması ile sonuçlanmıştır. Barınma başta olmak üzere ortaya çıkan tüm ihtiyaçlarını karşılamak için kurdukları bu yeni düzen de çalışmak ve para kazanmak Suriyeli göçmenler açısından bir gereklilik halini almıştır. Geçici koruma statüsü altında kayıtlı Suriyeli göçmenlerin %70'inin kadın ve çocuklardan oluştuğu ve bu kadınların ülkede süren savaşta eşini, babasını ya da abisini bıraktığı ya da kaybettiği düşünüldüğünde özellikle kadınların çalışmak zorunda oldukları anlaşılmaktadır. Ülkelerinde yaşanan iç savaş sonrası zorunlu olarak Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen kadınların çalışma alanlarının ne olduğu, bu alanlarda verdikleri mücadeleler ve ne şekilde güçlendikleri çalışmanın temel problemidir. Bugün Türkiye'nin tüm kentlerinde yaşayan Suriyeli göçmen kadınlardan İstanbul, Gaziantep ve Hatay'da yaşayanlar ele alınmıştır. Bu üç kent, bugün Suriyelilerin en yoğun yaşadığı kentlerdir ve kentlerin ekonomik yapısı çerçevesinde Suriyeli göçmen kadınların işgücü piyasasındaki konumları, çalışma alanlarında karşılaştıkları zorluklar ve sahip oldukları sermaye türleri doğrultusunda gösterdikleri mücadele ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.1. Göç Türleri

Göç en yalın şekilde coğrafi açıdan yer değiştirmek olarak ifade edilebilir, ancak göçü asıl önemli hale getiren şey sürecin ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal açıdan sonuçlarıdır. (Özer, 2004, s.11). Bu bağlamda nüfus hareketleri, türleri, ortaya çıkış nedenleri ve sonuçları ile ele alınmış ve kavram farklı yönlere doğru genişlemiştir.

Mekânsal açıdan ele alındığında göç, ülke sınırları içerisinde yer alan kentler arasında gerçekleşmiş ise iç göç, ülke sınırları dışında yer alan farklı bir kente gerçekleşmiş ise uluslararası ya da dış göç olarak adlandırılmaktadır. İç göçte, ülke içi toplam nüfus sayısında bir değişim olmazken, bölgeler arası nüfus değişimi ortaya çıkmaktadır. İç göç hareketleri günümüzde genellikle kırsal bölgelerden kentsel alanlara doğru gerçekleştirilmektedir. Endüstrileşmenin ve ekonomik koşulların daha iyi olduğu kentsel alanlar, bu imkanların kısıtlı olduğu kırsal alanda yaşayan kişiler için cazibe merkezi haline gelmekte ve bunun sonucunda kırdan kente göç edenlerin sayısı yükselmektedir. Bu süreci deneyimleyen göçmenlerin genellikle kentlerde gettolar

oluşturduğu ya da var olan gettolarda yaşadığı görülmektedir. Günümüzde ekonomik koşullar kadar savaş, siyasi baskı, sömürü gibi unsurların da ülke içerisindeki hareketliliğin artmasında etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Suriye'de yaşanan iç savaşta 6,1 milyon kişinin ülke içerisinde yer alan güvenli bölgelere sığınması buna örnek olarak gösterilebilir. İç göçlerden farklı olarak uluslararası göçlerde ülkenin toplam nüfusu değişmektedir. Suriye'den komşu ülkeler başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerine gerçekleşen göç neticesinde ülke nüfusunda azalma olduğu görülmüştür. Ülkeleri dışına göç eden 6,6 milyon Suriyelinin %55'i Türkiye'ye (3,6 milyon), %15'i Lübnan'a (948 bin), %10'u Ürdün'e (654 bin), %4'ü Irak'a (254 bin), %2'si Mısır'a (150 bin), geriye kalan %14'lık kısım ise Almanya ve İsveç başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine göç etmiştir. (Erdoğan, 2020, s.3)

Ulusal ya da uluslararası düzeyde gerçekleşen nüfus hareketliliği çeşitli nedenlere bağlı olabilir. Örneğin işçi göçleri ekonomik nedenlerle ortaya çıkan göçlerdir, uluslararası düzeyde gerçekleşmekte ve küreselleşmenin etkisiyle daha sık karşımıza çıkmaktadır. 1991'de varlığı sona eren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ülkelerinden iş bulmak için hem ülkemize hem de farklı ülkelere göç edenler işçi göçüne örnek olarak gösterilebilir (Koçak ve Terzi, 2012: 173–175). Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göç sürecinde ülkeye gelen ve kayıtlı olan Suriyelilerin yaklaşık %60'nın çalışma çağında olduğu görülmektedir. Bu sürecin içerisinde yer alan kayıtlı olmayan göçmenler de göz önünde bulundurulduğunda sürecin ekonomik boyutu ve sonuçları ile de ele alınması gerektiği açıktır. Evlilik ve eğitim gibi nedenlerle de farklı bir ülkeye, bölgeye yerleşim söz konusu olabilir. Eğitim amacı ile farklı bir ülkeye göç eden kişilerin bir kısmı o ülkede kalmaya devam etmekte ve kaldıkları ülkenin ekonomisine katkıda bulunabilmektedir. Evlilik sonucu göç süreci ağırlıklı kadınların yer aldığı bir süreçtir ve göçün kadınlaşmasına katkı sağlar. Genellikle gönüllü gerçekleşen bir göçtür ve ülkenin farklı bir kentine yapıldığı gibi farklı bir ülkeye de yapılabilmektedir.

Göç kavramı hukuki boyutuyla ele alındığında, yasal ve yasal olmayan yollarla gerçekleşen göç ayrımı karşımıza çıkar (Civan ve Gökalp, 2011) bunun sonucunda oluşan göçmen grupları kayıtlı ya da kayıt dışı göçmenler olarak adlandırılır. Göç hareketine katılanların sayısı dikkate alındığında gerçekleşen göçler münferit ve kitle göçleri şeklinde açıklanabilir (İpek,2006, s.17). 2011 yılından günümüze kadar

Suriye'den Türkiye'ye göç eden ve kayıt altına alınanların sayısı yaklaşık 3,6 milyon olarak açıklanmıştır. Bu rakama kayıt dışı göçmenler de eklendiğinde sıra dışı bir büyüklüğe ulaşan bu göç hareketi kitlesel olarak adlandırılabilir. Suriyeli göçmenlerin durumu hukuki açıdan incelendiğinde Türkiye'nin mülteciler konusunda imzaladığı Cenevre Protokolündeki coğrafi kısıtlama şartının işe yaramadığı anlaşılmış ve 11 Nisan 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yayınlanmıştır. Kanunda yer alan geçici koruma statüsü Suriyelilerin kayıtlı ve belli bir statüde ülkede yaşam sürmelerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların sahip olduğu yaşam olanaklarını üst seviyeye çıkarma isteği gönüllülük esasına dayanmakta, bu şekilde gerçekleştirilen göçler de gönüllü göç olarak ifade edilmektedir. Bunun aksine, savaş, doğal afet, terör gibi durumlar sonucu ortaya çıkan ve bireylerin gerçekleştirdiği göçler zorunlu göç olarak adlandırılmaktadır. (Çağlayan ve Ark. 2011). Suriye'den Türkiye'ye göç edenlerin sayısının savaşın şiddetini arttırmasına paralel olarak her yıl artması göçün zorunluluk boyutunu gözler önüne sermektedir. 2011 yılında Hatay'ın Yayladığı ilçesinden giriş yapan 252 kişilik grup 2012 yılında 15 bin, 2013 yılında 225 bin, 2014 yılında ise 1,5 milyon olmuştur. Bugün bu rakamın iki katından fazlasına ev sahipliği yapan Türkiye, zorunlu göç sonucu ülkesinden kaçan sığınmacıların ikinci vatanı konumuna gelmiştir.

Nüfus değişimi, yoğunluğuna paralel olarak, göçün gerçekleştiği ülkeleri toplumsal açıdan da etkilemektedir. Sosyal boyut, toplumsal cinsiyet temelli incelendiğinde göçün kadınlaştığı ancak göçteki kadın deneyimlerinin hala görünmez olduğu ifade edilmektedir (Öztan, 2010). Wilbert yakın bir düşünce ile göç sürecinde yer alan kadının katılımının tarih boyu görmezden gelindiğini ifade eder (2007, s.164). Kadının göç sürecinde ikinci plana atılmasında (Öztan, 2010, s.32), kayıt dışı çalışan olarak emek gücü dışında iş görmesinin (evlerde yapılan temizlik işleri gibi) etkisi olabileceği belirtilmektedir (Morokvasic, 1984; Schierup ve ark., 2006; Akçapan, 2007). Castles ve Miller (2008) da tüm zorluklara rağmen göçlerin kadınlaştığını savunur. Kadınların ulus aşırı hareketlilik içerisinde bağımsız şekilde yer alması ve göç edenlerin yarısını oluşturması göçün kadınlaştığına dair göstergeler olarak sunulmaktadır. Harzig (2003, s.23) ailevi nedenler, çalışma koşulları kadar ülkelerinde yaşanan savaş ve sömürü gibi kötü olaylar nedeniyle de kadınların göç edebildiklerini ifade eder (akt. Barın, 2015, s.15). Thomas (2008) Birleşmiş Milletler raporu verilerine

göre göçmenlerin %80'nin kadın ve çocuklardan oluştuğunu, göçe maruz kalan kadınların çoğunun şiddet, insan hakları ihlalleri ve ekonomik eşitsizlik gibi zorluklarla karşılaştığını ifade eder (akt. Barın, 2015, s.15). Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin içindeki kadın ve çocuk oranı da benzer şekilde yüksektir ve kayıtlı göçmen nüfusun %70'ini oluşturmaktadır.

Türü, gerekçesi ve boyutu ne olursa olsun dünyanın herhangi bir bölgesinde yaşanan insan hareketliliğinin yerel halk/ev sahibi toplum ile yeni gelenler arasında nasıl sorusunu ortaya çıkartması kaçınılmazdır. İki topluluğun birlikte nasıl yaşayacakları konusunda literatürde farklı tartışmalar vardır. *Entegrasyon, uyum, sosyal uyum, içerme, asimilasyon, kültürleşme, çok kültürlülük, kültürlerarasıcılık, hoşgörü, tahammül* bu kapsamda ortaya konan kavramlardır. Dünyada 2000 yılında 150 milyon olan uluslararası göçmen sayısının 20 yıl içinde 2 katına çıkması, mülteciler ve zorla yerinden edilmişler açısından ise bu rakamın 35 milyondan 70 milyona ulaşması bu konuda yapılan tartışmaların ve çalışmaların artmasına neden olmaktadır (Erdoğan,2020, s.12).

1.2. Araştırmanın Amacı

Suriyelilerin ülkemize geldiği tarihten bugüne on yıl gibi uzun bir süre geçmiştir. Daha önce değinilen belli başlı nedenlerden ötürü sığınmacıların geçici değil kalıcı olduğunun kabul edilmesi toplumsal açıdan faydalı sonuçları ortaya çıkarabilir. Araştırma, Suriye'de başlayan iç savaş sonrası Türkiye'ye zorunlu şekilde göç eden ve en yoğun şekilde araştırmanın gerçekleştirildiği üç kentte yaşayan kadınların çalışma alanında gösterdiği mücadeleyi anlatmayı hedefler. Yaşadıkları kente göre kullandıkları sermaye türlerinin farklı olduğunu, ancak bu farklılıklardan bazı ortaklıklar da çıktığını göstermek bu araştırmanın diğer bir amacıdır, göçmen kadınlarla ilgili yapılacak başka araştırmalara da bu açıdan yol gösterici olabilir. Rekabet ve alanda kalma mücadelesinin çalışma alanının dönüşmesine katkıda bulunacağı ve Suriyeli göçmen kadınları da dönüştüreceği düşünülmüştür ve bu hipotez verilerle sınanacaktır. Faillerini eyleme sevk eden ve kuramsal indirgemecilikten kurtaran bu yaklaşım, aynı zamanda Bourdieu kuramının temelini oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Suriye iç savaşının başladığı ve aynı zamanda Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye ilk giriş yılı olan 2011'de ülkeye Uluslararası Koruma kapsamında başvuran kişi sayısı yalnızca 58.018'dir. Ekim 2011'den bugüne Geçici Koruma verilen Suriyeli göçmen sayısının resmi rakamlara göre 3,6 milyona ulaştığı anlaşılmaktadır (Erdoğan, 2020, s.2). Dünyadaki en büyük kitlesel göçün yaşandığı bu süreçte Türkiye uyguladığı açık kapı politikasının da etkisiyle ülkesine en fazla sığınmacı kabul eden ülke konumundadır. İç savaşın devam etmesi, birçok göçmenin geldiği ülkemizde kalıcı birtakım adımlar atmasına yol açmıştır. İşgücü piyasasında yer almak bunlardan birisidir ve araştırmada bu alanda mücadele eden kadınların deneyimlerinin bilimsel bir çerçevede ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen veriler hem Suriyeli göçmen kadınlar konusunda yerel halkta oluşan olumsuz algıyı kırması hem de diğer göçmen kadınlara örnek olması bakımından önemlidir. Göçmen kadınların gözünden çalışma alanında yaşadıkları deneyimleri anlamak, zorlukların üstesinden hangi yöntemlerle geldiklerini ve güçlenebildiklerini görmek ve göstermek de araştırmayı önemli kılan diğer unsurlardır.

Araştırma sırasında edinilen bilgiler araştırmacının da ufkunu genişletmiş, kadın, göçmenlik, çalışma alanında varolmaya çalışmak ve gösterilen mücadele yol gösterici olmuştur. Araştırmanın literatüre katkısı bu başlıklarla paraleldir. Kadınlar açısından çalışma alanında yer almak, ücret eşitliği, ayrımcılığa ve şiddete uğramamak gibi konular halihazırda tartışılmaktadır. Göçmen kadın özelinde bu tartışmaların derinleşmesi gerektiği, özellikle Suriyeli göçmen kadınlar açısından ele alınması gerektiğine inanılmaktadır. Ülkede yaşayan Suriyeli nüfusun neredeyse yarısının kadınlardan oluştuğu, bir kısmının nitelikli işgücüne sahip olduğu, bunlara sahip olmayan kadınları da yer aldıkları Sivil Toplum Örgütleri ya da kurumlar aracılığıyla yönlendirebilecekleri düşünülürse konunun önemi daha çok anlaşılabilir.

1.4. Araştırmanın Kısıtları, Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar

Araştırmanın üç farklı kentte yapılması, meselenin farklı açılardan ele alınmasını sağlamış, ancak araştırma süresinin de uzamasına yol açmıştır. İstanbul'da yaşayan ve çalışan araştırmacının Hatay ve Gaziantep'e, yalnızca izin aldığı süreler içerisinde

gidebilmesi ve buralarda bulunduğu sürelerde görüşmeleri tamamlamak durumunda kalması araştırma sürecinde karşılaşılan güçlüklerden biri olarak belirtilebilir.

Bu süreçte yaşanan diğer bir zorluğun görüşme için randevu veren ancak randevusuna bağlı kalmayan katılımcılardan ötürü ortaya çıktığı söylenebilir. İstanbul ve Gaziantep de çeşitli nedenlerle görüşmeyi iptal eden 7 katılımcı olmuştur. Araştırmanın kısıtlarından biri araştırmacının Arapça bilmemesidir. Antakya'da ilk yapılan görüşmelerde katılımcı kadınların yalnızca Arapça biliyor olması sebebiyle görüşmeler tercüman aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Buradan elde edilen bulguların yüzeysel kaldığı anlaşılınca ve aynı zamanda verilerin güvenilirliği sorgulanınca (çeviri nedeniyle anlam kayıpları yaşanması endişesi ile) elde edilen kayıtlar analiz dışı bırakılmıştır. Ortak dilin Arapça olmamasından ötürü mülakatlar Türkçe ve İngilizce gerçekleştirilmiştir. Tezin Türkçe dilinde yazılmış olması nedeniyle İngilizce yapılan mülakatlardan yapılan alıntılar içeriğe dahil edilmemiştir, bu mülakatlardan örnekler ek kısmında paylaşılacaktır.

Araştırmanın başlangıcında konu hakkında ele alınan akademik çalışmaların az sayıda olması sınırlılıklar kapsamında ele alınabilir. Suriye'de uzayan savaş ve ülkede yaşayan göçmenlerin durumunun her yıl değişmesi, kullanılan verilerin sürekli güncellenmesini gerektirmiştir. Bunun araştırmanın yazımını zorlaştıran hususlardan biri olduğu söylenebilir.

Araştırmada yer alan katılımcılardan seslerinin kayıt altına alınması konusunda izin alınmıştır. Mülakatlar ses kayıtlarının deşifre edilmesiyle yazıya dökülmüş ve kullanılmıştır. Araştırma siyasi bir amaçla yapılmamıştır, elde edilen veriler ekonomik ve toplumsal boyutları doğrultusunda ele alınmış ve tartışmaya sunulmuştur. Mülakatlara katılmadan önce araştırmanın içeriğini soran, soruları inceleyen, siyasi bir içerik varsa katılmak istemediğini belirten katılımcılar da olmuştur, böyle bir içerik olmadığından bu durum katılımcıların araştırmada yer alması konusunda bir sorun yaratmamıştır.

BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç Kuramları

Kuramsal açıdan göç kavramı ilk kez 19. yüzyılda Ravenstein'ın çalışmalarında görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda, 1871-1881 yıllarını kapsayan İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinden faydalanılmış ve bu verilerden yola çıkılarak yedi göç kanunu belirlenmiştir. Endüstrileşme, kentleşme ve 19. Yüzyılın son yarısındaki gelişmelerin çalışmanın temel dinamiğini oluşturduğu ifade edilmektedir. Endüstrileşmeyle birlikte gelişen iş olanakları ve ulaşım ağları İngiltere'de yaşayan kişileri Kuzey Amerika ve Avrupa'nın iç bölgelerine yönlendirmiş, ekonomik temelli olan bu nüfus hareketi Ravenstein'ın yedi kanundan oluşan iki makalesini ortaya çıkartmıştır. *Göç Kanunları* adlı çalışmada; *Göç ve Mesafe, Göç ve Basamakları, Yayılma ve Emme Süreci*, *Göç Zincirleri, Doğrudan Göç, Kır Kent Yerleşimcileri Farkı, Kadın Erkek Farkı* başlıklarına yer verilmiştir. Dönem İngiltere'si açısından anlamlı ve kendisinden sonra üretilen kuramlar açısından bu çalışma öncü olmuş olsa da sonradan bilimsel açıdan yetersiz olduğu savunulmuş ve eleştirilmiştir. Castles ve Miller teoriyi tarihsel olmadığı ve bireysel tercihlere dayandığı için eleştirmiştir. Castles ve Miller, gelirin düşük olduğu bölgelerden gelirin yüksek olduğu bölgelere yönelen göç hareketlerinin, ekonomik temelli olduğunu ve bundan dolayı da bu yönelimin klasik itme çekme teorisi olarak adlandırılabileceğini ifade eder. Göçe neden olan düşük gelir, düşük hayat standardı, ekonomik fırsatların yokluğu, politik baskılar gibi etmenler itme faktörleridir. Yüksek kazanç, işgücü talebi, ekonomik fırsatlar ve politik özgürlükler ise çekme faktörlerine örnek gösterilebilir (Castles ve Miller, 1998, 20–21).

Everett Lee, 1966'da kaleme aldığı *Bir Göç Teorisi* adlı çalışmasında ilk kez itme çekme kuramını ortaya koyar. Kuramında göçmenden çok göç sürecine odaklanan Lee, analizini dört temel faktör üzerine oturtmuştur; yaşanan yerle ilgili faktörler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller, bireysel faktörler (Yalçın, 2004, 30). Lee, göçe neden olan itici ve çekici etmenleri mikro ve makro düzey olarak da ayırmıştır. Buna göre kişilerin yer değiştirmek için bireysel tercihler yapması mikro nedenlere girerken, ülkelerin yaşadığı savaşlar, ayrımcılık, ırkçılık gibi nedenler makro

boyutta değerlendirilir. Küreselleşmenin etkisiyle günümüzde Lee'nin itme-çekme kuramının göç süreçlerini açıklamakta yetersiz kaldığı ancak özellikle bugün yaşanan uluslararası göçlere neden olan etmenleri açıklamak konusunda referans teşkil ettiği bazı kaynaklarda ifade edilmektedir.

William Petersen, Lee'nin ortaya koyduğu itme-çekme kuramındaki nedenleri sorgular ve beş göç tipinden bahseder;

1) İlkel Göçler: Doğal çevrenin etkisiyle gerçekleştirilen göçlerdir. Kuraklık, sel, toprak kayması gibi nedenlerden dolayı zorunlu olarak bulundukları yerleri terk eden göçmenlerin yaşadığı süreç örnek gösterilebilir.
2) Zoraki ve Yönlendirilen Göçler: İlk göçte baskıcı konumda olan doğal etkiler, bu göç tipinde yerini sosyal baskının yarattığı etkilere bırakır. Bu kapsamda zoraki göç, sosyal baskı nedeniyle bir yerden bir yere göç etmeye zorlanmış ve bu konuda ellerinde herhangi bir inisiyatif ya da alternatif bulunmayan kişilere işaret eder. Yönlendirilen göç ise aynı şartlarda bulunan kişilerin göç etme kararını kendilerinin aldığına işaret eder. Güneydoğu'dan ülkenin farklı bölgelerine gerçekleştirilen göçler ya da araştırmanın da konusu olan Suriyelilerin göçü zorunlu göçe örnek olarak gösterilebilir.
3) Serbest Göç: Bu göç tipi ilk iki grupta yer alan göç tiplerinden farklı olarak itici ya da baskıcı bir neden içermez. Tamamen kişinin kendi isteğiyle yaptığı bir yer değişimi olduğundan aynı zamanda bireysel göç olarak da isimlendirilmektedir. Bu göç tipi kitlesel göçleri içermez.
4) Kitlesel Göç: Petersen bu göç tipinin teknolojik gelişme ile paralel ilerlediğini savunur. Ona göre, dünyadaki ulaşım yollarının ve imkanlarının gelişmesi ile göçler kitlesel hale gelmiştir. Amerika ve Avrupa kıtasına göç eden bireysel göçmenlerin kitlesel göç açısından öncü olduğu ifade edilmektedir. Buna göre öncü serbest göçmenler, göç ettikleri yerin farklılıklarını ve hayat tarzını benimsemiş, bu kazanımlarını kendilerinden sonra gelenlere aktarmışlardır. Bir diğer ifadeyle, teknolojik gelişme ve öncü göçmenlerin kurdukları göçmen ağları, yeni göçmenleri göçe cesaretlendirmiş ve kitlesel göçü yaratmıştır (Petersen, 1958, 259–263).

Merkez-Çevre Kuramı

Merkez-Çevre kuramı çok yaygın kullanılan bir göç kuramıdır. Bağımlılık Okulu olarak da adlandırılan kuram, Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi birçok düşünür tarafından geliştirilmiştir. Kuram, dünyayı merkez ve çevre olarak ikiye ayırır ve bu ikili dünya birbirine ancak ekonomik temelde bağımlı olarak var olabilir. Kuramın çağdaş dünyadaki işleyişi, kapitalizm ve ulus-devlet temellidir. Wallerstein'a göre modern dünya sistemi ya da kapitalist dünya ekonomisi birçok sistemden yalnızca biridir. Onun kendine özgü olmasının nedenini çağdaşlarını yok edecek kadar güçlü olması olarak açıklar. (Wallerstein, 2003, 531– 532). Wallerstein'ın bakış açısına göre kapitalizm ve kapitalizmin çeşitli görüntüleri, günümüz ekonomisini ve buna bağlı olarak da diğer yapıları belirler. Merkez-çevre kuramı doğrultusunda Wallerstein, merkez ülkelerin ekonomik ve toplumsal açıdan gelişmiş ve genel olarak da kapitalist ilişkiler sistemini benimsemiş ülkelerden oluştuğunu ifade eder. Çevre ülkeler ise bu kapitalist ağlar ve değerlerle kuşatılmış merkez ülkelere bağımlı olan ülkelerdir. Merkez ve çevre ülkeler, kapitalist değerler ve ekonomik zorunluluklar sistemi içerisinde karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdırlar. Kuramın temel işleyişi, merkez ülkelerin var olan kapitalist birikimlerini geliştirmek ve mükemmelleştirmek için çevre ülkelere ihtiyaç duymasına, çevre ülkelerin ise, kapitalist gelişimlerini tamamlamak ve iktisadi refahlarını yükseltmek için merkez ülkelerle ilişki içerisinde olmasına dayanır.

Ekonomik temelli bu bağımlılık sonucunda çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru işgücü göçü gerçekleşmektedir. Abadan-Unat'a göre, kapitalist ekonomi Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'daki merkezlerden daha geniş alanlara yayıldıkça dünya nüfusunun büyük kısmı giderek pazar ekonomisine dahil edilmektedir. Çevre bölgelerin sahip olduğu toprak, ham madde ve emek dünya pazarlarının denetimi altına girdikçe göç akımları ortaya çıkmakta ve bunların önemli bir kısmı dış ülkelere doğru yönelmektedir. (Abadan-Unat, 2002, s.15).

Günümüz koşullarında merkez-çevre kuramının göç üzerindeki etkisi tersine işlemektedir. Özellikle globalleşme ve gelişen ekonomilerle birlikte yönelimin sermaye ve işçilik maliyetlerinin ucuz olduğu ülkelere doğru olduğu ifade edilmektedir. Merkez ülkelerden çevre ülkelere akan bu sermaye ve bilgi birikiminin kapitalist ilişkileri

yoğunlaştırıp daha da derinleşmesini sağladığı açıktır. Karşılıklı olarak merkez ve çevre ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkisini de derinleştiren bu durumun, çevre ülkede de birtakım değişimlere yol açmaktadır. Merkez ülkelerdeki kapitalist firmaların çevre ülkelerde kurdukları fabrikalar nedeniyle çevre ülkedeki geleneksel üretim mekanizmaları ve sistemleri bunun sonucunda zayıflamaktadır. Zayıflayan üretim mekanizmaları ve geleneksel üretim etkinliklerinden kopan yeni işçilerin ucuz emek piyasasına katıldığı ve bunun da piyasayı canlı tuttuğu söylenir. Bunun sonucunda, ucuz işgücüne olan talep kadın ve çocuk işçiliğine doğru kaymaktadır. Bu ihtiyaca yönelik olarak çalışma hayatına katılan kadınların da ataerkil aile yapısı başta olmak üzere, toplumsal yapıda birçok değişime ve dönüşüme yol açtığı belirtilir. Bu kapitalist işleyiş, çevre ülke içinde de bir göçe neden olur. Geleneksel üretim tarzından kopan işçiler sanayi merkezlerine doğru göç eder ve bu da ülke içindeki göçleri hızlandırır. "Sanayinin gelişmesiyle birlikte köy ve köydeki nüfus hem endüstri için işgücü kaynağı oluşturmuş hem de sanayi toplumunu beslemeyi üstlenmiştir" (Oktik, 1997, 81).

2.1.1. Göç Sistemleri Kuramı

Göç Sistemleri Kuramı uluslararası ilişkiler alanında ekonomik ve politik temelli olarak geliştirilmiş bir kuramdır. Teorinin Immanuel Wallerstein 'in (1974) "Dünya Sistemleri" teorisi ve özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yaygınlık kazanan bir diğer paradigma olan Marksist kalkınma anlayışının bir ürünü olduğu belirtilir. (Kaya,2017). Kuram, iki ya da daha fazla ülkenin karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluşturmasına dayanır. Bu ilişki ve ilişkiler bütünü coğrafi açıdan yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, aralarında hayli mesafe bulunan ülke ve bölgeler arasında da kurulabilir. Meksika ve ABD arasındaki göç ve göçmen ilişkisi, yakın iki coğrafya arasında bu türden yapılmış göçe örnek olarak gösterilebilir. Türkiye-Almanya arasında 1960'larda yaşanan göç dalgası da göç sistemleri kuramı ile açıklanabilir.

Bu teoriye göre, iki ülke arasında göçü önceleyen bir ilişkiler bütünü mevcuttur. Bu ilişkilerin temeli kolonyal olabileceği gibi ticari mali ve kültürel birtakım nedenlere dayanabilir. Göç Sistemleri yaklaşımı aynı zamanda göçe yönelik herhangi bir toplumsal hareketin makro ve mikro yapılardaki karşılıklı etkileşiminin bir getirisi olabileceğini göstermektedir. Makro yapılar çok geniş bir yelpazenin içinde yer alan

kurumsal etkenleri gösterirken, mikro yapılar göçmenlere ait olan inanışları, davranışları ve kendi aralarındaki etkileşim ağlarını gösterir. Ülkeler arası makro boyutta kurulan bu ilişkiler, göçe ait ortaya çıkan sosyal hareketlerin planlamasını kolaylaştırmaktadır. Kurama göre ortaya çıkan mikro yapılar ise, göçmenlerin kendi aralarında göç ve yerleşim sorunlarıyla baş edebilmek adına geliştirdikleri enformel sosyal ağları içerir. Daha önce göç ağları yerine kullanılan göç zinciri kavramının günümüzde yaşanan göçleri anlatırken yetersiz kaldığı, göç ağları ifadesinin yalnızca bir durumu değil ancak göçmenler arasındaki ilişkiler sistemine de atıfta bulunduğu ifade edilmektedir.

Faist (2003), göç sistemleri kuramını dünya sistemleri kuramı ve ağ kuramı arasında bir bağlantı, bir geçiş kuramı olarak kullanmaktadır. Ona göre dünya sistemleri kuramı makro bakış açısı ortaya koyar, kendi çalışmasında mikro bakışla göçmenlerin durumunu ortaya koymak istediğinden daha çok göçmen ağlarına yönelmiştir. Faist'e (2003) göre göç sistemleri kuramının üç ana özelliği vardır ve ortaya koyduğu bu yaklaşım ağ kuramına zemin hazırlamıştır. Göç sistemleri kuramı, çok uzun yıllara dayanan göçler için ortaya hem bir tarihsel bir perspektifin konmasını sağlamış, aynı zamanda göçmenin göç ile ilişkisini ve göçmenliğinin içeriğinin de belirlenmesini sağlamıştır.

2.1.2. Göç Ağları Teorisi

Göç ağları kuramı, göç ve göçmen kavramlarına yaklaşımı açısından daha önce ortaya atılan teorilerden farklıdır. İlişkiler ağı kuramının temelini, göçmenlerin göç ettikleri ve geldikleri ülke arasında kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların süregiden karşılıklı göçler üzerine olan etkisi oluşturmaktadır. Abadan-Unat bu ağları daha genel bir bakışla şöyle açıklar; "Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır" (Abadan-Unat, 2002, s.18).

Wilpert'a göre, göçmen ağları öncü göçmenlerin göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluşturması ve bu bağlantı ile göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağının sağlanması ile oluşmaktadır. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Göç zamanla süregiden bir hal alır (Wilpert, 2007, akt. Yalçın, 2006, s.

50). Kuramın sosyal boyuttaki etkileri kadar ekonomik ve siyasi temelli sonuçları da vardır. Ancak tüm bu etkilerin ötesinde ağların varlığının önemine dikkat çekilir. Türkiye'den Almanya'ya yapılan göçler ve burada oluşan göçmen ağları bu teori ile kavramlaştırılan göç sürecine örnek olarak gösterilebilir. Göçmen ağlarının Almanya siyaseti üzerinde etkisi olduğu görülmektedir.

Gurak ve Caces varolan göçmen ağlarının herhangi bir sisteminin olmaması, kendiliğinden oluşmasına dikkat çeker. İlk göç aşamasıyla kurulan sosyal ağların sonraki göçlerle büyüdüğü ve devam ettiği ifade edilir (Çağlayan, 2006, s. 86 akt. Yalçın, 2004, 49). Teori kapsamında vurgulanan ve söz konusu araştırma açısından da önemli olduğu düşünülen özelliklerden bir diğeri göçmen ağlarının göçü destekleyip, potansiyel göçmenleri göç için olumlu etkilemesidir. Kurulan ilişkiler sayesinde göçün ekonomik ve sosyal maliyetlerinin azaldığı, göç edilen ülkedeki bu ağlar sayesinde yardım mekanizmalarının çoğaldığı ve örneğin bürokratik işlemlerin bu yolla hızlandığı belirtilmektedir. Göçmen ağlarının çocukların eğitimi üzerinde de olumlu bir etkisi vardır, ağlardaki iletişim sayesinde göç eden aileler çocukları için uygun eğitim kurumunu hızla bulmakta ve bu açıdan gecikme yaşamamaktadır.

Göçmen ağlarının bir diğer olumlu etkisinin toplumsal rolleri yeniden üretmesi olduğu vurgulanır. (Abadan-Unat, 2002, 19) Buna göre farklı kentlere, ülkelere göç eden kadınların işgücüne katılması olumlu bir sonuç olarak görülmektedir. Ancak bu aynı zamanda ailedeki çocukların da işgücüne katılımına yol açıyorsa olumsuz bir duruma dönüşür.

2.1.4.Transnasyonel (Ulusaşırı) Alanlar Teorisi

Ulusaşırı Alanlar teorisi bundan önce ortaya konan teorilerin göçmenlerin kültürel, etnik, dinsel kimliklerini göz ardı etmesini eleştirir ve bu temelde ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, göçün ve göçmenin anlamının değiştiğini savunur. Modern ulaşım ve iletişim araçlarının göçmenlerin hayatında ana vatan ve göç edilen ülke gibi ikilikleri ortadan kaldırdığını belirtir, böylece göçmen hem anavatanında hem de yerleşilen yeni vatanda gerçek ve sembolik düzeylerde yaşayabilmektedir. (Kaya, 2017). Bugün iki coğrafya arasında gelip giden, çok dilli, çok kültürlü göçmen aşırı bir grubun varlığından söz edilmektedir.

2.2. Göçün Tanımları

Göç süreçleri farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilen, birbirinden farklı süreçleri içeren ve sonuçları itibariyle de ayrı başlıklarda incelenebilen bir olgudur. Bu kadar geniş bir kapsama sahip olması, hukuki çerçevede ortaya çıkan kavramları da çeşitlendirmektedir.

UNHCR verilerine göre bugün zorla yerinden edilmiş 70 milyon kişinin 26 milyonu mülteci statüsünde yaşamaktadır. (Erdoğan,2020, s.4) Mülteci Hukukunun en temel dayanağı, 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen "İnsan Hakları Beyannamesi'dir. Mülteci kavramı 28 Temmuz 1951 tarihli mültecilerin hukuki durumuna dair Cenevre Sözleşmesine ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokole dayanır. Buna göre mülteci; ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendi ülkesinde zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için ülkesini terk eden, mecburi sebeplerle geçici oturmak üzere başka bir devletten sığınma talebinde bulunan ve bu talebi kabul edilen ve uluslararası anlaşmalarla korunan kişilere verilen isimdir. Türkiye bu sözleşme ve protokolü coğrafi sınır şartıyla onaylamıştır. Diğer bir ifade ile Türkiye Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelenleri yukarıdaki koşulları sağlasa bile mülteci olarak kabul etmemektedir (Başak, 2011:5-6,21; T.C. İçişleri Bakanlığı İltica ve Sığınma Yönetmeliği,1994). Bu çerçevede Türkiye dünyada coğrafi kısıtlamayı uygulayan dört ülkeden biri (diğerleri Kongo, Madagaskar, Monako) olarak kalmıştır. Bu koşul ülkeyi sığınmacı akınından koruyamadığı gibi, ülkeye gelen Suriyeli göçmenlerin hukuki statüsünü de karmaşık bir hale getirmiştir.

Türkiye'de göç yönetimi konusundaki gelişmeler, AB ile kurulan ilişkilerle bağlantılı bir şekilde ilerlemektedir.1999'da AB tarafından üyelik adayı ilan edilmesinin ardından Türkiye, göç yönetimi konusunda belirli düzenlemeleri hayata geçirmek durumunda kalmıştır. Bu kapsamda 11 Nisan 2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile ilk kez konuyla ilgili kapsamlı bir düzenleme gerçekleştirilmiş ve İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. Kurum 11 Nisan 2014'de faaliyete geçmiştir. YUKK ile birlikte mevzuata geçici koruma tanımı eklenmiştir. YUKK'un kitlesel göç hareketleri söz konusu olduğunda

geçici koruma statüsü ile hareket ettiği anlaşılmaktadır. YUKK ile birlikte uluslararası koruma kapsamında mevzuatta daha önce yer almayan bazı kavramlar da yerini almıştır. Yasa, uluslararası koruma çeşitleri olarak "mülteci", "şartlı mülteci", "ikincil koruma" kavramlarının mevzuata girmesine aracı olmuştur.

Suriyeli göçmenlerin Cenevre Protokolünde yer alan coğrafi kısıtlama şartı nedeniyle mülteci statüsünde değerlendirilememesi mevzuata geçici koruma tanımının eklenmesine ve Suriyelilerin bu statü kapsamında değerlendirilmesine yol açmıştır. Suriyeli göçmenlerin statüsü konusunda yaşanan belirsizliğin de etkisiyle YUKK'da yer alan kavramlar en açık şekilde ifade edilmiştir;

> **MÜLTECİ:** Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir." (YUKK-Md.61)

1951 Sözleşmesi'ndeki coğrafi kısıtlama göz önünde bulundurularak mevzuata "şartlı mülteci" kavramı yerleştirilmiştir.

> **ŞARTLI MÜLTECİ:** "Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir." (YUKK-Md.62)

Yasanın 63. Maddesi "Şartlı Mülteci" olarak başvuruda bulunan ancak bu statüde değerlendirilemeyen ve korunmaya ihtiyaç duyan kişiler için "ikincil koruma" statüsünü içermektedir.

> **İKİNCİL KORUMA:** "Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm

cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir." (YUKK-Md.63)

Geçici Koruma Yönetmeliği: YUKK'un 91. Maddesi ile tanımlanan Geçici Korumanın içeriğinin Bakanlar Kurulu tarafından bir yönetmelik ile belirleneceği ifade edilmekteydi. İlgili Geçici Koruma Yönetmeliği 22 Ekim 2014'te Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik yabancıların kaydının üç aşamalı olarak yapılmasını zorunlu koşmuştur; bunlar biometrik kayıt, parmak izi kaydı ve adres kaydı olarak sıralanabilir. Buna göre yabancılara temel hizmetlere ve sosyal yardımlara erişim hakkı ancak kayıtlı oldukları illerde bulunmaları ile sağlanmaktadır. Yönetmeliğe göre geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, İçişleri Bakanlığı görüşü alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışacak şekilde düzenlenmiştir. Bu izni almak için geçici koruma kapsamında bulunan kişiler Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvurabilir. Geçici Koruma Bakanlar Kurulu kararı ile sonlanabilir, ancak yönetmelikte bu konu mültecilerin aleyhine bir durum oluşturmayacak şekilde düzenlenmiştir.

Geçici Koruma Statüsü: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya bu sınırları geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmektedir. (YUKK-Md. 91)

Göç literatüründe yer alan diğer tanımlamalar da şu şekildedir; Mülteci tanımında yer alan gerekçelerin dışında, çoğu zaman iktisadi gerekçelerle, ülkesini

gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişiler **göçmen** statüsünde değerlendirilir. Türk hukuk mevzuatında ise 19.09.2006 tarih ve 5543 sayılı iskân kanununa göre Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu kanun gereğince kabul olunan kişiler için oluşturulan tanımdır. Pasaport veya vizeleri olmadan gittikleri ülkeye giriş yapan ve kendilerini o ülkenin otoritelerine bildirmeyen veya gerekli ikamet ve çalışma iznine sahip olmadan gittiği ülkede yaşayan yabancıları **kaçak göçmen ya da kayıtsız göçmen** olarak adlandırılır. Mülteci kavramında yer alan nedenlerden dolayı ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından 'soruşturma' safhasında olan kişilere ise **sığınmacı** denilmektedir. Uluslararası mülteci hukukuna göre sığınmacı statüsü geçicidir ve şartlar oluştuğunda mülteci statüsüne dönüşür. Burada göçün gerçekleştiği ülkenin güvenliğinin korunması amacıyla bir yaptırım olduğu görülür. Sığınmacılar Türkiye'de bulundukları süre içinde devletin koruma ve gözetimi altında bulunurlar. **Misafir tanımı** kaynaklarda sığınma başvurusu sahibi olarak da geçer, Uluslararası anlamda yerleşme amacı olmayan kişilerin bulundukları ülkeden başka bir ülkeye geçici bir süre için göç etmesi olayına denir. Türkiye'de misafir kavramı, "Geçici Koruma" rejimine tabi mültecileri ifade etmektedir. 2014 yılında kabul edilen ve Suriyelileri geçici koruma kapsamına alan yönetmelik öncesinde Suriyeli göçmenler için sıklıkla misafir tanımı kullanılmıştır. İç savaşın süresinin uzaması ve her yıl Suriye'den ülkeye giriş yapan göçmenlerin sayısındaki artış kamuoyunda "Misafirlik bu kadar uzun sürer mi?" içerikli tepkilere neden olmuştur.

2.3. Pierre Bourdieu, Alan Kuramı ve Kavramları

Bourdieu, metodolojisinde kabul gören genellemeleri sorgular ve karşıtlıkları birleştirmeye çalışır. Sosyoloji biliminin temelini oluşturan klasik kuramcıların teorilerini de bu bağlamda sorgulamış, karşıtlıkları birleştirmiş ve kuramını bunları aşacak nitelikte ortaya koymuştur. *Alan, habitus, sermaye* kavramları meta kuramsal ilkeler perspektifi ile ortaya çıkmıştır. Bourdieu 'ya göre kuram pratiği var olduğu şekliyle yönlendiremez, Bourdie'unun *düşünümsellik* kavramının ortaya çıktığı bu noktada anlatılmak istenen pratik ve teori ilişkisindeki dönüşlü metottur, başka bir ifade ile pratik ve teorinin hem düşünümsellik hem de dönüşümsellik anlamlarıdır (Wallace

ve Wolf, 2013: 135; akt. Kaplan ve Yardımcıoğlu, 2020, s. 23 –37). Bourdiu'ya göre düşünümsellik, bireysel olandaki toplumsalı keşfettirerek bizleri yanılsamalardan kurtarır. (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s.40). Aynı zamanda Bourdieu kuramı ve pratiği önermeler ve ampirik örneklerle şekillendirdiği için sınırsız bir kavram evreninin ortaya çıkışını da engeller. Bu düşünceye göre, her konuyu kendi bağlamında araştırmak, (pratiğin ve kavramların da bu bağlamda şekillenmesi) Bourdieu 'nün araştırma ve makalelerinin tutarlılığının kanıtı gibidir. (Özsöz, 2007, s.15) Bu bakış açısı onu diğer düşünürlerden ayırır ve aynı zamanda onun eleştirisinin temelini oluşturur.

Bourdieu metodolojisinin oluşmasında bir diğer görüş sosyoloji ve tarihin iç içe geçmiş olduğu ve ayrılamayacağı düşüncesidir. Sosyolojik bakış açışı olmadan tarih anlaşılamaz, aynı şekilde tarihsellik perspektifinden bakmadan sosyoloji yapmak mümkün olmamaktadır. Bourdieu, çalışmalarında, çağdaş toplumların kendilerine özgü niteliklerinin tarihsel bir çözümlemesini antropolojik bir bakışla ele aldığını belirtir (Bourdieu ve Wacquant, 2003: 156). Bourdieu 'ya göre sosyal bilimin nesnesi yalnızca bireyden ya da bireylerin oluşturduğu gruplardan oluşmaz, tarihte gerçekleşen eylemlerin içerdiği ilişkiler, bu ilişkilerden doğan alanlar, toplumsal temsiller ve pratikler de sosyal bilimin nesneleridir. (Bourdieu ve Wacquant, 2003, s.117). Bourdieu etnometodolojinin tarihsel olandan kopup o anki ilişkilere odaklanmasını eleştirir. Çünkü ona göre tarihselin içindeki ilişkiler, bu ilişkiler içerisindeki anlamlar ve tarihsel süreç içerisinde bu ilişkilerin aldığı şekiller bilinirse sosyal bilimin nesnesi hakkında doğru bir görüş ortaya konabilir. Bourdieu, nesnel ve öznel bilgi biçimlerini bütünleştirmek ister. Bourdieu, dış dünyada ekonomik ve kültürel kaynakların ya da kurumların var olduğunu ancak failler tarafından pratiğe döküldüğünde zihinde oluşturulan yansımaları olduğunu ortaya koyar. Yani bu yapıların bir var olan (nesnel) hali vardır, bir de faillerin içselleştirerek gördüğü (öznel) hali vardır. Buradan kuramının temel kavramları olan *alan* ve *habitus* ortaya çıkar.

Bourdieu' ya göre *alan*; nesnel, sınırları etki gücüne bağlı olarak genişleyebilen veya daralabilen, farklı ve eşit dağıtılmamış sermaye biçimlerinin ve/veya bunların karışımlarının geçerli olduğu, bir takım iktidar biçimlerine gömülü konumlar arasındaki

dinamik bağıntıların bir bütünüdür (Bourdieu &Wacquant, 2011). Alan kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için oyun metaforunu kullanan Bourdieu 'ya göre bir oyunda oyuncular, onların sermayeleri, kartları, çıkarları (illusio), stratejileri, açıkça ifade edilmeyen kurallar (doxa) vardır. Bu benzetmede oyuncular toplumu oluşturan bireylerdir. Oyuncuların yatırımları, oyun sonundaki çıkarlarını (illusio) sağlamaya yönelik riske attıkları sermaye türleridir. Yani bireyler bulundukları alanlarda çıkar elde etmek için sahip oldukları sermayelerden faydalanırlar. Kişilerin sermayesine göre alandaki güç ağırlığı, kaybetme ya da kazanma şansı farklılık gösterir. Oyun sırasında oyuncuların geliştirdiği stratejiler habitus kavramına denk düşer. Diğer bir ifade ile bireylerin bulundukları alan içerisindeki mücadeleleri sırasında ortaya koydukları kartlarıdır. (Özsöz, 2007, s.18). Bu yaklaşım herhangi bir alana özgü mevcut ya da değiştirilebilir kurallar özelinde, eski ile yeni faillerin gerek kendi aralarındaki gerekse de birbirleri karşısındaki mücadelelerini esas alır. Analizin böyle bir çerçevede yapılması, farklı uzmanlıklara sahip farklı karakterdeki hareketlerin, kendilerine özgü kısıtlamaları ve mantıkları olan farklı alanlarda faaliyet gösterdikleri gerçeğini ortaya çıkarır (Crossley, 2002). Böylece tahakküm edenler ile tahakküme maruz kalanlar arasındaki her bir harekete özgü güç ilişkileri odağa alınır. Bunların kendine has pratikleri (kurumsal, kendiliğindenci, uzun ya da kısa vadeli hedeflere yönelimli, genel ya da özel gündemlere odaklı) ise, katılımcılarının pozisyon almalarını belirleyen farklı sermaye dağılımı ekseninde stratejik ve taktiksel bir alt düzlemin konusu dahilinde değerlendirilir. Alan ve oyun arasındaki benzetme bununla sınırlı kalmaz. Bourdieu 'ya göre alanı alan yapan, "oyunun varlığının hem sebebi hem de sonucu olan kolektif katılım"dır. Oyunun var olması için; oyuncuların ona inanması, oyunun ganimetinin değerine ve bu ganimet için oynamanın getirisine inanması gerekmektedir. (Jourdain ve Naulin, 2016 s. 123). Dolayısıyla, toplumsalın içindeki kişisel ile kişiselin içindeki toplumsalın ilişkiselliği üzerinden eylem "düşünümsel" kılınır. Özetle, faillerin bakış açılarının ne olduğunu anlamak için, onların dahil oldukları alanın bilgisinden hareket edilmelidir. Böylelikle başta failliyi göz ardı eden yapısalcılık, salt özneler arası etkileşimlere odaklanan ve nesnel bağıntıları görmezden gelen etkileşimcilik ve çıkarları yalnızca ekonomizmin faydacılığına ve hesaplılığına indirgeyen rasyonel eylem teorileri olmak üzere, alanların özerk ve bağıntısal mantığını dikkate almayan

indirgemeci her türlü bakış Bourdieu tarafından yanıltıcı olmakla mahkum edilir (Bourdieu & Wacquant, 2011, akt: Gürakar, 2016)

Marx'ın aksine Bourdieu, toplumun sadece ekonomik çıkarlara göre ilerlemeyeceğini, bireylerin toplumsal ve kültürel sermayelerinin de ve hatta sermayelerin içindeki simgeselin de konumlarında etkili olduğundan bahseder. Alan bu bağlamda çeşitli sermaye türlerine sahip toplumsal konumların olduğu ve bireylerin sahip olmak için peşlerinde koştukları bir mücadele yeri olarak tasvir edilir. Bireyler için ekonomik sermaye kadar önemli ve toplumsal kaynak oluşturan farklı türdeki sermayeleri Bourdieu, kültürel sermaye, toplumsal sermaye ve simgesel sermaye şeklinde tanımlar. Bourdieu 'ya göre önemli bir hacme sahip olduğu kabul edilen her sermaye türü, maddi olsun olmasın kar veya verimlilik elde etmeyi amaçlayan bir birikimin ürünüdür.

Ekonomik Sermaye: Bir bireyin iktisadi kaynaklarının bütününe, yani hem maddi mal varlığına hem de gelirine işaret eder. Ekonomik sermayeye sahip olmak diğer sermaye türlerine erişimi kolaylaştırır.

Kültürel Sermaye: Bireyin aydın kültürün sahip olduğu mal ve pratikleri takdir edebilmesini sağlayan kültürel kaynaklardır. "Kültürel sermaye" kavramı ilk kez Pierre Bourdieu ve Jean Claude Passeron tarafından ortaya konan *Yeniden Üretim: Bir Eğitim Sistemi Kuramı İçin Öğeler* adlı kitapta kullanılmıştır. Bu çalışma, her toplumsal sınıfın, okulun benimsediği aydın kültüre uzak ya da yakın mesafede olmasından kaynaklanan öğrenciler arasındaki toplumsal kökenlerine bağlı eğitim eşitsizliklerini anlatır. Pierre Bourdieu, *Kültürel Sermayenin Üç Hali* adlı makalesinde bu sermaye türünün üç farklı biçimde var olabileceğini belirtir: benimsenmiş halde; yani habitusu kuran unsurlar olan yetenek, bilgi ve beceriler şeklinde; nesnelleştirilmiş halde, yani kültürel mallar biçiminde (tablolar kitaplar sözlükler cihazlar...) ve son olarak kurumlaştırılmış halde, yani öğretim yoluyla elde edilen unvanlar biçiminde.

Toplumsal Sermaye: Birbiri ile tanışma ve karşılıklı tanımaya dayalı aşağı yukarı kurumsallaştırılması bir kalıcı ilişkiler ağına bağlı mevcut veya potansiyel kaynaklar bütünü olarak tanımlanır. (Bourdieu, 1980, s. 2-3, akt. Jourdain ve Naulin, s.107)

Birey, ilişki ağı ne kadar genişse ve ilişkide bulunduğu kimselerin iktisadi ve kültürel sermayesi ne kadar güçlü ise, o kadar büyük bir toplumsal sermayeye sahiptir. Çünkü tüm ilişkiler eşdeğerde değildir ve kimileri diğerlerinden daha çok getiri sağlar. Diğer

sermayelerle karşılaştırıldığında toplumsal sermayenin çarpan etkisi vardır: bireyler ağlarından ve bu ağın mensuplarının sermayelerinden vekâleten faydalanma kapasitelerinin büyüklüğüne bağlı olarak, İktisadi ve kültürel sermayelerinden çok eşitsiz bir verim elde etmektedirler.

Simgesel Sermaye: Toplumsal tanınırlık ve prestij kavramlarına atıfta bulunur. P. Bourdieu, simgesel sermayenin tanındığı ve bilindiği takdirde iktisadi veya kültürel sermayeden ibaret olduğunu belirtir. Dolayısıyla simgesel sermaye sahibi olmak bize Kredi vermeye hazır kimseler üzerinde belirli bir gücümüzün olmasıdır. (Jourdain ve Naulin, 2016 s. 106-107)

Bourdieu, sosyal uzamdaki konumlanmanın tek kriterinin iktisadi olmadığını savunur ve bunun için "toplumsal merdiven" benzetmesini kullanır. Toplumsal dünyanın kendiliğinden tasarımından bir kopuş gerçekleştirdiğini ve Weber gibi çok boyutlu bir sosyal uzam kavramının geçerli olduğunu vurgular. Bireyin veya sınıfın toplumsal uzamdaki konumunun önem sırasına göre aşağıdaki üç unsur tarafından belirlendiğini ifade eder, bunlar toplam sermaye hacmi, sermaye yapısı ve hacim ve yapının zaman içindeki evrimidir.

Toplam Sermaye Hacmi: Bireyin ne kadar (iktisadi, kültürel veya toplumsal) sermayeye sahip olduğunu gösterir. Yüksek gelire sahip, iyi okullardan diploma almış ve evlerinde sık sık arkadaşlarıyla bir araya gelen serbest meslek sahipleri, sosyal uzamında düşük gelirli diplomadan yoksun ve çok az misafir ağırlayan emekçilerden ve tarım işçilerinden uzakta yer alırlar. (Bourdieu, 1994, s.129, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.110)

Sermaye yapısı: Sınıfları birbirinden ayıran toplam sermaye hacmi ise sınıfları kendi aralarında bir kez daha kesimlere bölen de elde edilen sermayelerin yapıları veya "patrimonyal yapı"lardır. (Bourdieu, 1994, s.129, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.110). Sermayenin yapısı toplam sermaye hacminde iktisadi sermayenin ve kültürel sermayenin göreceli ağırlıklarını işaret eder ve bu iki sermaye türü çağdaş toplumlarda temel ayrım kriteri kabul edilmektedir. İktisadi sermayeleri kültürel sermayelerinden daha fazla olan sanayi ve ticaret patronları sosyal uzamda sermaye yapısı bunun tam tersi olan profesörlerin karşısında yer alır. Profesörler Sanayi ve Ticaret patronlarından nispeten daha fazla kültürel sermaye ve daha az iktisadi sermayeye sahiptirler. Pierre Bourdieu, iktisadi sermayenin sınıflandırıcı etkisinin kültürel sermayeye nazaran daha

fazla olduğunu, çünkü bu sermaye türünün özellikle dışa en kapalı ve nesiller arası hareketliliğe en az maruz kalan ortamlarda yoğunlaştığını kabul eder. Dolayısıyla ona göre egemen sınıf iktisadi sermayeye hakim olan egemen kesim ve daha çok kültürel sermayeye sahip olan ve hükmedilen kesim olarak ikiye ayrılmaktadır. Pierre Bourdieu 'ya göre, sanatçılardan sanayi ve ticaret patronlarına doğru ilerledikçe kültürel sermaye hacmi azalırken, iktisadi sermaye hacminin sürekli bir biçimde artması egemen sınıfın birbirine ters yönde gelişen ikili yapıya göre organize olduğunu bize göstermektedir. (Bourdieu, 1994, s.130, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.111).

Bu Hacmin ve Bu Yapının Zaman İçindeki Evrimi: Pierre Bourdieu 'ya göre, sosyal uzamı şekillendiren bu üçüncü boyut zaman içinde oluşmaktadır. Sermaye hacminin ve yapısının zaman içinde geçirdiği evrimin toplumda aşağı ve yukarı doğru ilerlemesine bağlı olarak birey ve grupların konumunu belirlemeye yardımcı olur. Egemen sınıfın hakim kesimi buna göre iki alt gruba ayrılmaktadır: Sanayi ve Ticaret patronlarını bir araya getiren eski burjuvazi ve özel sektör yöneticilerinin oluşturduğu yeni burjuvazi. Hayat tarzları sermayelerin etkilerine göre değişiklik göstermektedir (Bourdieu, 1994, s.358, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.111). Aynı şekilde profesörler de aynı kültürel sermaye seviyesinde oldukları halde toplumda izledikleri yol sebebiyle serbest meslek sahiplerinden ayrılmaktadır. Biriktirdikleri akademik sermaye sayesinde hükmeden sınıfa dahil olan profesörler okuma, klasik müzik veya müzeler gibi ciddi ve hatta Biraz katı (Bourdieu, 1994, s.325, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.111) kültürel pratiklere yönlendiren münzevi aristokratlıkla tanımlanmaktadırlar. Burjuva kökenli serbest meslek sahipleri ise lükse olan iştahlarını ifade etmekte ve en pahalı ve prestijli tüketim mallarını toplamaktadırlar. Sık sık konser salonlarına, antikacılara ve galerilere gitmek, denize kıyısı olan şehirlerde tatil yapmak bunlara örnek olarak gösterilebilir (Bourdieu, 1994, s.325, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.112).

Habitus pratik ve tasvirleri üreten ve düzenleyen bir ilke olarak tanımlanır. Bu, habitusu yalnızca renkli pratiklerin bilhassa kültürel merkezinde yer almadığını aynı zamanda pratikler arasındaki bağı kurduğunu ve birbirleriyle uyumlu olmalarını sağladığı anlamına gelir. Böylece bir toplumsal sınıfın farklı alanlardaki (beslenme biçimi, resim ve müzik zevki dekorasyon seçimi giyinme tarzı sportif faaliyetleri) ortak kültürel tercihlerden meydana gelen bir hayat tarzının ortaya çıkmasını teşvik eder.

Habitus farklı alanlarda aynı davranış biçimini teşvik eder. Bourdieu'nun gün ışığına çıkardığı gücü niceliği ve maddeyi tercih eden emekçi sınıfları ile biçime hafifliği ve mesafeye öncelik tanıyan burjuvazi arasındaki zıtlık spor alanında olduğu kadar beslenme alanında da mevcuttur. Sosyolog böylece beslenme alanında erkek beden gücüne biçiminden daha çok önem veren hem hesaplı hem ürünleri arama eğiliminde iken serbest meslektekilerin tercihlerini lezzetli sağlıklı hafif ve kilo aldırmayan ürünlerden yana kullandığını gösterir. (Bourdieu, 1994, s.210, akt. Jourdain ve Naulin, 2016, s.88). Aynı şekilde spor alanında da halk sınıfları seçecekleri spor konusunda vücutlarını araç olarak kullanarak çok fazla efor bazen ağrı ve acı gerektiren ve kimi durumlarda motosiklet gibi bedeninde dahil edilmesini icap ettiren sporları tercih eder. Burjuvazi ise aksine beden kullanımının az olduğu çeşitli faydaları olan yaşlanmayı yavaşlatmak daha sağlıklı olmak gibi faaliyetlere yönelir. Yakın temasın olmadığı rakiple de araya mesafe koyan sporlar olan golf, birincilik, eskrim veya yürüyüşle ilgilenir. Bedene bakışta toplumsal sınıfın kendine has dünya görüşü ile ilintilidir ve bir toplumsal sınıf farklı adetler alemlerindeki zevk ve tercihlerini anlamayı sağlamaktadır. (Jourdain ve Naulin, 2016 s. 87-89)

Bourdieu bireyin konumuna dair kısa bir tanımlama yapar. Buna göre birey başlı başına sosyal bilimin nesnesi değildir. Kuşkusuz birey edilgen ve var olmayan bir yanılsama da değildir, çünkü alanda eyleyici konumundadır. Ancak bireylerin bakış açılarının ve konum almalarının daha iyi anlaşılabilmesi için alanın bilgisinden yola çıkmak önemli bir gerekliliktir. Yani alan ilk bakışta kendi kurallarını katılımcılara dayatan bir yapı olarak görünür. Yukarıda da sözü edildiği gibi bir alanda söz sahibi olmak için eyleyicinin o alana ait asgari sermayeyi edinme mecburiyeti vardır (Wacquant, 2007, s. 63). Bourdieu' ya göre nesnel konumların alanı faillerin pozisyon alma alanından ayrıştırılamaz (Bourdieu & Wacquant,2011). Buradan yola çıkılarak analize, farklı habituslar ile sermaye kompozisyonlarını hem kendi aralarında hem de kendi içlerinde yeniden üreten ve/veya dönüştüren ilişkisellikler dahil edilir.

Bunlar ana hatlarıyla;

(i) sahip olunan sermayeler eliyle harekete dair yeniden üretilen, dönüştürülen ve/veya bir diğerine uyarlanan repertuarlar,

(ii) işler kılınan ideolojinin, tanınma ve hegemonya kurmaya yönelik sembolik sermayeyi esas alan farklılaştırıcı boyutu,

(iii) biriktirilen öznel deneyimlerin, uzun süreli ve kalıcı bir kolektiviteye dönüşümü (İbrahim, 2012),

(iv) geniş kitlelere dönük başarılı eklemlenmeler yoluyla yaratılan toplumsal sermayenin diğer sermayeler üzerindeki çarpan etkisi (Husu, 2013; İbrahim, 2012)

(v) faillerin politize olmalarıyla ve politik bir aktivizm özelinde yeni yatkınlıklar kazanmalarıyla inşa edilen "radikal habitus" şeklinde özetlenebilir (Crossley, 2003). Böylece hareketlerin yalnızca alanlar üzerindeki değil, aynı zamanda kişisel dönüşüm ve değişim üzerindeki etkileri tüm bağlantılarıyla gözler önüne serilir. Hareketlerin yeniden üretimi ve/veya dönüşümlerinin nesnel ve öznel bağlamlar ile ilişkilendirilmesine olanak sağlar. Çünkü Bourdieu alanların incelenmesi hususunda; önce içine gömülü oldukları iktidar alanına göre, ikinci olarak kendi içlerinde yer alan farklı çıkarlardaki faillerin rekabet ve mücadelelerine göre ve son olarak da faillerin habitusları dikkate alınarak bir çözümleme yapılması gereğine işaret etmektedir. Dolayısıyla o yapının "*birbirini izleyen bütün hallerini, hem o yapıyı sürdürmek ve dönüştürmek için daha önce yapılmış mücadelelerinin bir ürünü olarak, hem de o yapıyı oluşturan iktidar ilişkileri, gerilimler ve çelişkiler*" üzerinden görebilmek mümkün olabilmektedir (Bourdieu & Wacquant, 2011: 75, akt: Gürakar, 2016)

Pierre Bourdieu bizi, " her alanın diğerlerinin dönüşüm geçirmiş hale olduğunu görmek yerine tüm alanlar için ayrı bir açıklayıcı sistem geliştirme veya daha kötüsü belirli bir pratikler alanında etkili olan etmenlerin belirli bir birleşimini oluşturarak bunu evrensel açıklama ilkesi olarak kullanma hatası konusunda uyarır. Aksine farklı alanlar arasındaki ortak özellikleri araştırmak gerekir, bunlar alan içindeki konular arasında kurulan ilişkilerdir. Bu ilişkiler iki farklı şekilde ele alınabilir statik bir bakış açısı ile bakınca alan bir güçler alanıdır. Belirli bir zamanda bir alan diğerlerinden farklı konumları belirleyen kaynakların eşitsiz dağılımı ile ayrılmaktadır. Şematik olarak tüm alanlarda belirli bir sermaye bakımından zengin olan egemenler ve bu sermayeye daha az sahip olan hükmedilenler mevcuttur. Pierre Bourdieu 'ya göre alana hükmedenlerin

elinde kendi çıkarları için çalışmalarına olanak sağlayan araçlar vardır ancak hükmedilenlerin direnişi ile muhatap olmak durumundadırlar. Sermayeler arasındaki eşitsizlik hükmedenler ile hizmet ilanları arasında bir güç ilişkisini doğurur bu nedenle bireylerin konumları sadece birbirleriyle ilişkili olarak ele alındığında anlamlıdır: ilişkisel olarak mevcutturlar. Her konum, bireylerin eski mücadeleler boyunca elde etmiş olduğu belirli bir sermaye ile miktar ile tanımlanmıştır. Dolayısıyla alan bu defa bir mücadeleler alanıdır. Bu alanda yer alan bireyler alanın yapısını korumak veya dönüştürmek için güçler alanındaki konumlarına göre değişen araçlarla birbirleriyle savaşırlar (Jourdain ve Naulin, 2016 s. 124-125).

Suriyeli göçmenlerin durumu farklı kuramlar açısından ele alınabilir. Göç ağları teorisi onların içinde bulunduğu durumu anlatmak için ideal bir kuram niteliğindedir. Göçmenlerin veya mültecilerin göç güzergahlarını belirleyen unsurlardan en önemlisinin göç edilen yeni coğrafyadaki toplumsal, kültürel, etnik, dinsel ve tarihsel ağlar olduğu belirtilmektedir (King,2012). Suriyeli göçmenler daha sonraki bölümlerde detaylandırılacağı üzere, iki ülke arasında bulunan tarih, kültür gibi ortaklıklar sayesinde daha çok göçmen ağlarından faydalanarak Türkiye'ye gelmişlerdir. Boyd ve Nowak'a (2012) göre, toplumsal ağların üç farklı çeşidi bulunmaktadır bunlar; istihdam ağları, aile ağları ve gayri resmi göçmen ağlarıdır. Suriyeli göçmenlerin durumu incelendiğinde, sınır bölgede yer alan ve araştırmanın yapıldığı kentlere gerçekleştirilen göçün ağırlıklı olarak aile bağları ile, İstanbul'a gerçekleştirilen göçün ise istihdam ağları ile gerçekleştirildiği söylenebilir. Kaya'ya göre (2017) istihdam ağları yalnızca iş bulmayı değil aynı zamanda mekana uyum sağlamayı da kolaylaştırır. İstanbul'da yaşayan katılımcılar da bunun örnekleri görülmüştür. Fatih'te çalışan bir katılımcı Güngören'de oturduğunu ve yolda geçirdiği zamanın İstanbul da yaşamı anlamak açısından kendisine çok şey öğrettiğini ifade etmiştir. Çalıştığı ofiste bulunan birçok göçmen arkadaşının benzer koşulları yaşadığını Esenyurt, Avcılar, Beylikdüzünden Fatih'e çalışmak için geldiklerini belirtmiştir.

Göçmen ağları genel olarak yerleşim, barınma ve iş bulma gibi süreçleri göçmenler açısından hafifletmektedir, ancak aynı zamanda bazı zorlukları da vardır. Kaya (2017) bu açıdan istihdam ağlarının güvenilir ağlar olmadığını ifade eder. Suriyeli göçmenlerle yapılan araştırmalarda bunun dile getirildiğini, bu tür ağlar üzerinden

İstanbul'da istihdam edilen mültecilerin çoğu zaman zor çalışma koşullarından, işveren veya aracıların istismarından veya ücret düşüklüğünden hatta zaman zaman ücretlerini alamamalarından şikayet ettiklerini belirtir. Yapılan bu araştırmada da benzer sorunlar dile getirilmiştir ancak istihdam ağlarından bağımsız çalışma hayatının ve ülke ekonomisinin getirdiği zorlukların da vurgulandığı görülmüştür.

Sınır bölge kentlerine göç eden Suriyelilerin büyük kısmı aile bağları üzerinden gelmiş ve burada bulunan kentlerde yaşamaya başlamıştır. Mevcut aile bağlarının potansiyel göçmenlere ve mültecilere göç edilen ortama uyum açısından ihtiyaç duyulan değerlerin, dilin ve kültürün olduğu tanıdık ortamlar sunması açısından önemli olduğu açıktır. (Castles, Miller ve Haas, 2013). Ancak Charles Tilly'nin (2007, akt: Kaya, 2017, s.54) de vurguladığı üzere ailevi bağlar aynı zamanda potansiyel göçmenler ve mültecilerin göç edilen yeni mekan konusunda büyük beklentiler içine girmelerine neden olabilir, bu beklentilerin gerçekleşmemesi durumunda da ailevi ilişkiler zarar görebilir. Araştırma sırasında yapılan mülakatlarda aile bağları ile göç eden bazı katılımcılar, akrabalarından çok farklı olduklarını, yaşam tarzları arasındaki farklılıkların zaman zaman kendileri üzerinde hayal kırıklığı yarattığına değinmişlerdir.

Suriyeli kadınlarla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgulardan biri katılımcıların iletişim ağlarını aktif şekilde kullandığının anlaşılması olmuştur. İç savaş sonrası katılımcıların hemen hepsinin aile üyeleri dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşamaya başlamıştır ve bürokratik engeller nedeniyle katılımcıların çoğunun yakınlarının yanına gidemediği ya da onların Türkiye'ye gelemediği anlaşılmıştır. Bu durum, teknolojinin imkanlarını kullanarak fiziksel uzaklıkları ortadan kaldıran kadınların geliştirdiği yöntemlerden biri olarak görülebilir. Kuramsal açıdan da bu süreç transnasyonel (ulus aşırı) alanlar teorisi ile açıklanabilir. Ülkelerinde süren savaşın sona ermemesinden ötürü git-gel yapamasalar da orada yaşamaya devam eden aileleri ile iletişimi kopartmamakta ve kültürlerini yeni yerleştikleri ülkede yaşatmaya devam etmektedirler. Bu araştırmada dahil olmak üzere, Suriyeli göçmenler üzerine yapılan birçok çalışmada sığınmacıların savaş bitimi ile ülkelerine geri dönme isteklerinin olduğu görülmüştür. Geliştirilen ulusaşırı alanların kendi ülkelerine döndükten sonra en az 10 yıl yaşadıkları Türkiye ile de sürdürüleceği öngörülmektedir.

Araştırmanın temel problemi Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmen kadınların yer aldıkları çalışma alanlarını anlamak ve burada gösterdikleri mücadeleyi anlatmaktır.

İstanbul, Gaziantep ve Hatay başta olmak üzere Türkiye'nin her kentinde yaşayan Suriyeli göçmen kadınların belirli nedenlerden ötürü çalışmaya ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Birincisi Türkiye Suriye'ye kıyasla ekonomisi daha dışa bağımlı, bu nedenle enflasyonun yüksek olduğu bir ülkedir. İkincisi birçok kişinin Suriye'deyken sahip olduğu ev, araba gibi taşınmazların zarar gördüğü tahmin edilmektedir ve bu nedenle nakit para ile yeni bir ülkeye göç eden kişi sayısının az olduğu düşünülmektedir. Bu iki nedenden ötürü örneğin ev kiralamak isteyen birinin daha çok kazanması gerekmektedir. Yerel halkta Suriyeliler konusunda oluşan yanlış algılardan biri Suriyelilerin yalnızca devletten ya da uluslararası örgütlerden gelen yardımlarla yaşaması durumudur. Daha önce belirtildiği üzere devletin bu konuda yaptığı harcamalar azımsanmayacak ölçüde olsa da ülkedeki yaşam süreleri 10 yılı bulan ve resmi kayıtlarda sayıları 3,6 milyonu bulan bir grubun tüm masraflarının karşılanması imkansızdır. Suriyeli göçmenlerin neredeyse tamamının kamp dışında yaşadığı da düşünüldüğünde çalışma alanında yer almalarının kaçınılmaz olduğu anlaşılacaktır. Savaştan önce yalnızca eşi, babası ya da abisi çalışan kadınların olduğu araştırmada yer alan katılımcıların ifadelerinden anlaşılmıştır. Savaş sırasında tutuklanan, hayatını kaybeden ve ailenin geçimini sağlayan baba, abi veya kardeşin yerini artık kadının kendisi almıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği üç kentte yaşayan kadınların çalışma alanına nasıl girdikleri burada ne şekilde mücadele ettikleri, kazanımları incelendiğinde sahip oldukları sermaye türlerinin önemli olduğu anlaşılmıştır. Kuramsal açıdan bu süreç Bourdieu'nun alan ve sermaye türleri ile açıklanmak istenmiştir. Buna göre sınır bölgede yer alan Hatay ve Gaziantep de kadınlar toplumsal sermayelerini, İstanbul'dakiler ise kültürel sermayelerini ağırlıklı olarak kullanmaktadır. Çalışma alanına girişte, buradaki sürecin kalıcı olmasında söz konusu sermaye türlerinin ağırlığının etkisi olduğuna inanılmaktadır.

2.4. Suriyeli Göçmenler

Kaya (2017) Suriye iç savaşının patlak vermesinde, Arap Bahar'ının etkisiyle ortaya çıkan iddiaların etkili olduğunu savunur. Suriye'de Baas Partisi karşıtı bir toplumsal muhalefetin başladığı ve özellikle Alevi azınlığın iktidarına karşı Sünni çoğunluğun başkaldırdığı iddiaları iç savaşın çıkışına zemin hazırlamıştır, ancak yalnızca bu iddiaların Suriye'deki toplumsal ve siyasal değişimi anlatmak için yeterli

olmadığını da belirtir. Kaya'ya göre (2017) mesele aynı zamanda ekonomiktir, savaş öncesi Suriye'de ciddi bir kuraklığın ortaya çıktığını ve tarımsal üretimle geçinen ülkenin orta ve kuzey kesimlerinin bu kuraklıktan etkilendiğini ifade eder. İç Savaşın ortaya çıktığı 2011 yılından önce ülkede tarımsal üretimin azaldığı, ekonomik üretimin daraldığı ve azalan bu üretim performansına paralel şekilde yoksulluk ve işsizlik gibi sonuçların ortaya çıktığı belirtilir (Worth,2012, akt. Kaya, 2017, s.49).

Suriye'de yaşanan iç savaşın ve sonrasında ortaya çıkan zorunlu göçün nedenleri ve sonuçları itibariyle uluslararası sistemin bir meselesi olduğu açıktır. Kitlesel zorunlu göçler, ülkede yaşanan insanlık dramına rağmen uluslararası sistemin barış ve güvenliği için bir tehdit gibi algılanmakta ve bu şekilde yansıtılmaktadır. Ülke dışında güvenli bir bölgeye göç eden Suriyelilerin ilk tercihi %85'lik oranda bir komşu ülkeye olmasına rağmen Avrupa ülkeleri bu konuda alınacak sorumluluklardan uzak durmayı tercih etmiştir.

2020 yılında Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletlerin ev sahipliğinde gerçekleştirilen konferansın teması dünyanın en büyük mülteci nüfusunu oluşturan Suriyeliler olmuştur. Konferansta 80 ülke temsilcisi, uluslararası yardım örgütü çalışanları ve Suriyeli Sivil Toplum Örgütü üyeleri bir araya gelmiştir. Lübnan Başbakanı Hassan Diab konuya dair, 1 milyondan fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmanın krizin başlangıcından bu yana ülkesine 40 milyar dolara mal olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için ayırdığı kaynakların Lübnan'a göre daha fazla olduğu (Lübnan Türkiye'ye oranla ülke dışına çıkan Suriyelilerin 1/3 oranında sığınmacıya ev sahipliği yapmakta) anlaşılmaktadır. Milletvekili Dr. Ümit Özdağ'ın Aralık 2019'da TBMM'de Sağlık Bakanı Recep Akdağ'ın Aralık 2017 verilerini dikkate alarak yaptığı bu konudaki açıklamada toplam harcamanın 48 milyar dolar olduğu ifade edilmiştir. Belediyecilik, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinin yapılan harcamadaki en büyük masraf kalemleri olduğu görülmüştür. *İşte Kalem Kalem Türkiye'nin Suriyeliler için harcadığı para* (2019, 20 Aralık). Haber3. (https://www.haber3.com/guncel/politika/iste-kalem-kalem-turkiyenin-suriyeliler-icin-harcadigi-para-haberi-5066665)

Gelinen son noktada, Suriyeli göçmenlerin durumunun devlet temsilcileri, uluslararası Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri, ülkelerin yerel temsilcileri tarafından ele

alınması gereken ve yalnızca ekonomik ve siyasi boyutuyla değil aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutuyla da değerlendirilmesi gereken uluslararası düzeyde ve çok boyutlu bir konu olduğu açıktır. Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göçün sebepleri ve sonuçları bakımından özellikle ele alınması gerektiği düşünülmektedir, çünkü Türkiye bugün 3,6 milyonunu geçici koruma altındaki Suriyelinin oluşturduğu yaklaşık 4 milyon mülteci ve sığınmacıyla dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır.

Ülke nüfusunun %4,3'ünü oluşturan kayıtlı Suriyeli göçmenlerin demografik yapısı incelenmekte ve bu araştırma gibi birçok çalışmaya ışık tutmaktadır. Buna göre Türkiye'de kayıtlı şekilde yaşayan Suriyelilerin %54'ü erkeklerden, %46'sı kadınlardan oluşmaktadır. 0-18 yaş çocuk ve genç nüfusta hesaba katıldığında kadın ve 18 yaş altı Suriyeli oranı %70'i bulmaktadır. Ortalama yaşın 22 olarak hesaplandığı Suriyeli nüfusun Türk nüfusa göre 10 yaş daha genç olduğu saptanmıştır. 15-64 yaş arasında yer alan çalışma çağındaki Suriyeli oranın %58 olduğu (2 milyon sığınmacı) tespit edilmiştir, buna karşın Türkiye de bu oran %67,7'dir. Mülteciler Derneği'nin düzenli aralıklarla yayınladığı verilere göre, ülkede 2011 yılında başlayan iç savaşın sona ermemesi, siyasi baskılar ve Türkiye tarafından uygulanan açık kapı politikası, ülkeye gelen göçmen nüfusunun her sene biraz daha artmasına neden olmuştur. Resmi rakamlara göre bugün, yalnızca 59 bin 379 Suriyeli (%1,6) devletin sığınmacılar için oluşturduğu geçici barınma merkezlerinde yani kamplarda kalmakta, geriye kalan 3 milyon 576 bin Suriyeli (%98,4) ülkenin çeşitli kentlerinde yaşamını sürdürmektedir. 2012 yılı ortalarından itibaren kamplar yerine, önce sınıra yakın kent merkezlerinde ardından Türkiye'deki tüm illerde yaşamaya başlayan Suriyeli sığınmacıların rakamlarındaki artış literatürde de karşılığını bulmuş ve "kent mültecileri" kavramının ortaya çıkartmıştır (Erdoğan, 2017). Buna göre Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de en yoğun yaşadığı ilk 5 kentteki oranları %58'dir. 2 milyon sığınmacının 1,4 milyonu sırasıyla araştırmanın da gerçekleştiği İstanbul (521 bin), Gaziantep (450 bin) ve Hatay (436 bin) kentlerinde yaşamaktadır. Bu kentleri 422 bin sığınmacı ile diğer bir sınır bölge kenti Şanlıurfa ve 252 bin ile Adana takip etmektedir.(Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Şubat 2021, https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/ Erişim tarihi: 28 Şubat 2021)

TÜİK'in 2020 verilerine göre Türkiye nüfusunun en yoğun yaşadığı ilk 5 kentteki oranı %38'dir ve ilk sırada yer alan İstanbul dışında tercih edilen kentler

ayrışmaktadır. Nüfus yoğunluğuna göre Türkiye'deki kentlerin sırasıyla İstanbul (15,5 milyon), Ankara (5,7 milyon), İzmir (4,4 milyon), Bursa (3,1 milyon), Antalya (2,5 milyon) olduğu saptanmıştır. (TÜİK,2020)

Sınıra yakın bölgelerde kurulan ve kapasitesi 270 bin olan 26 barınma merkezi yerine mültecilerin kentsel alanları tercih etmesinin çeşitli nedenleri vardır. En başta Türkiye nüfusunun %4,3'nü oluşturacak bir oranda ülkeye kitlesel bir göçün gerçekleşmiş olması sığınmacılar için oluşturulan koşulları yetersiz bırakmıştır. Diğer önemli etmen, yaklaşık 10 yılın geride kaldığı iç savaşın Suriye'de sona ermemiş olmasıdır. Suriyeli sığınmacıların göç ettikleri ülkelerde yeni bir düzen oluşturması bunun kaçınılmaz bir sonucu olmuştur. Sığınmacılarla ilgili yapılan çeşitli araştırmalar kamp koşullarından duyulan memnuniyetsizliğin de kentlerde yaşamaya neden olduğunu göstermektedir. Kamplarda yaşam sürmenin zorlukları şu başlıklarda ifade edilmiştir; (İnsan Hakları Derneği, 2013)

Fiziki Koşullar ve Güvenlik: Kampların var olan kapasiteyi karşılayamaması ve maddi koşulların kamptan kampa değişiklik göstermesi bir sorundur. Yetersizlik nedeniyle birden fazla ailenin aynı çadırda kalması, yemek, su, giyecek, ilk yardım gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması, güvenlik bakımından özellikle sınır illerinde bulunan kampların uluslararası kriterlere uygun olmaması çoğu ailenin kentlerde yaşamayı tercih etmesine yol açmıştır.

İzolasyon ve hareket özgürlüğünün engellenmesi: Kamplara giriş çıkışların denetim altında olması, burada yaşayanların dışarıyla ilişkisinin izlenmesi, sığınmacıların kamp yerine kentsel alanları tercih etmesinde etkili olmuştur.

Etnik ve dini kökene dayalı ayrımcılık: Etnik kökeni veya dini inancı farklı Suriyeli sığınmacılar ayrımcılığa uğrama riski nedeniyle kamplarda kalmamaktadır. Kamplarda sadece Sünni Müslümanlara yönelik dini hizmetlerin sunulduğu, bu nedenle Hristiyan, Yahudi ya da Alevi, Çerkez sığınmacıların kamplar yerine kentsel alanları tercih ettikleri belirtilmektedir.

Cinsiyete yönelik ayrımcılık ve şiddet: Kamp koşullarının kadınlar ve kız çocuklar açısından cinsel istismar, taciz, tecavüz ve şiddete uğrama risklerine açık olması, özellikle yalnız kadınlar ve çocuklarıyla olan sığınmacıları bu kamplarda yaşama fikrinden uzaklaştırmıştır.

Kampların tarafsızlığına dair çekinceler: Kamplarda bulunan politik grupların baskısı ve etkisi kamp ortamında politik olarak taraf seçmek zorunda bırakılma kaygısı ortaya çıkartmaktadır, bu nedenle birçok aile hem kendileri hem de çocukları açısından kampta yaşama çekinceli yaklaşmıştır.

Suriyeli sığınmacıların bugün Türkiye'nin her kentinde yaşadığı bilinmektedir, kentten kente farklılık gösteren şey ise sığınmacıların 81 ildeki dağılımıdır. 2017'de başlayan düzenli kayıtlamalarla bu dağılımın dengesiz olduğu anlaşılmıştır. Yalnızca bölgeler arası değil, ancak iller, ilçeler ve hatta mahalleler arasında bile sayıların birbirine benzemeyen oranlarda olduğu görülmüştür. Suriyelilerin seçtikleri yerleşim alanlarını buralarda yaşayan tanıdıklarına veya akrabalarına göre, bu alanlarda çalışma imkanı bulunmasına ve buraların yaşamak için-özellikle mali bakımdan-uygun olmasına göre kendi iradeleri ile tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin dağılım gösterdikleri bazı illerde oranı yerel nüfusun %80'ini bulurken-Kilis örneğindeki gibi - bazılarında %1'in altında kalmaktadır. Göçmen nüfus oranın yüksek olduğu yerleşim alanlarında kaynakların yetersiz kalması ortaya çıkan en büyük problemlerden birisidir. Kapasitesi yalnızca 270 bin kişi ile sınırlı olan kamplar kitleler halinde göç eden Suriyeli nüfusa yeterli gelmemiş Türkiye'deki kurumlar da onların kendi iradeleri ile istedikleri yerlere gidip yerleşmesine "sessiz bir kabul" göstermiştir. (Erdoğan, 2020, s.19)

18 Kasım 2020 tarihi itibariyle kentlerde yaşayan Suriyeli sayısı 3 milyon 576 bin 34 kişi olarak açıklanmıştır. Bu rakam yalnızca kayıt altına alınan sığınmacıları içermekte sayının gerçekte birkaç milyon daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. İş imkanlarının çeşitli olduğu büyük kentlere göçün daha fazla olduğu görülmüştür, biraz da bunun etkisi ile sığınmacıların hangi şehirde yaşayacaklarına artık Göç İdaresi Genel Müdürlüğü karar vermektedir. Bu sebeple İstanbul başta olmak üzere bazı büyük şehirler Suriyeli alımına kapatılmıştır. Yarım milyon sığınmacının bulunduğu İstanbul'u Gaziantep ve Hatay takip etmektedir, bu kentlerde yaşayan toplam sığınmacı sayısının da 1 milyon seviyesine ulaştığı görülmektedir.

Yoğun Suriyeli nüfusunun olması bu kentlerde çeşitli Sivil Toplum ve Yardım Kuruluşlarının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Bu kuruluşların bir kısmı devlet eliyle bir kısmı uluslararası örgütlerce kurulmuştur. Temel ihtiyaçları karşılamak, uyum

sürecini hızlandırmak, iki ülkenin halkı arasında ortak halkalar yaratmak bu kuruluşların misyonları arasındaki yerini almıştır. Ülkelerinde yaşanan savaşın ölümcül etkileri, Suriyeli sığınmacıların en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak duruma düşmesine yol açmış, bu kuruluşları da en fazla temel ihtiyaçları karşılamak konusunda kaynak yaratmaya sevk etmiştir. Suriyeli sığınmacıların istihdam edilmesi de bunların başında gelmektedir. Araştırmanın gerçekleştirildiği bu kentlerde katılımcıların büyük oranda bir Sivil Toplum Örgütünde çalıştığı/çalışmış olduğu anlaşılmıştır. İçlerinden bazıları ücretli farklı bir işte çalışırken aynı zamanda gönüllü olarak bu Sivil Toplum Kuruluşlarındaki faaliyetlere katıldığını belirtmiştir. Ücretli şekilde yerel ya da uluslararası organizasyonlarda yer aldıklarını ifade eden katılımcıların özellikle yardıma ihtiyaç duyan Suriyeli kadınlara yardım etmekten mutlu oldukları görülmüştür.

Yaklaşık on yıllık süre içerisinde yalnızca yardımlarla yaşamak ya da yaşatmak ne sığınmacılar için ne de onlara kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlarca mümkündür. Bu nedenle Türkiye, Suriyeli sığınmacıların ülkede çalışmasına olanak sağlayacak koşulları zaman içerisinde oluşturmuştur. 26 Mayıs 2016 tarihinde *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik* yayımlanmıştır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 31 Mart 2019 tarihinde yapılan açıklamada, Türkiye'de çalışma izni verilen Suriyeli sayısının 31 bin kişiyi aştığı belirtilmiştir. Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre de 26 Şubat 2019 tarihi itibarıyla en az bir ortağı Suriye uyruklu olan şirket sayısının da 15 bin 159 olduğu belirtilmiştir. Bu veriler yalnızca kayıtlı çalışanlardan oluşmaktadır, binlerce Suriyelinin tekstil, tarım, imalat sektörlerinde enformel çalıştığı da düşünüldüğünde istihdam konusu daha önemli bir o kadar da sorunlu hale gelmektedir. Savaş ve zorunlu göçün getirdiği tüm bu zorluklara kadın olmanın getirdiği zorluklar da eklenmelidir. Suriye'den gelen 3,6 milyon Suriyelinin %70'nin kadın ve çocuklardan oluştuğu unutulmamalı ve göçmen kadınlar özelinde pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.

BÖLÜM 3. ARAŞTIRMA EVRENİ

3.1. Türkiye ve Göç Edilen Kentler

Nitel araştırmada seçilen konuyla ilgili doğrudan birinci elden verilerin toplanması gerektiğinden, çalışılacak alanla ilgili ön bilgiler edinilmeli ve alan yakından tanınmalıdır. Nitel araştırmalarda, araştırma probleminin özelliğine ve araştırmacının sahip olduğu kaynakların sınırlılığına göre örneklemin genişliği belirlenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 87).

Buna göre araştırmanın yapıldığı kentler, Suriye nüfusunun en yoğun yaşadıklarından seçilmiştir. Araştırmacı bu kentlerden biri olan Hatay'da doğmuş ve büyümüştür, araştırmanın yapıldığı diğer kent olan İstanbul'da da çalışmaktadır. Tüm bu süreçlerin araştırma alanlarının incelenmesine ve anlaşılmasına katkısı olmuştur. Bu üç kentte Suriyeli göçmen nüfusun neden yoğunlaştığı cevabı aranan sorulardan biri olmuştur. Araştırmanın odaklandığı çalışma alanının ve bu kapsamda sunulan imkanların en fazla İstanbul'da olması gerek ön araştırmada gerekse yapılan görüşmelerde anlaşılan nedenlerden biri olmuştur. Hatay ve Gaziantep, ekonomileri açısından ülkenin önemli üretim kentleri olsa da çalışma olanakları açısından İstanbul niteliğinde değildir. Buradan yola çıkılarak göçmen nüfusun İstanbul'dan sonra neden bu iki kente yöneldiği sorusu sorulmuş, saha araştırması ve elde edilen bulgularla kültürel faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Din, dil, gelenek gibi kültürün alt alanlarında benzerlikler olması zorunlu ve kitlesel şekilde farklı bir ülkeye gerçekleştirilen göçü ve sonrasındaki süreci göçmenler açısından daha rahat bir hale getirmiştir. Ortak bir geçmişi olan iki ülke arasında gerçekleşen insan hareketliliği özellikle evlilik gibi nedenlerle çok daha eskiye dayanmaktadır. Bu kentler özelinde etkin olan sosyal sermaye, kadınların çalışma alanlarına girişinde ve mücadelelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Formel işler söz konusu olduğunda çalışma alanına girmenin diploma, yabancı dil bilgisi, özgüven gibi etmenlerle bağlantılı olduğu açıktır. İstanbul, sadece göçmenler açısından değil, Türkiye'nin ticaret ve finans merkezi olması bakımından yerel aktörlerin de çalışma alanında yer almak istediği ve bu alanda uzun yıllar kalmak istediği bir kenttir. Araştırma sırasında elde edilen bulgular, İstanbul'da

çalışma alanına girmek isteyen ve burada mücadele eden göçmen kadınlar açısından kültürel sermayenin önemine işaret etmektedir.

Nitel araştırmalarda görüşme yapılacak kişilerin seçiminde, evreni temsil etme güçlerinden çok araştırma konusuyla doğrudan ilgili olup olmadıklarına bakılır (Neuman, 2012: 320; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107). Olasılık temelli örneklemede evreni temsil edecek geçerlikte ve büyüklükte örneklem seçilmesi nedeniyle genellemeler yapma konusunda önemli yararlar sağlanırken, amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107). Başlıca amaçlı örnekleme yöntemleri şu şekilde sıralanabilir: kartopu ve zincir örnekleme, aşırı veya aykırı durum örneklemesi, maksimum çeşitlilik örneklemesi, benzeşik örnekleme, tipik durum örneklemesi, kritik durum örneklemesi, ölçüt örnekleme, doğrulayıcı ve yanılsayıcı örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (Patton, 1990'dan aktaran; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107). Bu araştırmada örneklem oluşturma tekniklerinden kartopu yöntemine başvurulmuştur. Araştırmacının Antakyalı olması ve burada birçok bağlantıya sahip olması katılımcılara ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Gaziantep'de yapılan görüşmelerde de her katılımcıdan bu araştırmaya katılacak bir tanıdığı için tavsiyede bulunması talep edilmiştir. Görüşmenin yapıldığı kişilerin tamamı araştırmanın bilimsel güvenilirliğine inanmış ve çevresinde bulunan tanıdıklarını ve arkadaşlarını mülakat konusunda yönlendirmişlerdir. Buna ek olarak Suriyeli göçmenlerin sosyal medyada kurmuş olduğu gruplarda konu paylaşılmış ve araştırmada katılımcı olarak yer almak isteyen göçmen kadınlar araştırmacı ile bağlantı kurmuştur. Bu süreç ağırlıklı İstanbul'da bu şekilde ilerlemiştir.

3.1.1. Hatay

Tarihi M.Ö 100.000'lere dayanan, Roma, Bizans, Osmanlı gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Hatay'ın son misafirleri Suriyeli göçmenler olmuştur. Bugün Türkiye'nin tüm kentlerinde yaşamını sürdüren Suriyeli göçmenlerin %12'sinin Hatay'da yaşadmaktadır. 436 bin kayıtlı göçmen nüfusu ile Hatay ülke sıralamasında üçüncülüğü almıştır. Yerel nüfusa oranlandığında, kentin Kilis'ten sonra en yüksek göçmen nüfusa sahip kent olduğu görülür. Buna göre yerel nüfusun dörtte

birinden fazlasını (%26,7) oluşturan göçmenlerin durumu, neden Hatay'a göç ettikleri sorusu üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Teorik düzeyde yapılan bu incelemeye ek olarak, araştırmacının Hataylı oluşu ortaya çıkan pratiklerin anlaşılmasında yardımcı olmuştur.

a) Demografik Yapı

2019 yılı nüfus sayımı verilerine göre il nüfusu 1.628.894'dür. Türkiye'nin en güney ucunda yer alan kentin merkez ilçesi Antakya'dır. Antakya, 2017 yılı ADNKS sonuçlarına göre kentin en büyük ilçesidir ve kent nüfusunun %23,52'sini içinde barındırmaktadır 6360 sayılı kanuna göre Hatay, 2012 yılında Büyükşehir olmuş ve bu kapsamda 12 olan ilçe sayısı 15'e yükselmiştir.

Araştırmanın saha kısmı Hatay'ın ilçeleri olan Antakya ve Reyhanlı'da gerçekleştirilmiştir. Bu iki ilçe en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı ilçeler olması bakımından önemlidir. Aynı zamanda Türkiye ve Suriye arasında yer alan ve binlerce göçmenin giriş-çıkış yaptığı Cilvegözü sınır kapısı Reyhanlı'da yer almaktadır. 2016 yılı verilerine göre, Reyhanlı'da yaşayan Suriyeli nüfusun kent nüfusunun %125 üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Tıpkı Kilis gibi Reyhanlı da yerel nüfusuna oranla yüksek sayıda Suriyeli göçmeni misafir etmektedir. Ticaretin merkezi olan Antakya'dan sonra liman kenti olan İskenderun'un önemli bir sayıda Suriyeliye ev sahipliği yaptığı anlaşılmaktadır.

Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılı öncesi ve sonrasındaki bazı demografik verilerin incelenmesinin, Suriyeli göçmenlerin nüfus üzerindeki etkisini anlamak adına önemli olduğu düşünülmektedir. Verilere bakıldığında 2007-2018 yılları arasında kent nüfusunda %13'lük bir artışın olduğu görülmektedir. Ancak yıllar arasındaki artış incelendiğinde hızda anlamlı bir değişiklik olmadığı anlaşılır. Bunda ülkeye göç eden Suriyeli nüfusun sağlıklı şekilde kayıt edilmemesinin etkisi olabilir. "Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Kişisel Verilerinin Doğrulanması Projesi" ancak 9 Ocak 2017 yılında başlatılabilmiş ve iki yıl sonra tamamlanabilmiştir. Araştırmanın zorluklarından biri de olan verilerin her gün değişmesinin getirdiği zorluk burada da karşımıza çıkmaktadır.

b) Jeopolitik Konum

Hatay'ın yer aldığı konum, bugün sayısı yarım milyonu bulan Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmasında etkili olmuştur. Suriye ile karadan ve denizden sınırı olan Hatay, savaş öncesinde de bu ülke ile ekonomik, kültürel ve toplumsal ilişkiler içerisindedir. Akdeniz'de yer alan Hatay'a güney ve doğudan komşu olan Suriye'nin coğrafi koşulları da benzerlik gösterir. 5.403 km2 bir yüzölçümüne sahip olan Hatay aynı zamanda önemli bir ticaret ve transit geçiş yoludur. Ülkenin en güney ucunda yer alan kent, Anadolu'yu Ortadoğu'ya bağlar. Ayrıca, İskenderun Limanı'yla Akdeniz'e açılır, bu sayede de Anadolu'nun ticari yaşamına büyük katkılar sağlamaktadır.

Akdeniz bitki örtüsüne sahip Hatay'da, yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Suriye'de aynı iklim koşullarına sahiptir. Ortalama yıllık sıcaklığın 16-21 derecelerde seyrettiği kentte tarıma elverişli koşulların olduğu söylenebilir. Bitki örtüsü incelendiğinde arazinin %50'sinin tarım alanlarından, oluştuğu görülür. Daha önce de ifade edildiği üzere Suriye bitki örtüsü kuraklıkların artmasıyla zarar görmüş, bu durum Suriye'de bulunan tarım arazilerinin yok olmasına ya da veriminin azalmasına yol açmıştır.

Suriye ile hem karadan hem de denizden sınır komşusu olan kentin ortak noktalarından biri Asi Nehridir. Asi Nehri Lübnan'dan doğar, Suriye'yi geçtikten sonra Türkiye-Suriye sınırını oluşturur, önce Antakya sonrasında Samandağ'dan geçerek Akdeniz'e dökülür. Eski adı Orontes olan nehrin toplam uzunluğu 380 km'dir ve büyük bölümü Suriye toprakları içinde bulunmaktadır. 911 km olan Türkiye-Suriye sınırı, dünyanın en uzun sınırlarından birisidir. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde bulunan Cilvegözü sınır kapısı ve Yayladığı ilçesinde bulunan Yayladağı sınır kapısı iki ülkenin birbirlerine açılan kapılarıdır. 13 Mart 2019'da Ticaret ve Gümrük Bakanı Ruhsar Pekcan'ın imzaladığı onay yazısı ile Zeytin Dalı Gümrük Kapısı da faaliyete geçmiştir. Cilvegözü'nün ardından Hatay'a açılan bu sınır kapısı ile amaç, Afrin başta olmak üzere terörden arındırılan bölgelere insani yardımların ulaştırılmasının kolaylaştırılması ve ticari faaliyetlerin arttırılmasıdır.

c) Ekonomik Yapı

Kaynaklar Antakya'nın M.S. II. Yüzyılda, Roma ve İskenderiye'den sonra iki-üç yüz bin arasındaki nüfusu ile imparatorluğun üçüncü büyük metropolisi durumundaki kenti olduğunu gösterir. Başlıca gelir ve zenginlik kaynakları olan sanayi ve ticaret,

kent açısından çağlar boyunca önemli bir konumda olmuştur. M.S. II. yüzyılda başlayan bu sanayi ve ticaret faaliyetlerinin 16. yy'e gelindiğinde üzerinden vergi alınacak kadar ilerlediği anlaşılmaktadır. Baç adı verilen ve köprüden geçiş amacıyla alınan verginin 4500 akçeden 12000 akçeye yükseltildiği düşünülürse, Antakya'nın ticari konumunun önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu dönemde kent çapında yürütülen ticari faaliyetlerin daha çok mezbahana, boyahane, tabakhane, başhane, iplikçilik alanlarında yürütüldüğü anlaşılmaktadır. 1710 yılında Antakya'da yapılan sayımda çeşitli işlerle uğraşan 1161 esnafın olduğu tespit edilmiştir. Dokuma ustalarının 293 kişi ile başı çektiği esnaf grubunda yemeni ustalarının ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. 68 kişinin ekmekçi yani fırın ustası olduğu kentte, kasap, kuyumcu, debbağ yani deri ustalarının da anlamlı bir sayıya ulaştığı görülmektedir. Kaynaklara göre bugün Uzun Çarşı olarak bilinen ve içinde ayakkabıcıların, peynircilerin ve kuyumcuların bulunduğu çarşının o dönemlerdeki görünümünün bugünden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Tarım arazilerinin %50 oranında olduğu Hatay'da Amik Ovası önemli bir yere sahiptir. Başta Asi Nehri olmak üzere, Karasu ve Afrin Çayı ile beslenen Amik Gölü yaklaşık 310 km2'lik bir alanın kurutulmasıyla Amik Ovasına dönüşmüştür. 1980 yılında tamamlanan kurutma işlemleri sonucunda elde edilen tarımsal verimi yüksek topraklar çiftçilere dağıtılarak tarıma açılmıştır. Ovanın tarımsal ürün ve potansiyeli Antakya'da değerlendirilmekte, tarım ve tarıma dayalı sanayi ile tarımsal makine imalatı önemli bir ekonomik faaliyet olmaktadır. (Hatay Rehberi- Barış, Kültür ve Hoşgörü Kenti Hatay, 2011)

Tarım arazilerinin %63'ünde tarla tarımı yapılmakta, %13,8'inde sebze yetiştirilmekte, %9,4'ünde meyvecilik, %1,8'inde bağcılık, %11,8'inde ise zeytincilik yapılmaktadır. Yoğun olarak Altınözü ilçesinde yetiştirilen zeytin 91.000 tonluk üretimi ile ülke genelinde 6. Sırayı almıştır. İlin önemli tarım ürünleri arasında buğday ve pamuk ilk sırada yer almaktadır. TÜİK 2018 rakamlarına göre Antakya, Reyhanlı, Kırıkhan ve Kumlu ilçelerinde yoğun olarak yetiştirilen pamuk üretiminde Hatay 263.901 tonluk üretimiyle Türkiye üçüncüsüdür. Turunçgiller meyve grubu içerisinde en yüksek yetiştirilme oranına sahiptir. Sektör açısından stratejik öneme sahip bu meyve grubu tarım alanları içerisinde %8'lik bir orana sahiptir. Başta Rusya olmak üzere çeşitli ülkelere narenciye ihracatı yapılmaktadır. TÜİK 2018 yılı rakamlarına göre 972.209 tonluk üretimiyle ülke sıralamasında 3. Sıradadır. İl genelinde seracılığında giderek

yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Türkiye'nin yaş sebze meyve ihracatının %23'nün Hatay ili aracılığıyla yapıldığı belirlenmiştir. Tarımsal ihracat değerinin yıllık 657 milyon dolar olduğu ve en fazla ihracat yapılan ülkelerin başında Suriye, S. Arabistan, Rusya ve Irak'ın yer aldığı kaynaklarda ifade edilmektedir. Savaşın Türkiye ekonomisine olumsuz etkilerinden biri de yıllık ihracat kazançlarındaki düşüş olmuştur.

Tarımdan sonra kent ekonomisine en çok katkı sağlayan faaliyetlerin sanayi alanında yürütülenler olduğu anlaşılmaktadır. Antakya'dan sonra en yüksek nüfusa sahip İskenderun, demir-çelik fabrikalarının yer aldığı ve aynı zamanda önemli bir limanının olduğu ilçedir. Ülkenin yassı çelik üretiminin %55'i bu fabrikalardan sağlanmaktadır, İskenderun Limanı da ülke ihracatının yapıldığı önemli noktalardan biri olma özelliğini taşır. Türkiye ihracat rakamlarına göre Hatay, en çok ihracatı gerçekleştiren 10. İl iken, 2017 yılında kapasitesini arttırmış ve 9. sıraya yükselmiştir. Gerçekleştirilen bu ihracatta birinci sıra demir-çeliktedir ve onu sebze-meyve ihracatı takip etmektedir. Geçmişten günümüze ihracatı yapılan önemli bir hammadde konumunda olan ipek de bu anlamda önemlidir. Samandağ ve Defne Hatay'ın ipek dokumacılığı açısından öne çıkan ilçeleridir. Demir-çelik sanayine dönük sac üretimi, sacın işlenmesi sonucu ortaya çıkan her tür sanayi makinaları, otomotiv ve beyaz eşya üretim tesisi, ilde üretilen tarım ürünlerinin işlenmesi ve rüzgar enerji santralleri bu kapsamda ortaya çıkan diğer ürünlerdir. Zeytin, geçmişten günümüze gelen ve sanayiye yönelik önemini koruyan hammaddeler arasındadır. Defne, ağaçlarının burada yetişmesinden ötürü Hatay'ın hem sembolü hem de üretimde önemli bir hammaddesidir. Zeytini işleyen tesisler, sabun imalathaneleri sayesinde aynı zamanda gar (defne) sabunu üretimi yapabilmektedir.

Geleneksel üretimde el sanatları, dericilik, mobilyacılık ve ayakkabıcılık öne çıkmaktadır. 1300'den fazla mobilya üreticisine ve 5000 kişinin istihdam edildiği bir ayakkabıcılık sektörüne sahip kentte yaşayan Suriyelilerin de bu alanlara yöneldiği gözlemlenmiştir.

Hatay ve Antakya Türkiye'de İstanbul'dan sonra ulaşım sektöründe en fazla araç potansiyeline sahip il ve ilçe konumundadır. Suriye'den gelen göçmenlerin iş arayışı içerisinde oldukları sektörlerden bir diğerinin de ulaşım sektörü olduğu anlaşılmıştır.

Antakya'nın ekonomik göstergeleri Suriyeli göçmenlerin çalışma alanındaki durumlarının anlaşılması adına incelenmiş ve şu verilere ulaşılmıştır;

> Vergi gelirlerinin ülke içi payına göre 17. Sırada, tarımsal sektör açısından ise 63. Sırada yer almaktadır.
> Tarım sektöründe çalışanların oranı yaklaşık (%) 57'dir ve bu şekilde, 693. Sırada yer amaktadır. Sanayi sektöründe çalışanların oranı (%) 9,24'dür ve 180. Sırada yer almaktadır. Hizmetler sektöründe çalışanların oranı (%) 33,78 ile 173. sıradadır. İşsizlik oranı (%) 5,09'dur ve bu da kenti 442. Sıraya taşımaktadır.
> (Hatay Rehberi- Barış, Kültür ve Hoşgörü Kenti Hatay, 2011).

Turizm, kentin sahip olduğu tarihi zenginlikle birlikte özellikle son yıllarda öne çıkan bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Arkeoloji Müzesi Tunus'ta yer alan Bordo Müzesinden sonra mozaik koleksiyonlarının zenginliği sebebiyle dünyanın 2. Büyük Mozaik Müzesi olmuştur. 34 binin üzerinde esere sahip olduğu belirtilen müzedeki eserlerin Yontmataş döneminden Osmanlı dönemine kadar uzandığı bilinmektedir. Arkeoloji Müzesi dışında Hristiyanlığın ilk yayıldığı merkezlerden biri olan St. Pierre Kilisesi hem hac konumunda olması bakımından hem de tarihi önemi nedeniyle yine Antakya'da bulunan ve turistler açısından cazibe merkezi olan noktalardan biridir. (Hatay Barış, Kültür ve Hoşgörü Kenti). Eski Antakya Evleri'nin son yıllarda restorasyonu ve bir kısmının işletmeye dönüştürülmesi, bu evlerin tarihi değerinin korunmasına aynı zamanda turistik açıdan da değer kazanmasına yol açmıştır.

d) Etnik ve Kültürel Yapı

Roma, Bizans ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan kent uzun ve zengin bir tarihe sahiptir. Antakya, kilise, havra ve camiinin yan yana olduğu, Müslüman, Hristiyan ve Yahudilerin birlikte ticari hayatta yer aldığı, Alevi ve Sünnilerin evlendiği bir yerleşimdir ve toplumsal ilişkiler bu birliktelikler sonucunda daha da güçlü bir hale gelmiştir. UNESCO tarafından barış kenti seçilen Antakya'nın barış ve hoşgörü kenti olduğu uluslararası platformda da tescillenmiştir. "Medeniyetler topluluğu" kavramının kullanıldığı kentte farklı dinlerde, farklı etnik kökenlerde ve mzeheplerde insanların varlığı söz konusudur.

Hatay ve Suriye arasında sınırın yer aldığı iki ilçe daha önce değinildiği üzere Reyhanlı ve Yayladağı'dır. Araştırma sırasında yapılan mülakatlarda da belirtildiği gibi Türkiye'de ve Suriye'de yer alan ve birbirine komşu olan kentler aynı coğrafyanın devamı niteliğindedir. Tıpkı Asi Nehri gibi, Hatay'da var olan bir dağın devamı

İdlip'de, Samandağ da başlayan sahilin devamı Lazkiye'de sona erebilir. Birbirine en yakın kentleri Türkiye-Suriye ayrımında şöyle sıralayabiliriz; Reyhanlı (Hatay) – İdlip (Suriye), Yayladağı (Hatay) – Deraa (Suriye), Samandağ (Hatay) – Lazkiye (Suriye). Savaştan kaçan göçmen nüfusun ilk aşamada yakın olan kentleri tercih ettiği araştırma sırasında yapılan incelemelerden ve elde edilen verilerden anlaşılmıştır. Yerel nüfusunun %125 üstünde göçmen nüfusa sahip Reyhanlı'nın demografik yapısı bu durumla paralel olarak farklılaşmıştır. Yayladığı'nda ise Suriyeli göçmen nüfusun yaklaşık 14 binlere ulaştığı ve bu sayı ile de ilçe nüfusunun neredeyse yarısının göçmen nüfustan oluştuğu tespit edilmiştir. En kalabalık Suriyeli nüfusun bulunduğu ikinci ilçe, aynı zamanda Hatay'ın merkezi konumunda olan Antakya'dır. Hatay'ın ilçeleri arasında en fazla göçmen nüfusa sahip ikinci ilçesi de burasıdır. Yerel nüfusun %30'nu oluşturan göçmen nüfusun Antakya'ya coğrafi yakınlığın yanısıra tarihsel, kültürel ve toplumsal benzerliklerin etkisi ile de göç ettiği tahmin edilmektedir.

e) Hatay (Antakya) nın Tarihçesi

Hatay'ın tarihçesine bakıldığında kentin Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen tarihi yaşam bulgularının M.Ö. 100.000'lere dayandığı, kentin yontma taş, neolitik çağ, kalkolitik dönem ve tunç çağlarında yaygın bir yerleşim yeri olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bereketli topraklara sahip olması ve ikliminin yaşam koşullarına uygun olması yerleşim yoğunluğunda etkilidir. Kent, bu sebeplerle de çağlar boyunca yerleşim için tercih edilen ve uğruna savaşılan kent olma özelliğini korumuştur. Birçok ulusa ve medeniyete ev sahipliği yapması da bunun bir sonucudur.

M.Ö. 333'ten sonra Büyük İskender'in eline geçen Hatay'da Antiocheia (Antakya) ve Seleukeia (Çevlik) kentleri öncelikli olarak kurulmuş ve şehir kısa zamanda gelişip ticaretin ve sanayinin merkezi haline gelmiştir. M.Ö. 64'te Roma İmparatorluğuna katılan Antakya, İmparatorluğun ve Suriye Eyaletinin başkenti olmuştur. M.S. I. yy'in ilk yarısında ortaya çıkan Hristiyanlık, Kudüs dışında ilk defa Antakya'da yayılmıştır. Hz. İsa'ya inananlara ilk defa Antakya'da Hristiyan adı verilmiştir ve St. Pierre, burada bulduğu mağarayı kilise olarak kullanmıştır (ilk kilise). Bu dönemde Antakya, Roma İmparatorluğu'nun 3. büyük şehri olma özelliğini de taşımaktadır. Yüzyıllar boyunca Roma İmparatorluğu'nun başkenti konumundaki

Antakya, 636 yılında İslam Orduları tarafından fethedilmiştir. Daha sonraları sırası ile Doğu Roma (1048-1084), Selçuklular (1084-1098), Haçlılar (1098-1268), Memlüklüler (1268-1516) ve 1516'da Yavuz Sultan Selim'in Halep'e girmesiyle Antakya, Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

Hatay Cumhuriyet tarihinin Türkiye topraklarına katılan son kenti olması bakımından da özel bir yere sahiptir. 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından şartları yok sayan İtilaf Devletleri kenti işgal etmiştir. İskenderun'dan başlayarak şehri işgal eden Fransızlar, Hatay Devleti'nin 2 Eylül 1938 tarihinde kurulmasına kadar bölgeye egemen olmuşlardır. 2 Eylül 1938-23 Temmuz 1939 tarihleri arasında Hatay Devleti teşkilatlanmış ve Türkiye ile bağlarını güçlendirmiştir. 29 Haziran 1939'da Hatay Millet Meclisi son kez toplanmış Türkiye Cumhuriyeti'ne katılma kararı alarak kendisini feshetmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Hatay benim şahsi meselemdir" diyerek ömrünün son yıllarını ortaya koyduğu çabasıyla kent 23 Temmuz 1939'da Türkiye topraklarına katılmıştır.

3.1.2. Gaziantep

Bizans kaynaklarında "***Hantap***" adıyla geçen, 6 Şubat 1921 yılında Milli Mücadele sonrasında "Gazi" unvanı alan Gaziantep Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde yer alır ve bölgenin en büyük kentidir. Kent tarihi, ekonomik potansiyeli, kültürel zenginliklerinin yanı sıra 2011 yılı sonrasında misafir ettiği Suriyeli göçmenlerle de gündeme gelmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de Suriyeli göçmen nüfusun en fazla yer aldığı ikinci kenttir. Yerel nüfusunun beşte birinden fazlasını da Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Göç İdaresinin 18 Kasım 2020 tarihli verilerine göre 450 bin Suriyeli Gaziantep de yaşamaktadır. Kilis ve Reyhanlı (Hatay) dan sonra yerel nüfusuna oranla en fazla göçmene ev sahipliği yapan kent Gaziantep olmuştur.

a) Demografik Yapı

2019 yılı verilerine göre kent nüfusu **2.069.364'** tür ve bir önceki yıla göre %2 oranında artış göstermiştir. Kentin en fazla nüfusa sahip iki ilçesi Şahinbey ve Şehit Kamil'dir. Nüfusun %85'i bu iki ilçede toplanmıştır. 1987'de büyükşehir statüsüne erişen Gaziantep'in ayrıca 7 ilçesi daha bulunmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları başlıklı çalışmada 2011-2015 yılları arasında Gaziantep'e gelen Suriyelilerin durumu

incelenmiştir. Buna göre Gaziantep Valiliği, İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Koordinasyon Merkezleri tarafından kayıt altına alınan Suriyeli sayısının 326.333'e ulaştığı ifade edilmektedir. Bu verilere göre toplam rakamın %70'i kentin en kalabalık iki ilçesinde yaşamaktadır Geriye kalan %30'luk kısım Oğuzeli, Nizip, Islahiye, Nurdağı, Karkamış, Araban, Yavuzeli ilçelerinde yaşadığı anlaşılmıştır. Aynı çalışmada ilçelerde yer alan hane dağılımı ve oranları da incelenmiştir. Buna göre Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde yer alan hane sayısı yaklaşık %80 oranındır. Hane halklarının yerleşim gösterdiği konut tipi incelemesinde göçmenlerin ağırlıklı olarak gecekondularda kaldığı anlaşılmıştır. Araştırmanın saha ayağında mülakat yapılan bazı katılımcılar Gaziantep' deki konutların kira bedellerinin pahalı olduğunu, Suriyeli oldukları için kendilerine olması gerekenin üstünde bir fiyat verildiğini ya da evlerin kendilerine kiraya verilmesi konusunda imtina edildiğini belirtmişlerdir.

Nüfus dağılımları açısından incelendiğinde Gaziantep ilinde, Gaziantep Valiliği sisteminde kaydı bulunan kamp dışındaki 250 bin Suriyelinin yarısının kadın ve diğer yarısının da erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Her yaş grubunda yer alan kadın erkek oranları birbirine yakındır. Gaziantep'teki geçici barınma merkezlerinde yaşayan 35 bin Suriyelinin aynı şekilde yarısının erkeklerden, diğer yarısının kadınlardan oluştuğu anlaşılmaktadır.

b) Jeopolitik Konum

Gaziantep Türkiye'nin güneydoğusunda yer alır. Kentin doğusunda Şanlıurfa, batısında Osmaniye ve Hatay, kuzeyinde Kahramanmaraş, güneyinde Suriye, kuzeydoğusunda Adıyaman, güneybatısında da Kilis yer almaktadır. Gaziantep de bulunduğu konum itibariyle, Suriyeli göçmen nüfusa en çok ev sahipliği yapan kentlerden biri konumundadır.

Gaziantep 6222 km²'lik alanıyla Türkiye topraklarının yaklaşık olarak %1'lik bölümünü kapsamaktadır. Tıpkı Hatay gibi, Gaziantep ile Suriye toprakları arasında da iki sınır bölgesi bulunmaktadır. Bunlardan biri Karkamış sınır kapısı, diğeri ise Çobanbey Sınır Kapısıdır. Bölgede Akdeniz ve karasal iklim hakimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı olan kentin iklim koşulları batı komşusu Hatay'a göre daha serttir. Ziraata elverişli olan il toprakları zeytin, fıstık, meyve ve sebze bahçeleri, üzüm bağları pamuk ve buğday tarlaları ile kaplıdır.

c) Ekonomik Yapı

Gaziantep, özellikle sanayi alanında gerçekleştirdiği atılımlarla ve 1980 sonrası liberal politikaların etkisiyle kentsel ve ekonomik açıdan ülkenin en çok gelişen şehirlerinden birisidir. İzlediği ekonomi politikalarıyla ülke genelinde yerel sanayileşme odaklarından biri olarak anılmaktadır.

2011 yılında Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve SosyoEkonomik Yapısı

Suriyeli göçmenlerin ülkeye ilk giriş yılı olan 2011 yılının Gaziantep açısından nasıl bir yıl olduğu araştırılmış ve bu konuda yapılan birtakım araştırmalar incelenmiştir. Kentin ekonomik yapısının irdelendiği *Saha Araştırmasından Notlar* başlıklı araştırmada, elde edilen veriler şu başlıklarla özetlenmiştir; taşradan gelen yoğun göç, eğitim düzeyi düşük genç nüfus, yaygın işsizlik, güvencesiz ve kayıt dışı istihdam. Bu veriler, güvencesiz ve kayıt dışı iş piyasasında olan Suriyeli göçmenler göz önünde bulundurulduğunda daha önemli hale gelmektedir. Çünkü *Saha Araştırmasından Notlar* başlıklı araştırmanın yapıldığı 2011 yılından günümüze kadar enformel sektörde on binlerce Suriyeli çalışmaya başlamış, Suriyeli göçmenlerin daha az ücretlere çalışmayı kabul etmeleri işsizlik artışına neden olmuş, sınır bölgelere göç eden ve burada 2020 yılına kadar kalan göçmenlerin eğitim durumlarının gidenlere göre daha düşük olduğu çeşitli çalışmalarla saptanmıştır (Sönmez ve Mete 2012, akt: Sandal, Hançerkıran, Tıraş, 2016, s.477).

2011 Yılı Sonrası (Suriyeli Sığınmacıların Göçü Sonrası) Gaziantep Ekonomisi

Gaziantep'in Suriye ile karadan sınırı olması özellikle savaşın yaşandığı ilk yıllarda göçün bu bu yöne doğru akmasına yol açmıştır. Diğer sınır kentlerde olduğu gibi göçmenlerin büyük kısmı geçici barınma merkezleri yerine kentlerde yaşamayı tercih etmiştir. Türkiye genelinde yalnızca %1,6 oranında Suriyeli kamplarda yaşamaktadır.

Gaziantep'e göç eden Suriyeliler, yerel nüfusun yaklaşık %22'sini oluşturmaktadır. Bu oran Hatay ile aynıdır, sayısal olarak bakıldığında da bu iki kent arasında çok az bir göçmen farkının olduğu görülebilir. Kent nüfusunun 1/5'inin

göçmenlerden oluşması mevcut ekonomik kaynakların bir kısmının göçmenler için kullanılması demektir. Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi Türkiye, ülkesine göç eden 3,6 milyon Suriyeli göçmen için beklediği destekleri alamamıştır. Suriyeli göçmenlere devlet tarafından yapılan kısıtlı yardımlar, göçmenleri âtıl pozisyona sokmakta ve yerel halkın tepkisine neden olmaktadır. Bu nedenle Gaziantep gibi ekonomisi sanayiye dayalı ve güçlü kentlerde işgücü piyasalarında ne yapılabileceğine bakılabilir. Bu konuda yerel yönetimlerden alınacak bilgi desteğinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Kentlerde yapılacak fizibilite çalışmaları, düşen işçi ücretlerini, bağlantılı olarak artan işsizliği, yükselen konut kiralama bedellerini açıklamakta yardımcı olabilir. Alım gücünün olumsuz etkisi özellikle konut piyasasında kendini göstermektedir. Göçün yaşandığı 2011 yılından hemen 1 yıl önce Gaziantep'in orta gelirli Karataş Bölgesi'nde 3 oda 1 salon evin kira değerinin ortalama 350-600 TL civarında olduğu, Suriyeli göçmenlerin ev kiralamaya başladıkları dönemlerde ise bu rakamın 950-1200 TL seviyelerine ulaştığı belirlenmiştir. Kilis'te de benzer şekilde üniversite civarında yer alan evlerin, 2010 yılında 150-400 TL civarında olduğu, 2015 yılında ise fiyatların 600-1000 TL'ye çıkarıldığı saptanmıştır. Gaziantep'teki göçmenler yörede yaşayan insanların bir kısmının (ev sahipleri) gelir seviyesinin artmasını sağlarken, dar gelirli geniş bir kitlenin ise alım gücünde düşüşe neden olmuştur. Bu nedenle Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadıkları illerde dar gelirli aileler ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Sönmez ve Mete 2012, akt: Sandal, Hançerkıran, Tıraş, 2016, s.477). Buradaki temel sorun Suriyeli göçmenlere evini kiralamak istemeyen ev sahiplerinin yüksek fiyatlar telaffuz etmesidir. Bu durum konut piyasasındaki fiyatların dengesinin bozulmasına da yol açmaktadır.

Araştırılması gereken diğer bir alan da işgücü piyasaları ve buradaki mevcut durumdur. Yüksek kiralara karşın, işe alınan Suriyelilerin düşük ücretlere ve yasal sürenin üzerinde saatlere çalıştırıldığı, güvencesiz şekilde işgücüne dahil edildikleri yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu şartları kabul etmek zorunda olan göçmenler, kabul etmeyen yerel işçi açısından rakip konumuna düşmekte, bu durumdan ötürü tepki görmelerine de neden olmaktadır Gaziantep, Türkiye'nin en fazla göç alan 13. ilidir ve 2011 yılından itibaren nüfusuna eklenen yarım milyon göçmenle durum daha çarpıcı hale gelmiştir. Gaziantep ilinde yaşayan yerel halk ile Gaziantep'e göç eden Suriyelilerin demografik yapısı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Buna göre

çalışma çağında olan nüfusun toplam içindeki yüzdesinin her iki grup açısından da yüksek olduğu görülür. Buna göre, yasal çalışma çağında olan 15-64 yaş arasındaki kişilerin payının her iki grup açısından %50 olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek oranda nüfusa karşılık sunulan iş olanaklarının sınırlı olması başta işsizlik olmak üzere negatif sonuçlar ortaya çıkartmaktadır. TÜİK'in 10 Kasım 2020 verilerine göre Türkiye genelinde işsizlik oranı %13,2'dir. İstihdam edilenlerin sayısının da bir önceki yıla göre yaklaşık 1 milyon kişi azaldığı belirlenmiştir. Sektörel olarak incelendiğinde hizmet sektöründeki azalmanın açık ara önde olduğu ve rakamın 720 bin kişilerde olduğu tespit edilmiştir. Hizmet sektörünü, 314 bin ile tarım sektöründeki azalma ve sanayi sektöründeki yaklaşık 100 bin kişilik azalma takip etmektedir (TUİK,2020). Suriyeli göçmenlerin ağırlıklı olarak mevsimlik olan tarım, hayvancılık, inşaat, tekstil ve hizmet sektörlerinde çalıştığı tespit edilmiştir.

Ülkedeki istihdam sorunu ikincil işgücü olarak görülen göçmenleri iki kat daha etkilemektedir. Üstelik çalışma ihtiyacı duyanların ve çalışanların sadece kamp dışında yaşayan Suriyeliler olmadığı, kamplarda yaşayanların da günlük izinlerle özellikle tarımda çalıştığı bilinmektedir. Çocuk yaşta çok sayıda Suriyelinin ağır koşullarda çalıştığı, Suriyeli mülteci kadınların bir bölümünün tarımda ve hizmet sektöründe yer aldığı, bir bölümünün de eve iş alarak gelir elde etmeye çalıştığı görülmektedir. Kayıtdışı çalışma ülke açısından ve Suriyeli göçmenler açısından diğer bir problemdir. Suriyelilerin ucuz işgücü olarak istihdam edilmeleri ve kayıtdışı çalıştırılmaları; çalışma koşullarının kötüleşmesine ve ücretler başta olmak üzere aşağıya doğru çekilmesine neden olmaktadır. Suriyeli mültecilerin daha ağır işler yapmasına ve işyerinde daha uzun süre kalmasına rağmen en düşük ücreti aldıkları tespit edilmiştir. Ücret farklılığının yapılan işe göre değiştiği, vasıfsız işlerde ücret düşüklüğünün önemli farklara ulaştığı, vasıflı işlerde yerli işçiye daha yakın olduğu da anlaşılmıştır. Yapılan alan çalışmalarında Suriyeli işçilerin en düşük çalışma ortalamasının 11 saat olduğu belirtilirken, 16 saat çalışan Suriyeliye de rastlanmıştır. Görüşme yapılan Suriyelilerin verdiği bilgilere göre ortalama çalışma süresi günlük 12 saat civarındadır. Ücretlerinin ödenmemesi Suriyeli işçilerin yaşadığı en önemli sorunlar arasındadır. İşçilerin bir sorun yaşadıklarında hangi makama şikâyet edeceklerini, haklarını nerede arayacaklarını bilememeleri bazı işverenlerin kullandığı bir durum halini almıştır. Daha önce sanayi kolunda çalışmamış veya tamamen tecrübesiz Suriyeliler açısından durum

tehlikeli bir hale de gelebilmektedir. İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi raporuna göre 2018 yılında 110 mülteci ve göçmen işçi yaşamını yitirmiştir.

Gaziantep emek yoğun bir şehir olduğundan nitelikli işçiler açısından işgücü piyasasında yer almak avantajdır. Sorunlar daha çok niteliksiz işçiler açısından ortaya çıkmaktadır. Gaziantep de yaşayan Suriyeliler özelinde konu incelendiğinde 30181 Suriyelinin meslek sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Suriyelilerin meslek dağılımına bakıldığında belirlenen 154 meslek çeşidi içinde esnaf, ayakkabıcı, terzi ve öğretmenlerin ilk sıralarda yer aldığı anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin insan kaynağı ve adaptasyon açısından mevcut koşullarda Türkiye ekonomisine entegre edilmeden uzak olduğu, özellikle Gaziantep gibi yoğun göçlere maruz kalan sınır illerinde işçi ücretlerini düşürdüğü, alım gücünü olumsuz etkilediği ve yapılan işin kalitesini düşürdüğü tespit edilmiştir (Sönmez ve Mete 2012, akt: Sandal, Hançerkıran, Tıraş, 2016, s.477).

d) Etnik ve Kültürel Yapı

Gaziantep tıpkı Hatay gibi, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Medeniyetlerine ev sahipliği yapmış kökeni çok eskilere dayanan tarihi bir kenttir. Kentin Suriye ile olan ilişkisi Osmanlı İmparatorluğu dönemine ve Cumhuriyet'in kurulmasından hemen önceki döneme rastlar. Kent, 1818-1819'da geçici olarak Halep'in kazası olmuştur. Bu durum Gaziantep'in sosyal, ekonomik ve ticari yönlerden gelişmesini sağlamıştır. Hatay kadar uzun bir dönem olmasa da, Gaziantep'in Suriye ile ilişkisi açısından bu bağ önemlidir. I. Dünya Savaşına kadar devam eden bu durum, 1919'da İngilizlerin daha sonra da Fransızların işgaliyle bozulmuştur. 25 Aralık 1921 yılında, düşman işgalinden kurtulan Gaziantep Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte hızla gelişmeye devam etmiştir.

Göç İdaresinin 2019 yılı verilerine göre Gaziantep de yaşayan Suriyeli göçmen sayısı 452 bine ulaşmıştır ve bu bağlamda kent 2. Sırada yer almaktadır. Resmi rakamlara göre bu bağlamda Gaziantep de yaşayan Suriyeli göçmen nüfusunun toplumsal ve kültürel açıdan da yerel halk ile etkileşim halinde olduğu açıktır.

e) Gaziantep'in Kısa Tarihi

Tarihsel gelişimi Hatay'a benzer olan Gaziantep, Anadolu'nun ilk yerleşim merkezlerinden biridir. Mezopotamya ve Akdeniz Bölgesi'nin kesişme noktasında yer alan kent Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmıştır,

kültürel zenginliğinde çeşitli uygarlıkların yer aldığı geçmişinin etkisi büyüktür. Tarihi İpekyolu'nun buradan geçmesi jeopolitik açıdan da kenti önemli bir konuma taşımıştır.

Kentin tarihi açıdan incelendiği kaynaklarda Dülük ve Kale bağlantısından sıkça bahsedilir. Bölgedeki yerleşimin Dülük 'ten sonra Gaziantep Kalesi etrafında geliştiği ve şehirleşmenin bu alanda yoğunlaştığı ifade edilir. Gaziantep Kalesi kentin önemli tarihi sembollerinden biridir. Roma döneminde gözetleme kulesi olarak kullanılan kale Bizans İmparatorluğu döneminde günümüzdeki halini almıştır. En son Osmanlı İmparatorluğu döneminde onarımdan geçirilmiş ve günümüzdeki şekline kavuşmuştur. Doküman incelemesi ve mülakatlar sırasında Gaziantep Kalesi'nin bir benzerinin Halep'te olduğu anlaşılmıştır. Dünyanın en eski ve en büyük kalesi olarak bilinen Halep Kalesi'nin 10 bin 500 yıllık bir geçmişi olduğu tahmin edilmektedir. Çeşitli Mezopotamya devletleri, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Arap krallıkları, Büyük Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde kalenin varlığından bahsedilmektedir. Gaziantep gibi Halep'in de Roma, Bizans ve Osmanlı gibi üç büyük medeniyete ev sahipliği yapmış olması ortak bir kültürün ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Suriye ile geçmişte başlayan ilişkiler Gaziantep'in Millî Mücadele Döneminde önemli bir dönemece girmiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküşünün yaşandığı yıllarda Gaziantep de İngilizler tarafından, Mondros Mütarekesinin 7.Maddesi gerekçe gösterilerek işgal edilmiştir. İngilizler daha sonra Musul bölgesindeki petrol topraklarına hâkim olmak için Eylül 1919'da Fransızlarla yaptıkları bir antlaşmayla kenti Fransızlara bırakacaktır. İngiltere ve Fransa arasında imzalanan bu antlaşma "Suriye İtilaf namesi" adını alacaktır. Antlaşmanın ardından önce Suriye ve Ekim 1919 sonunda Gaziantep, Urfa ve Maraş boşaltılmıştır. Gaziantep halkı, Nisan 1920'den Şubat 1921'e kadar Fransızlara karşı direniş göstermişlerdir. Fransızlar Ankara Antlaşması'nın ardından 25 Aralık 1921'de şehri boşaltmaya başlamış ve şehir iki yıl süren işgalden sonra bağımsızlığına kavuşmuştur. 6 Şubat 1921 yılında "Gazi" unvanını alan kent bugün de yaygın olarak Gaziantep adıyla bilinir.

Türkiye ve Suriye arasında var olan söz konusu tarihsel bağlar bugünün kültürel benzerliklerine de zemin hazırlamıştır. Doküman incelemeleri ve mülakatlar sırasında elde edilen bulgulardan anlaşılan, iki ülkenin bazı geleneklerinin ve kültürel öğelerinin yer yer aynı, yer yer de benzer olduğudur.

3.1.3. İstanbul

2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilen İstanbul; Hatay ve Gaziantep gibi Roma, Bizans ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmış dünya üzerindeki en eski şehirlerden birisidir. Bizans döneminde Konstantinapol olarak isimlendirilen kent, 1453 yılında Osmanlı topraklarına katılmış ve bu dönemden itibaren de İstanbul adıyla anılmaya başlamıştır. Yüzyıllar boyunca bu üç medeniyetin başkenti olarak konumlanan şehir, 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla unvanını Ankara'ya bırakmıştır.

Ülkenin kuzeybatısında yer alan kent, Marmara Denizi, Boğaziçi ve Haliç'in sardığı bir yarımada üzerine konumlanmıştır. Dünyada iki kıtayı birbirine bağlayan tek şehir olan İstanbul'un 25'i Avrupa, 14'ü de Anadolu yakasında olmak üzere toplam 39 ilçesi bulunmaktadır. Türkiye'nin en kalabalık kentidir. Nüfus açısından (belediye sınırları göz önünde bulundurularak yapılan sıralamaya göre) Avrupa'da birinci, dünyada altıncı sırada yer almaktadır. İktisadi büyüklük açısından ele alındığında, dünyanın en önemli 34. Kentidir.

a) Demografik Yapı

2019 yılı verilerine göre İstanbul'un nüfusu 15.519.267'dir. Yüzölçümü 5.313 km2 olan İstanbul ilinde kilometrekareye 2921 insan düşmektedir. Popülasyon açısından Türkiye'nin en kalabalık kenti olan İstanbul'da nüfus cinsiyet üzerinden incelendiğinde, kadın-erkek dağılımının yarı yarıya olduğu görülür. Nüfus, artış hızı açısından incelendiğinde rakamların 2007'den günümüze yukarı doğru çıktığı görülebilir. Yaş grupları üzerinden bir inceleme yapıldığında ise, çalışma çağında olan 15-64 yaş arası grubun oranının %70 olduğu görülür.

Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılı ve onu takip eden birkaç yılda Hatay ve Gaziantep gibi sınıra yakın kentlere yoğun göçlerin yaşandığı, ancak yıllar ilerledikçe göçlerin İstanbul gibi büyük kentlere doğru kaydığı anlaşılmaktadır. GİGM'in 16 Aralık 2020 tarihindeki veriler İstanbul'da 517 bin Suriyelinin yaşadığını göstermektedir ve bu açıdan İstanbul en fazla göçmene ev sahipliği yapan kent durumundadır. İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin %86'sı Halep kökenli olup %7'si Şam'dan, geri kalan kısmı ise İdlip, Humus ve Hama gibi yerlerden gelmektedirler. Söz konusu mültecilerin %63'ü Türkiye'ye Kilis'ten giriş yaparken, %17'si Hatay'dan, %9'u Gaziantep'ten giriş

yapmışlardır. Diğerleri ise önemli ölçüde havayoluyla doğrudan İstanbul'a gelmişler veya Urfa veya Mersin üzerinden giriş yapmışlardır. (Kaya,2017)

Kaya'ya (2017) göre İstanbul, büyük bir metropoliten kent olarak yüz binlerce mülteciye ve göçmene ihtiyaç duydukları olanakları ve fırsatları sağlaması nedeniyle çok sayıda göçmenin ve mültecinin görece damgalanmadan, dışlanma hissini fazlasıyla yaşamadan, olası önyargılara ve ırkçılığa pek de maruz kalmadan var olmalarını sağlayan bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Biraz da bu nedenle Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de en yoğun yaşadığı il İstanbul olabilir. Toplam nüfusunun %3,3'nü Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu İstanbul'un 39 ilçesindeki dağılım incelendiğinde, en kalabalık grubun Esenyurt, Fatih ve Bağcılar'da yerleşim gösterdiği anlaşılmaktadır. Esenyurt ve Bağcılar İstanbul'un en kalabalık ilk 3 ilçesinden ikisidir. Yaklaşık 1 milyon nüfusu olan Esenyurt ile 750 bin nüfusa sahip Bağcılar'ın oranı %11'dir.

İstanbul Valiliği, 1 milyondan fazla Suriyeli göçmenin İstanbul'da olduğunu duyurmuş ve "düzensiz göçle mücadele" eylem planı altında 2019'un Ağustos ayı sonuna kadar göçmenlerin kayıtlı oldukları illere geri gönderileceğini açıklamıştır. İstanbul'da ikamet izinli 522.381 yabancı uyruklu, geçici koruma kapsamında 547.479 Suriyeli misafir olmak üzere toplam 1.069.860 kayıtlı yabancı bulunduğu ifade edilmiştir ve aynı düzenlemeye göre İstanbul Suriyeli alımına kapatılmıştır. Suriyeli göçmenlerin statüsünün netleştirilmesi 2014, kayıt işlemlerinin tamamlanması ise 2019'u bulmuştur. Türkiye'ye göç edilmeye başlanan 2011 yılının üzerinden geçen 3-8 yıl içerisinde göçmenler buldukları işlerde çalışmaya, buldukları ve kirasını ödeyebildikleri evlerde oturmaya başlamıştır. Çocuğu zorunlu eğitimde olan aileler yine çocuklarını bulabildikleri okullara yerleştirmiştir. Tüm bu şartlar çerçevesinde sürecin başa dönmesi göçmenler açısından dezavantaj yaratacaktır. Bu durum yalnızca göçmenlere değil, bu konuda milyarlarca dolar kaynak ayıran devletin de bütçesine zarar getirecektir.

b) Jeopolitik Konum

İstanbul, tarihi, kültürü, kent yapısı ve ekonomisi kadar jeopolitik konumu itibariyle de özel bir şehirdir. Avrupa ve Asya kıtaları arasında köprü kurması ticari açıdan kenti önemli bir noktaya taşır. Türkiye'nin kuzey batısında yer almaktadır.

Karadeniz, Marmara Denizi ve Haliç ile çevrili olması deniz ticareti ve ulaşımı açısından kente önem kazandırmaktadır. Hava, kara ve raylı ulaşım ağlarına da sahip olan kent ulusal ve uluslararası açıdan avantajlı durumdadır. İktisadi büyüklük açısından dünyanın en önemli 34. Kenti konumunda olmasında sahip olduğu konumun ve ulaşım ağlarının da payı vardır. İstanbul bulunduğu konum ve sahip olduğu kültürel, tarihi değerlerin etkisiyle ülkede ve dünyada yalnızca bir ticaret merkezi değil aynı zamanda bir turizm merkezidir. Bu açıdan kültürden gastronomi turizmine kadar birbirinden farklı turizm alternatiflerine de sahiptir.

c) Ekonomik Yapı

İstanbul, Türkiye ve dünya ekonomisinin belkemiği konumunda bir kenttir. Ana ekonomik kaynakları sanayi ve ticarettir. Türkiye'nin en büyük 100 sanayi kuruluşunun 42'si ve en büyük 500 kuruluşun 250'si İstanbul'dadır. 1952'de kurulan İstanbul Sanayi Odası Türkiye'nin en büyük sanayi odasıdır. 40 meslek grubundan 7000'e yakın üyesi bulunmaktadır. 1882'de kurulan İstanbul Ticaret Odası'nın üye sayısının 100.000 olduğu ve kentte 60 binden fazla işyeri olduğu belirtilmektedir.

Kentin gelir kaynakları incelendiğinde; nüfusa oranla ekilen arazilerin az olduğu ancak tarım arazilerindeki verimin yüksek olduğu görülmektedir. Modern tarım ve araçları ile kentte buğday, arpa, yulaf, mısır, bakla, ayçiçeği ve soğan ekimi yapıldığı ancak genel itibariyle sebze-meyve ihtiyacına yeterli gelmediğinden dışardan alım yapıldığı anlaşılmaktadır. Çiçek ekiminin gelişmiş olduğu kentte büyük çiçek seraları vardır. Hayvancılık konusunda duyulan ihtiyaç Türkiye'nin diğer illerinden sağlansa da balıkçılık konusunda kent çok gelişmiştir ve bu anlamda hem Marmara'nın hem de ülkenin ihtiyacı İstanbuldan karşılanmaktadır. Bu kapsamda İstanbul Boğazı önemli bir avlanma merkezidir, 200'den fazla balık çeşidi hem Marmara Denizinde hem de Ege-Karadeniz arasında geçiş sağlayan göçmen balıklardan sağlanmaktadır. Ormanlık alan konusunda İstanbul'un zengin olduğu, fundalık ve ağaçlık alanların bölgenin %60'nı kapsadığı belirtilmiştir. Maden bakımından kentin çok zengin olmadığı, cam, seramik, tuğla ve çimento sanayinde kullanılan kil, kaolin, kuvarsit ve kalkerin üretildiği ayrıca mermer, linyit, perlit ve manganezin de çıkarıldığı ifade edilmiştir.

Yerel yönetimler açısından durum incelendiğinde, Türkiye'de bulunan 81 ilin 30'u büyükşehir statüsündedir ve ekonomik açıdan en güçlüsü İstanbul Büyükşehir Belediyesidir. 2015 yılında İBB bütçesinin, ülkenin toplam belediye bütçesinin %30'una tekabül eden 31,9 milyar olduğu duyurulmuştur. Bu rakamın Türkiye'deki birçok bakanlık bütçesinden ve hatta dünyada bulunan bazı ülkelerin gayrisafi milli hasılalarından bile yüksek olduğu belirtilmektedir.

3.2. Suriye ve Göç Edilen Köken Kentler

2011 yılında, Deraa kentinde başlayan ayaklanmaların, önce farklı kentlerde protestolara, sonra hükümet ve halk arasında yaşanan bir iç savaş dönüşmesiyle Suriye dönülmez bir yola girmiştir. Kaynaklara göre, dünyada yalnızca 2014 yılında yerinden edilen insan sayısının 13,9 milyon olduğu, 2010 yılı verilerine göre bu sayının 4 katına ulaştığı ve bunun çok büyük bir kısmının Suriyeli mültecilerden oluştuğu ifade edilmektedir. BM kaynaklarına göre savaşın başladığı Mart 2011'den itibaren 7,6 milyon Suriyeli ülke içinde, 4 milyonda ülke dışında olmak üzere toplamda 11,6 milyon Suriyeli yerinden edilmiştir. Savaşın üzerinden uzun zaman geçmesi ve birçok kentin neredeyse yok edilme noktasına gelmesi Suriye'nin iç savaş öncesi durumu hakkında veri bulmayı zorlaştırmaktadır. Çeşitli kaynaklardan derlenen bilgilerle öncelikle Suriye'nin iç savaş öncesindeki genel durumuna, sonrasında ise kentlerinin genel durumuna değinilecektir.

Suriye iç savaş öncesinde 186.475 km2'lik yüzölçümüne sahip bir ülke konumundadır. 2013 sayımına göre nüfusu 22,85 milyondur. Asya'da bulunan ülkenin başkenti Şam'dır. Şam aynı zamanda ekonomik açıdan Suriye'nin en önemli kenti sayılmaktadır. Şam'ı Halep, Humus, Lazkiye ve İdlip takip etmektedir. Para birimi Suriye Lirası olan ülkenin toplam GSYH'yi 2012 verilerine göre 73,67 trilyon dolardır. Kişi başı GSYH'yi yine aynı yılın verilerine göre 1700.39 dolardır. Üniter Tek Parti Yarı Başkanlık Sistemli Cumhuriyet şeklinde yönetilen Suriye'nin başkanı Beşşar Esad'dır. Kaynaklarda Suriye Arap Cumhuriyeti olarak da geçen ülkenin resmi dili Arapçadır.

a) Suriye'nin Kronolojik Tarihi

Suriye'ye ilk yerleşimin milattan önce 3000 yıllarında gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bölgeye ilk gelenler bugünkü Filistin topraklarından Suriye'ye göç

etmiştir. Sonraki yerleşim bulgusu M.Ö 1200 yıllarına dayanmaktadır; İbraniler (İsrailoğulları) bu dönemde Güney Suriye'ye yerleşmiştir. M.Ö. 400 yılında Pers İmparatorluğu tarafından ele geçirilen Suriye toprakları, 332 yılında Büyük İskender'in ordusunun (Makedon Krallığı) Pers Ordusunu Anadolu'da yenmesi sonucunda Suriye topraklarını ele geçirerek Mısır'a giden yolu açmıştır. M.Ö. 300 yılında Makedon Krallığı'nın zayıflamasıyla birlikte, Suriye Krallığı kurulmuş ve Antakya (Hatay) başkent olmuştur. M.Ö 64 yılında Doğu Roma İmparatorluğu, Suriye Krallığını fethetmiş ve Suriye'yi eyalet olarak kendisine bağlamıştır. M.S. Doğu Roma İmparatorluğu'nu (Bizans) yenen Müslüman orduları Suriye'yi ele geçirmiştir. M.S. 661 yılında Emevi Hükümdarı Muaviye, halifeliği Şam'a taşımıştır. M.S. 1098 yılında 1. Haçlı seferi olmuş ve Şam Haçlı ordusu tarafından yağmalanmıştır. M.S 1174 yılında Eyyubi Devleti Suriye'yi yeniden fethetmiş ve bu topraklarda siyasi, ekonomik unsurlar güçlenmiştir. M.S 1250 yılında Eyyubi Devletinin yıkılmasıyla birlikte Memlük Devleti kurulmuş ve Suriye yönetimi Memlüklere geçmiştir.

M.S. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim komutasındaki Osmanlı ordusu, Mercidabık Savaşında Memlüklüleri yenmiş ve Suriye'yi fethetmiştir. 1869 yılında Mısır'daki Süveyş Kanalının açılmasıyla birlikte Suriye'nin ekonomik önemi azalmaya başlamıştır.1916 yılında İngiltere-Fransa arasında imzalanan Sykes-Picot Anlaşması gereği, 1. Dünya Savaşından sonra Suriye'nin Fransa'ya verilmesine karar verilmiştir. 1919 yılında Suriye'de Fransa himayesinde seçimler yapılmış ve ilk parlamento kurulmuştur. 1922 yılında Fransa Suriye içerisinde bütünlüğü sağlayarak Suriye Federal Konseyini kurmuştur. Aynı yıl Milletler Cemiyeti Suriye'yi Fransız Mandası olarak tanımıştır. 1932'de yapılan seçimler sonucu Muhammed Ali El-Abid, Suriye'nin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. 1936'da Suriye ve Fransa arasında Suriye'nin bağımsızlığı konusunda anlaşma imzalanmıştır.

1939 yılında özel bir konumdaki Hatay Cumhuriyeti, yaptığı referandum ile birlikte Türkiye'ye katılma kararı almıştır. 1940 yılında 2. Dünya Savaşında Alman birlikleri Suriye'yi Ortadoğu petrollerine ulaşmak için işgal etmiştir. 1941 yılında İngiliz Ordusu Suriye'ye çıkmış ve Suriye'ye bağımsızlığını geri vermiştir. 1945 yılında Suriye, Arap Birliği'nin kurucu üyesi olmuştur.1946 yılında Suriye BM'ye üye

olmuştur.1963 yılında ülkedeki birtakım subaylar tarafından askeri darbe düzenlenmiş ve BAAS iktidarı başlamıştır.1967 yılında ülke 6 gün savaşlarına katılmış ve İsrail tarafından yenilerek Golan Tepelerini kaybetmiştir. 1970 yılında Savunma Bakanı Hafız Esad kansız bir darbe ile Cumhurbaşkanı Nıral Din el-Atasi'yi devirmiş ve devlet başkanı olmuştur. 1980 yılında baskıcı rejime karşı Hama 'da gösteriler çıkmış ve Esad ordusu 20.000'i aşkın sivili öldürmüştür. 1990 yılında Suriye, Lübnan'daki iç karışıklıkları bahane ederek ülkeye asker çıkarmıştır. 2000 yılında Hafız Esad ölmüş, yerine oğlu Beşar Esad oturmuştur. 2005 yılında Suriye, Lübnan'dan askerlerini tamamen çekmiştir. 2011 yılında "Arap Baharı" gösterileriyle birlikte ülkenin birçok yerinde gösteriler başlamış ve Deraa, Banyas, Humus ve Şam gibi kentlerde göstericilere ateş açılarak birçok katliam yapılmıştır. Aynı yıl Suriye'de demokrasi yanlısı muhalifler tarafından Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) kurulmuş ve iç savaş başlamıştır. 2014 yılında iç savaş devam ederken yapılan seçimlerde Beşar Esad 3. Kez Devlet Başkanlığına seçilmiştir.

b) Suriye'nin Etnik ve Dini Haritası

Tarihi ve jeopolitik konumu nedeniyle Suriye bugüne kadar birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle topraklarında birden çok etnik ve dini kökene sahip insanı barındırır. İç savaş öncesinde durumun nasıl olduğu, göç sonrasında Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli ülkelerine giden Suriyelileri anlamamız açısından önemlidir.

Mezhepsel açıdan incelendiğinde ülkedeki Sünnilerin oranı %74'tür. Irk kapsamında bakıldığında Arapların en yüksek oranda olduğu ve etnik azınlıklar arasında da Kürtlerin çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Alevi mezhebine mensup Esad Ailesi tarafından 1978'den beri yönetilen Suriye'de çatışmaların bir kısmının bu farklılıkla birlikte yoğunlaşmasından endişe duyulmuştur. Örneğin Lazkiye'nin kent merkezlerinde Sünniler, kırsal kesimlerinde ise Alevilerin yaşadığı ve şiddet olaylarının mezhep temelinde şekillenebileceği yönündeki korkular en yüksek seviyede kendisini göstermiştir.

41 yıldır Esad ailesi tarafından yönetilen ülkede, 48 yıldır Baas Partisi iktidar konumunda yer almaktadır. Ülke, Fransız Sömürgesinden bağımsızlığı ilan edildiği 1946 yılından, Esad Ailesinin iktidara geldiği 1978 yılına kadar birçok darbeye tanık olmuştur. İç savaş öncesinde 20 milyon insanın yaşadığı ülkede demografik yapı

içerdiği etnik ve dini çeşitlilikle farklılıklar göstermektedir. Arapların ezici bir çoğunluğa sahip olduğu ülkede, Kürtler, Ermeniler, Çerkezler, Süryaniler ve Türkmenlerin olduğu bilinmektedir. Araplardan sonra en çok sayıya sahip Kürtlerin ağırlıklı olarak ülkenin kuzeyinde yer alan Kamışlı ve Haseke bölgelerinde ikamet ettikleri bilinmektedir. Nüfusun %74'nü oluşturan Sünni kesim ülkede Fransızların da etkisiyle şu ana kadar hiç iktidara gelememiştir. Babası Hafız Esad'dan görevi devralan Beşar Esad hala ülkenin Cumhurbaşkanı konumundadır. %10'luk dilimde yer alan Hristiyan grup içinde Esad ailesine yakın olanlar üst düzey görevlere atanmıştır.

c) Suriye'nin Stratejik Önemi ve Demografik Yapısı

Yüzölçümü 185 bin km2 olan ülkenin kuzeyinde aynı zamanda en uzun kara sınırı ile ayrılan Türkiye, doğusunda zengin petrol rezervlerine sahip Irak, güneyinde Ürdün, güneybatısında ise Lübnan ve İsrail bulunmaktadır. Ortadoğu'da stratejik bir öneme sahip olan ülke, bir Doğu Akdeniz ülkesidir. Ülkenin jeopolitik önemi, Kuzey Afrika ve Arap Yarımadası'nın, Anadolu ve Avrupa'ya açılan kapısı olmasından kaynaklanmaktadır. Ülke aynı zamanda Irak ve Suudi Arabistan gibi büyük petrol ihracatçısı olan diğer ülkelerin Akdeniz üzerinden petrollerini dünya piyasalarına sürmeleri için önemli bir durak olma niteliği taşır. 2,5 milyar varil petrol ve 240 m3 doğalgaz rezervine sahip olan Suriye, Suudi Arabistan'ın 268 milyar varil petrolü ve 34 trilyon m3 doğalgazı ile kıyaslandığında aslında doğal kaynakları bakımından fakir bir ülkedir. Tarım ülkesi olarak bilinir ancak topraklarının yalnızca %45'inin ekime uygun olduğu, sulama imkanlarının kısıtlı olduğu bu nedenle de savaştan önce ülke ekonomisinin ağırlıklı ticarete kaydığı anlaşılmaktadır. Başkent Şam ve Halep ticaretin ağırlıklı yapıldığı kentleridir.

Ülkenin sahip olduğu etnik zenginlik farklı bir kaynakta oranlarla ifade edilmiştir. Buna göre ülke nüfusunun, %74-83'ü Arap, %7-8'i Kürt, %5-6'sı Türk ve %4'ü Ermeni ve diğer etnik gruplardan oluşmaktadır. Dini dağılıma bakıldığında ise ülke nüfusunun yaklaşık %74-81'i Sünni Müslümanlardan, %10-12'si Nusayrilerden, %6-10 Hıristiyanlardan ve %3'ü Dürzi ve diğer dini gruplardan oluşmaktadır (Şen, 2016, 65, Dinçer, 2011, 7, cia.gov/syria).

Araştırma açısından önemli olan verilerden biri, Suriye'deki nüfusun kentlere göre demografik yapısının iç savaş öncesinde nasıl olduğudur. Bu konuda farklı

kaynaklardan veriler birleştirilmiş ve şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Nüfus artış hızının %2.2 olduğu ülkede genç nüfus oranı fazladır. 0-24 yaş grubundaki nüfus, toplam ülke nüfusunun %52'sini oluştururken, 25-54 yaş aralığındaki nüfus %38,5'ini oluşturur. Ortalama yaşam süresinin 75 yıl (savaş nedeniyle 55,4'e düştü) olduğu ülkede, okur-yazarlık oranı %86'dır. Suriye nüfusunun %58'i kentlerde yaşamaktadır ve en büyük şehirleri; 3,5 milyon nüfuslu Halep, 2,5 milyon nüfuslu başkent Şam, 1,6 milyon nüfuslu Humus, 1.2 milyon nüfuslu Hama ve 780 bin nüfuslu kıyı kenti Lazkiye'dir –bu veriler iç savaş öncesindeki durumu yansıtmaktadır.

Lazkiye ve El Süveyda şehirleri haricinde Suriye'de Sünni kesimin (%74) çoğunluğu oluşturduğu ve yine iç savaş öncesinde diğer kentlerinde yaşadığı bilinmektedir. Cebel-i Duruz diye bilinen el-Süveyda 'da nüfusun % 87'sini Dürziler oluşturmaktadır. Bu bölgede Rum Ortodoks ve diğer Hıristiyan unsurlar da bulunmaktadır. Suriye'deki İsmaillilerin büyük bir bölümü ise Selemiyye ve Masyaf civarında yaşamaktadır. Suriye'de Nusayriler, Dürziler ve İsmailliler toplu halde yaşayan ancak azınlık olan dini gruplardır (Bağlıoğlu, 2013, 12).

3.2.1. Halep (Aleppo-Halab)

Suriye'nin kuzeybatısında yer alan kent aynı zamanda Türkiye sınırına en yakın şehirlerden biri olma özelliğini taşır. Halep'e en yakın Türkiye kenti 66 kilometrelik mesafe ile Kilis'tir. Bunu 108 km ile Hatay ve 185 km ile Gaziantep izler.

Akdeniz ve Fırat nehirleri arasında yer alan Halep, ticaret yolları üzerinde olması bakımından tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. Verimli topraklar üzerinde olması nedeniyle birçok kez istilaya uğrayan kentin ilk yerleşiminin hangi dönemde olduğu net olarak bilinmemektedir. Bu kapsamda edinilen en net bilgi, kentin 637 yılında Araplar tarafından fethedildiği ve Halab ismini aldığıdır. XVI. ve XVII. yüzyılda, Kahire ve İstanbul'dan sonra Osmanlı'nın üçüncü büyük şehri olmuştur. Bu dönemde Kilis, Urfa, Hatay, Gaziantep gibi kentlerin idari olarak Halep'e bağlı olduğu bilinmektedir. (Watenpaugh, 2005). Kaya'ya (2017) göre, İstanbul'da özellikle Fatih'te yaşayan Suriyelilerin neden bu kenti tercih ettikleri sorusuna verdikleri yanıtlarda, Osmanlı'dan bugüne devam eden kültürel, dinsel, toplumsal ve tarihsel birtakım bağların etkisi vardır. Safavi Hanedanlığı kontrolünde olan İran ipek ticaretinin hanedanlığın çökmesiyle birlikte zayıflaması ile Halep daha önemli bir ticaret merkezi

haline gelmiştir. XVIII. yüzyıl sonlarına doğru Halep üzerindeki Osmanlı etkisinin azaldığı bilinmektedir. Modern Suriye'nin sınırları 1. Dünya Savaşı sonrasında İngiltere ve Fransa tarafından çizilmiş ve bu durum Halep'in ticaretini olumsuz yönde etkilemiştir. Çizilen sınırlar, aralarında Irak, Türkiye ve İskenderun Limanını da alacak şekilde belirlenmiş, dışarda kalan Halep'in ticari faaliyetleri bu nedenle olumsuz etkilenmiştir. Buna rağmen, Halep'te imalat sektörünün devam ettiği ve Şam'la rekabet edecek düzeye geldiği belirtilmektedir.

Kent, XX. yüzyılda kırsal bölgelerden gelen göç ile yoğun bir nüfus seviyesine ulaşmıştır, kentsel dönüşüm evlerin talep edilmesine paralel şekilde devam etmiştir. Halep'te yer alan geleneksel ikamet alanlarının yüksek duvarların ardında bulunan evlerden oluştuğu, Avrupa tarzı yerleşim yerlerinin ise geniş caddeler üzerinde yer aldığı belirtilmektedir. XX. yüzyılda nüfus artışının olmasıyla birlikte buralarda inşa edilen yüksek apartmanlarının sayısının her gün arttığı, hızlı büyüme ve nüfus artışının beraberinde altyapı sorunlarını getirdiği belirtilmektedir. 1950 ve 1970 yılları arasında şehir merkezinde geniş ve modern yolların yapılması, eski kentin yapısını ve faaliyetlerini ikiye ayıran bir hale getirmiştir.

Coğrafi açıdan bakıldığında Halep'in verimli başak tarlalarına ve meyve bahçelerine sahip bir plato üzerine kurulduğu anlaşılır. Halep, Akdeniz iklimine uygun şekilde uzun ve sıcak yazlara, kışın ise ılık ve yağmurlu havaya sahip bir kenttir. Ülkenin genel olarak yaşadığı kuraklık sıkıntısı ile kentin de karşılaştığı belirtilmektedir. Kaynaklara göre kentin en bilinen simgesi, şehir merkezinin 40 metre yukarısında yer alan kısmen insan eliyle yapılmış kaledir. Kalenin batısında Ortadoğu'nun en büyük ve savaşa kadar en iyi korunmuş çarşısının bulunduğu söylenir. Çarşının devamının Halep'in dar sokaklarına çıktığı, tacirlerin, tekstil, deri, ayakkabı, sabun ve baharat imal edenlerin bu sokaklar üzerinde dükkanları olduğu söylenir. 16. ve 17. yüzyılda kentte yapılmış yüzlerce han ve cami olduğu ve bunların çoğunun savaş nedeniyle tahrip edildiği ya da yok edildiği ifade edilmektedir.

Halep'in dini yapısının Suriye ile benzer olduğu, nüfusun büyük çoğunluğunun Sünni Müslümanlardan oluştuğu ancak önemli bir sayıda Alevi ve Hristiyan'ın da olduğu belirtilmektedir. 1.Dünya Savaşından sonra kente 50 bin civarında Ermeni'nin geldiği, bölgenin bugün aynı zamanda anlamlı sayıda Türkmen ve Kürt nüfusa sahip

olduğu söylenmektedir. Halep'te aynı zamanda Yahudi dinine mensup kişilerinde yaşadığı ve onlar açısından kentin önemli bir merkez olduğu ifade edilmektedir. 15. Yüzyılda İspanya'dan sürgün edinilen Yahudilerin büyük kısmı Halep'e yerleşmiş, 20. yüzyılda Filistin'deki Siyonistlere karşı olan Müslüman muhalefeti Halep'te yaşayan Yahudileri olumsuz etkilemiş ve bu bölgede yaşayan son Yahudiler de 90 yılında göç etmeye zorlanmışlardır.

Savaş öncesinde Halep ekonomisinin ağırlıklı olarak ticarete bağlı olduğu bilinmektedir. Ana endüstrilerinin ipek dokuma, pamuklu baskı, sabun ve boya imalatı, deri, yün, kuru meyve ve fındık üzerine olduğu belirtilir. Kentin aynı zamanda buğday, pamuk, arpa, sebze, meyve, kuruyemiş ve susam üreten çevredeki tarım alanı için bir pazar merkezi konumunda olduğu ifade edilir. İstanbul-Bağdat demiryolunun şehrin etrafından geçtiği ve demiryolu ile de Şam'a bağlandığı bilinmektedir. Kentin aynı zamanda Şam, Lazkiye ve Antakya (Türkiye) ile karayolu bağlantısı vardır. Sahip olduğu uluslararası havalimanı ile, savaş öncesinde kente havayolu ulaşımının da yapıldığı bilinmektedir.

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yarısından fazlası Halep kökenlidir. 2011 yılında Suriye'de başlayan protestoların bir kısmı Halep'in farklı bölgelerinde gerçekleşmiş, kent Türkiye sınırına yakın olması sebebiyle de göçün en yoğun gerçekleştiği yerlerden biri olmuştur. İç savaş öncesinde kentin ne durumda olduğuna dair yapılan çalışmalar içerisinde Annika Rabo'nun 1997-2003 yılları arasında yaptığı antropolojik çalışma öne çıkmaktadır. Buna göre Rabo (2006:1) Halep'i şu şekilde tasvir eder;

> Halep, iç savaş öncesinde Şam'dan sonra 1,5 milyonluk nüfusuyla Suriye'nin ikinci büyük kenti idi. Halep, aynı zamanda ülkenin en önemli üretim ve ticaret merkezi iken kentin merkezinde ticaretin yapıldığı pazarın fiziki çapı 10 km'yi aşmaktaydı. Burada küçük iş yerleri, atölyeler, depolar ve insanla dolan sokaklar vardı. Kentin merkezindeki bu çarşı, sadece yerli insanlar, kent ve ülke ekonomisi için önemli olmakla kalmıyor, aynı zamanda turistik bir cazibe merkezi olarak da ön plana çıkan ve kitaplarda 'romantik ve parlayan' bir yer ifadesiyle anılıyordu (Rabo, 2006: 1).

Araştırmada katılımcı olarak yer alan 30 kadından 9'u Halep doğumludur ya da orada yaşamıştır. Bu sayı araştırmaya katılan kadınların 1/3'ine karşılık gelmektedir. Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin köken kentleri incelendiğinde %50 oranında Suriyelinin Halep'ten geldiği anlaşılmaktadır. Suriye'den gelen göçmenler

köken ülke açısından incelendiğinde Halep ilk sırada yer almaktadır. Haleplilerin canlarını kurtarabilmek adına sosyal sermayelerini de kullanarak Türkiye'de akrabalarının, tanıdıklarının yanına sığındığı ya da daha uzak coğrafyalara yerleştiği görülmektedir (Kaya,2017).

3.2.2. Şam (Dimaşk)

Suriye'nin başkenti olan Şam, kaynaklarda dünya tarihi boyunca hiç aralıksız en uzun süre kullanılan şehir olarak da anılır. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Suriye'nin ele geçirmesiyle oluşturulan Şam vilayetinin merkezi haline gelen Şam kenti, hac yolu üzerindeki toplanma noktası olması nedeniyle de ticari yönden önemini korumuştur. I. Dünya Savaşı'nın son günlerinde İngiliz işgaline giren kent Sykes-Picot Anlaşması uyarınca 1920'de Fransa'ya bırakılmış olup, Fransız sömürgeciliği yıllarında çok sayıda tahribata ve yağmaya uğramıştır. 1946 yılındaki ayaklanmayla kent Fransız sömürgesi olmaktan kurtulmuş ve Suriye'nin başkenti olmuştur. Emeviler devrinde dünyanın kültür ve medeniyet merkezi olması sebebi ile mimari yapısının bir hayli gelişkin olduğu, kent mimarisinde Arap, Yunan ve Roma etkileri görüldüğü anlaşılmaktadır. Dünyadaki ilk modern park örnekleri burada görülmüştür ve buradan İspanya'ya ve oradan Avrupa'nın tamamına taşınmıştır. Osmanlılar, şehri ele geçirdikten sonra buraya pek çok tarihi bina kazandırmışlardır. Ve şehrin en güzel yapıtlarından biri olan tren garı Osmanlılar döneminde yapılmıştır. 2000'li yıllarda aşırı gelişim gösteren Şam şu anda iki bölümden oluşmaktadır: Yeni Şam ve Eski Şam. Eski Şam şehir merkezinde tarihi yapıların olduğu klasik kesimdir. Yeni Şam ise merkezin etrafını saran yer yer merkeze biraz uzak modern yapıda binalar ve şehir düzenlemesine sahip yerleri içerir.

Araştırmaya katılan 30 kadından 13'ü Şam'dan Türkiye'ye geldiğini belirtmiştir. Bu açıdan araştırmada yer alan katılımcıların en fazla göç ettiği Suriye kenti konumundadır. Hedef kent konumunda da İstanbul ilk sırayı almaktadır. İstanbul'da görüşme yapılan 10 katılımcıdan 7'sinin Şam'dan göç ettiği anlaşılmıştır. Gaziantep de görüşme yapılan 5 katılımcıdan 2'si ve Hatay'da görüşme yapılan 15 katılımcıdan 4'ü Şam'dan gelerek Türkiye'de yaşamını sürdürmeye devam etmiştir. Sınır bölge kentleri olan Lazkiye, İdlip ve Halep'e göre Şam Türkiye sınırına daha uzak bir konumda yer almakta, kara yolu ile mesafenin 400 km olduğu belirtilmektedir. Mülakatlarda elde

edilen bulgulardan ve doküman incelemelerinden Şam'ın Suriye'nin ticaret merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada yer alan örneklem açısından değerlendirildiğinde, Şam'ın ticaret merkezi olmasının Şam'dan gelenleri İstanbul da yaşamaya yönelttiği düşünülebilir. Ancak Türkiye'de yaşayan ve kökenleri itibariyle incelenen Suriyeliler açısından mesele ele alındığında, Şam'dan göç edenlerin yalnızca %5,4 oranında olduğu anlaşılmakta, dolaysıyla bu varsayımın genele uyarlanmasının çok da doğru olmadığı sonucu elde edilmektedir. Oranın düşük oluşunda yine Şam'ın savaştan önce ticaret merkezi konumunda olması ve burada yaşayan kişilerin ticari bağlantılarını kullanarak daha çok Ortadoğu ya da Avrupa şehirlerine göç ettiği düşünülmektedir.

Bugün hala devam etmekte olan Suriye İç Savaşı'nda büyük hasar alan şehrin tarihi dokusunu kaybetme üzere olduğu bilinmektedir. İç savaş öncesi nüfusu 4 milyon civarında olan Şam, hem tarihi dokusu hem de dünyanın farklı yerlerinden eğitim, iş gibi amaçlarla ülkeye gelen turistler sayesinde ülkenin ve Ortadoğu'nun önemli bir turizm merkezi sayılmaktaydı. Yapılan mülakatlarda ve doküman incelemelerinde, ülkenin kendi dinamiklerine ve şartlarına göre ortaya çıkmış sosyalizm temelli bir ekonomisi olduğu bu sayede savaştan önce yiyecekten benzine birçok temel ihtiyacın ucuza alınabildiği bilgisi elde edilmiştir. Suriye'nin iç savaş öncesi içe kapalı ekonomik sistemi sayesinde dışa borcu olmayan bir ülke konumunda olduğu ifade edilmektedir. Uygulanan uluslararası yaptırımlar nedeniyle tekstilden ilaca birçok ürünü kendi ihtiyacını karşılayacak kadar üreten ülkede, iç savaş öncesi 100 doların 4 bin 500-5 bin Suriye Lirası civarında olduğu anlaşılmaktadır. Sosyalizm esaslı ekonomiden liberal ekonomiye geçişin çok hızlı yaşandığı, fiyatların bu nedenle hızla yükseldiği, küçük atölyeler başta olmak üzere birçok işyerinin kapandığı ve savaşın yanı sıra kuraklığın da etkin olmasıyla tarım merkezi olan Haseke kentinden hem Şam'a hem de Halep'e bir milyon kişinin göç ettiği anlaşılmaktadır. Yoğun güvenlik önlemlerinin olduğu kentin birçok noktasında askeri kontrol noktaların savaş döneminde oluşturulduğu bilinmektedir. Suriye'nin güvenlik konusunda sıkıntılı durumda olan diğer bölgelerinden gelenler nedeniyle kent nüfus iki katına ulaşmıştır anca kenttek bu talebi karşılayacak düzeyde iş olanaklarının olmadığı bulunmamaktadır. Savaşın şiddetlendiği dönemlerde elektrik kesintilerinin günde 20 saate ulaştığı, su kesintilerinin arttığı ifade edilmektedir. Kışın ısınma aracı olarak kullanılan mazotun fiyatının doların artışı ile yükselmesi sonucu savaş sonrasında ısınma da sorunlu hale gelmiştir.

3.2.3 İdlip

Suriye'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Hatay'a 60 km uzaklıkta bulunan kentin Türkiye ile toprak komşuluğu vardır, bu nedenle sınıra yakın diğer Suriye kentleri gibi İdlip' in de özellikle Hatay ve Kilis ile benzerlik gösterdiği vurgulanmaktadır. Şehrin oldukça eski bir yerleşim alanı olduğu ve iç savaşta tahrip olmadan önce çok fazla tarihi kalıntıya sahip olduğu ifade edilmektedir. Ebla antik kenti bunlardan biridir. Ebla bir zamanlar güçlü bir krallığın başkenti olarak bilinmektedir. Ekonomisi ağırlıklı tarıma dayanan kentin Suriye'nin tarım merkezi olduğu, bölgede zeytin başta olmak üzere, pamuk, buğday ve meyve üretimi yapıldığı ifade edilmektedir.

2011'de Suriye İç Savaşının yaşanmasıyla kent, Esad rejimine karşı silahlı mücadele yürüten muhalif güçlerin eline geçmiştir ve 2017'de Suriye Kurtuluş Hükümetinin merkezi olmuştur. İç savaştan önce 2010 yılında yapılan nüfus sayımında kent nüfusunun 165 bin civarında olduğu saptanmıştır. Çoğunluğu Sünni Müslümandan oluşan bölgede önemli bir Hristiyan azınlığında yaşadığı bilinmektedir. İdlip'in altı ana bölgeden oluştuğu ve bunların isimlerinin Ashrafiyeh (en kalabalık), Hittin, Hicaz, Şehir Merkezi, Hurriya ve el-Qusur olduğu da bölgeden bahsedilen kaynaklarda yer almaktadır.

3.2.4. Lazkiye

Hatay'ın güneyinde yer alan kent aynı zamanda Suriye'nin önemli bir liman kentidir. Lazkiye ve Hatay arasındaki mesafe yalnızca 80 kilometrelik bir mesafedir. İç Savaş öncesi nüfus çoğunluğunu Arap Alevilerin (Nusayriler) oluşturduğu kentte Türklerin sayısının 100 bin olduğu tahmin edilmektedir. Mülakatlar sırasında ve doküman incelemelerinde Lazkiye ve Türkiye arasında sınır yok denecek kadar ciddi bir coğrafi yakınlığın olduğu anlaşılmıştır. Lazkiye'nin 15 km kuzeyindeki yerleşim yerlerinde Suriyeli Türklerin yaşadığı belirtilmektedir. Lazkiye Türkmenleri, Osmanlı döneminde İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinden getirilip yerleştirilmiş Bayır-Bucak Türkmenlerinden oluşmakta ve Türkmen köylerinin arasında Arap köyü bulunmamaktadır. Lazkiye sahil şeridinin tamamen limanla kapatıldığı bilinmektedir. Hatay'ın Yayladağı ilçesinde yer alan gümrük kapısından Lazkiye'ye kara yolu ile

ulaşımın, yine savaş öncesi döneme vurgu yapılarak, son derece rahat olduğu belirtilmektedir.

Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılı itibariyle kentte halk tarafından düzenlenen çeşitli protesto gösterilerinin olduğu ve hükümetle protestocular arasında yaşanan şiddetli çatışmaların olduğundan bahsedilmektedir. Meseleye bu yönüyle bakıldığında Suriye'de çıkan iç savaşın mezhep karşıtlığından doğan bir savaş olmadığı anlaşılabilir. Nüfusunun çoğunluğunu Arap Alevilerin oluşturduğu Lazkiye halkı yine Alevi mezhebinden gelen Beşar Esad'ın politikalarına karşı çıkmakta ve bu nedenle çeşitli protesto ve gösterilerde bulunmaktadır. Yapılan mülakatlarda katılımcıların da değindiği üzere 1970'lerden bugüne iktidarda olan Esad ailesi ve kurdukları hükümetlerin halk üzerindeki baskıcı tutumunun Arap Baharının getirdiği demokrasi söylemleri ile alevlendiğini söylemek iç savaşın ortaya çıkma nedenleri açısından daha gerçekçi bir yaklaşım olabilir. İç savaşın ortaya çıkışındaki diğer bir nedenin ekonomik kökenli olduğu söylenebilir. Suriye halkının gelir düzeyindeki farklılıklar, kırsal bölgede yaşayan fakir kesimin daha da fakirleşmesi, devlet kademesindeki yolsuzluklar ve iktidara yakın kişilere devlet kademesinde görevler verilmesinin iç savaşı ortaya çıkartan diğer etmenler olduğu mülakatlar sırasında paylaşılan ifadelerden anlaşılmaktadır. Kaynaklar 2017 yılı itibariyle Lazkiye kentinin normale dönmeye başladığını, kentte güvenlik sıkıntılarının daha az hissedildiğini belirtmektedir. Kasım 2016'da Suriye Başbakanı ve Esma Esad tarafından El-Manara Üniversitesi açılışı yapılmış, bu da normalleşmenin göstergelerinden biri olarak basında yerini almıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen 30 kadından 4'ü Lazkiye'den Türkiye'ye göç etmiştir. Hepsi ile Hatay'da görüşme yapılmıştır, araştırmanın yapıldığı dönemde katılımcılardan üçü Antakya'da, biri Reyhanlı'da yaşamını sürdürmektedir. Coğrafi ve kültürel yakınlığın, Hatay'a göç edilmesinde etkili olduğu katılımcıların ortak görüşüdür. Görüşme yapılan iki katılımcı Lazkiye nüfusunun beşte birini oluşturan Türkmenlerden olduklarını, bir diğeri de Alevi kökenli olduğunu ifade etmiştir. Biri hariç tüm katılımcılarla mülakatlar Türkçe gerçekleştirilmiştir.

3.2.5. Humus (Homs)

Batı Suriye'de yer alan kent aynı zamanda Humus ili ve ilçesinin merkezi olan şehirdir. Kent Asi Nehri üzerine kurulmuştur. Lübnan'ın Bekaa Vadisinden doğan Asi

Nehri, Suriye topraklarından geçer ve Türkiye topraklarında son bulur. Toplam uzunluğu 556 km olan nehrin 366 km'si Suriye'den 98 km'si Türkiye'den geçmektedir. Nehrin geçtiği Türkiye toprakları araştırmanın da yapıldığı kentlerden biri olan Antakya'da yer alır. Suriye-Türkiye sınırının 52 km'sini oluşturan Asi Nehri bu özelliğiyle sınır oluşturan akarsu adını almıştır. Dünyada güneyden kuzeye akan tek nehirdir, bu özelliği ile de tek ters akan nehir olma özelliğini taşır.

Humus büyük bir sanayi merkezi olarak bilinmektedir. 2012 yılı verilerine göre yaklaşık 1 milyonluk nüfusuyla Humus, kuzeyde bulunan Halep ve güneyde yer alan başkent Şam'dan sonra ülkenin en kalabalık üçüncü kentidir. Suriye'nin demografik yapısına paralel şekilde Sünni Müslümanlar, Hristiyanlar ve Alevilerden oluşan bir kesime sahiptir.

Humus ile ilgili kaynaklarda kentin ilk kez M.Ö I. Yüzyıldaki tarihi kayıtlarda yer aldığı, Hristiyanlığın ise Bizans Döneminde önem kazandığı söylenir. Kentin Müslümanlar tarafından VII. Yüzyılda fethedildiği ve şehrin stratejik önemi nedeniyle Müslüman hanedanların hükümdarlık kurmaya çalıştığı bir kent halini aldığı ifade edilir. Osmanlı kontrolündeyken ekonomik açıdan kentin gerilediği ancak XIX. Yüzyılda pamuk endüstrisinin önem kazanmasıyla eski gücüne yeniden kavuştuğu belirtilmektedir. Fransa, Suriye Mandası döneminde Humus 'un bir ayaklanma merkezi halini aldığı, 1946'da Suriye'nin bağımsızlığını kazanmasından sonra ilk Suriye Hükümetleri için Baas Partisi direnişinin merkezi haline geldiği de ifade edilmektedir. Humus, Mart 2011'den bu yana çeşitli gruplar arasında devam etmekte olan Suriye İç Savaşı'nda önemli ve merkezi bir rol oynamaktadır.

Araştırmaya katılan 30 kadından 3'ü Humus kentinden Türkiye'ye göç ettiğini söylemiştir. Araştırmanın yapıldığı her kentte 1 Humuslu kadın ile görüşülmüştür. Üçünün de Lübnan üzerinden gelmesi göç süreçlerinde yer alan ortak deneyimdir. Katılımcılardan ikisi uçakla, biri deniz yoluyla ülkeye giriş yapmıştır. Yaptıkları yolculuk türünden ülkeye geçerli bir kimlik kartı ya da pasaport ile geldikleri anlaşılmaktadır. Antakya'da görüşme yapılan katılımcının babası Türk'tür ancak Türkçeyi üniversite öğrenimine devam etmek için Türkiye'ye geldikten sonra öğrendiğini belirtmiştir. Diğer iki katılımcı ile mülakat İngilizce dilinde gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 4. YÖNTEM

4.1 Veri Toplama Yöntemleri

Niteliksel Araştırma Yönteminin uygulandığı araştırmada görüşmeler derinlemesine görüşme formatında gerçekleştirilmiştir. Bu yötem gerçekliğin tek yönlü bir bakış açısıyla bütünüyle kavranamayacağı anlayışını benimser ve indirgemeciliği reddeder. Nitel araştırmayı, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık ve Diğerleri, 2010: 302).

Derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniğidir ve açık uçlu soruların yanı sıra ek sorular sorulabilmesine, görüşmenin dijital ya da yazılı kayıt altına alınmasına olanak tanır. Böylece araştırma konusunun detaylıca ele alınmasını sağlayan bir yöntem (Kümbetoğlu, 1998, s.71) olarak bu araştırmada tercih edilmiştir.

Nitel verilerin toplanması farklı hazırlanma süreçleri içerebilir. Bu yöntemler; enformel sohbet metodu, rehber görüşme formu ile yapılan görüşme ve standartlaştırılmış açık-uçlu sorularla yapılan görüşmedir (Kümbetoğlu, 1998, s.73). Bu araştırmada görüşmeler yarı yapılandırılmış ucu açık sorulardan oluşan rehber bir görüşme formu çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Rehber niteliğinde görüşme formu araştırmanın konusuna ilişkin bir çalışmanın ürünüdür. Alan araştırmasında görüşmeler esnasında bilgisine ulaşılmak istenilen konular, olaylar listelenerek yol gösterici sorular hazırlanır. Bu form aracılığıyla görüşme konuları elverdiğince sıralı olarak işlenir, ayrıca bu form atlanan konu olmaması adına kontrol için başvuru görevi görür (Kümbetoğlu, 1998, s.75). Rehber görüşme formu ile yapılan görüşmenin araştırmanın konusuna ilişkin gerekli tüm soruları kapsandığından emin olmak gerekir. Araştırmaya katılanlara sorular mümkün olduğunca aynı derinlikte sorulmalıdır. Bu form zamanın

etkin biçimde kullanılması için olanak sağlar ancak görüşme formu ile yapılan görüşmeler soruların sınırlı ve nispeten belirlenmiş olmasından dolayı farklı alanlarda bilgilere ulaşmanın önünde bir engel olarak da görülebilir (Akşit, 2010). Bir kısmının Türkçe, bir kısmının İngilizce gerçekleştiği görüşmelerde bu sınırlılığı aşmak için enformel sohbet yöntemine de başvurulmuştur.

4.2. Veri Toplama Süreci

a) Veri Toplama

Niteliksel araştırmalarda görüşme, gözlem ve doküman inceleme olmak üzere üç genel veri toplama tekniği bulunmaktadır. Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır. Görüşme yoluyla araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılması umut edilir. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 120; Sönmez ve G. Alacapınar, 2011: 108).

Araştırmada yapılan görüşmeler yarı-yapılandırılmış görüşmeler şeklinde ilerlemiştir. Saha araştırması sırasında Antakya ve Reyhanlı'da odak grup görüşmeleri de yapılmış, görüşme yapılan kişiler belirlenen örneklemin dışında kaldığı için araştırmaya dahil edilmemiştir.

Derinlemesine görüşmelerle katılımcılardan elde edilen bilgilerin homojen dağılımı için Antakya, Gaziantep ve İstanbul'da yapılan görüşmeler, eşit sayıda araştırmaya dahil edilmiştir. Türkiye-Suriye sınırlarından birinin Hatay'da bulunan Reyhanlı ilçesinde yer almasından ötürü, burada yaşayan göçmenlerle de bir araya gelinmiştir. Araştırmada kartopu yöntemi etkin olmuştur. Antakya'da gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sırasında tanıdık/arkadaş bilgisi istenmiş, katılımcılar da bu konuda yardımcı olmuştur. İstanbul'da görüşme yapılan katılımcıların yanı sıra, sosyal medyadaki gruplarda araştırmanın gündeme getirilmesi görüşme yapılan katılımcı sayısının artmasına yol açmıştır. Gaziantep de görüşme yapılan kişilerin bir kısmı Antakya, bir kısmı İstanbul'dan araştırmaya katılanlar vesilesiyle olmuştur. Reyhanlı'da görüşme yapılan katılımcılar ağırlıklı kadınların kurduğu bir Sivil Toplum Örgütüne destek verenlerden oluşmaktadır. Onlarla bir araya gelinmesinde ise Reyhanlı'daki

başka bir katılımcı aracı olmuştur. Katılımcının düşünce ve duygularını rahat ifade edebileceği dil kullanımı konusundaki karar kendisine bırakılmıştır. Araştırmacının Arapça bilmemesinden ötürü tüm görüşmeler İngilizce ya da Türkçe gerçekleştirilmiştir.

b) Veri Analizi

Nitel veri analizinde üç yol önerilmektedir. Bunlardan ilki, elde edilen verilerin özgün şekline mümkün olduğunca bağlı kalınarak ve gerektiğinde katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntı yapılarak betimsel bir yaklaşımla verilerin sunulmasıdır. İkinci yol ise, verilerin betimsel bir yaklaşımla sunmakla birlikte bazı temalar belirlenerek temalar arasında ilişkiler de kurulmasıdır. Üçüncü olarak da araştırmacı betimleme ve tematik analizin yanında kendi yorumlarını da kullanarak verileri analiz edebilir. Aynı araştırmada bu üç yaklaşım bir arada kullanılarak da veri analizi yapılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 221). Bu araştırmada deşifresi yapılan mülakatlar öncelikle analiz edilmiş ve ortak temalar çıkartılmıştır. Tematik analiz sonucunda ortaya çıkan başlıkların altı elde edilen bulgular ve literatür incelemesinden elde edilen bilgilerle harmanlanmıştır. Saha görüşmelerinden yapılan alıntılarla içerik güçlendirilmiştir.

BÖLÜM 5. BULGULAR VE TARTIŞMA

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı, ardından gerçekleşen zorunlu göç ve yeni bir ülkede yaşam deneyimi; tüm bunlar Suriyeli göçmenlerin yüzleştikleri ve geride on yılı bıraktıkları bir sürecin parçalarıdır. Araştırma, bu parçaların Suriyeli kadınların pratiklerinde ne şekilde yeniden birleştiğini anlamak üzerine kurulmuştur. Yaşanan zorlu ve zorunlu süreçlerin, Suriyeli göçmen kadınları daha mücadeleci ve güçlü hale getirdiği açıktır. Buradan yola çıkılarak kadınların göç ettikleri ve yaşamlarını sürdürdükleri kentlerde çalışma alanında karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla ne şekilde mücadele ettikleri aktarılacaktır. Suriye ile ortak bir geçmişin olması sınır bölge kentlerinde yaşayan kadınlar açısından durumu bir nebze daha hafifletsede, zorunlu göçün beraberinde getirdiği toplumsal zorlukların olduğu açıktır. Çalışma alanında yaşanan zorlukların da zorunlu göçün getirdiği bu toplumsal zorluklardan ayrı değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada tüm zorluklar, kadınların verdikleri mücadele ve ürettikleri çözümler birlikte ele alınmıştır.

Tartışma bölümünde Türkiye ve Suriye'deki çalışma koşulları, göçmen kadınların eski ve yeni hayatlarında çalışma alanında sahip olduğu deneyimler ve bunların araştırmanın yapıldığı kentlerde ne şekilde ortaya konduğuna değinilecektir. Bu bölümde aynı zamanda, Suriyeli göçmen kadınların çalışma alanına girmek ve burada kalıp rekabeti sürdürebilmek adına hangi sermaye türlerine başvurdukları tartışılacaktır.

5.1 Katılımcı Profili

Araştırma 31 Suriyeli göçmen kadınla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği İstanbul, Gaziantep ve Hatay (Antakya) da görüşme yapılan kadın sayısı açısından homojen bir dağılım yapıldığı düşünülmektedir. Mülakatlar Hatay'ın iki farklı ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Merkez ilçesi olan Antakya ve Cilvegözü sınır kapısının bulunduğu Reyhanlı ilçeleri araştırmaya dahil edilmiş ve toplamda yapılan 15 görüşmenin 10'u Antakya'da, 5'i Reyhanlı'da yapılmıştır. Gaziantep de yapılması planlanan görüşme sayısı 10'dur. Ancak araştırmanın sınırlılıklar bölümünde belirtildiği üzere mülakat için söz veren bazı katılımcılar görüşmekten vazgeçmiştir.

Araştırmacının Gaziantep de yaşamıyor olmasından ötürü de kentte bulunulan süre içerisinde görüşmeyi kabul eden 6 kadın ile görüşme yapılmış ve görüşme notları araştırmaya dahil edilebilmiştir. İstanbul'da 10 kadın ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. İstanbul'daki tüm katılımcılar söz verdikleri gün ve saatte görüşme yerine gelmiş ve farklı katılımcıların bulunması konusunda yardımcı olmuşlardır. Katılımcılara öncelikle kendilerini tanıtmaları istenmiştir, buna göre araştırmaya katılan kadınların demografik özellikleri şu şekildedir;

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 33'tür. Araştırma kapsamında çalışma hayatında yer alan kadınlar incelendiğinden çalışma yaşı olarak belirlenen 15-64 yaş aralığına dikkat edilmiştir. Kadınların eğitim durumları incelendiğinde en düşük seviyenin lise mezuniyeti olduğu görülmüştür, görüşmecilerden ikisi liseden mezunudur geri kalan 29 kadın en az üniversite mezunudur ya da görüşmenin yapıldığı dönemde üniversite eğitimini sürdürmektedir. 8 kadının yüksek lisans mezunu/görüşmenin yapıldığı dönemde yüksek lisans öğrencisi olduğu anlaşılmıştır. İstanbul da görüşme yapılan araştırmacılardan 3'ü İstanbul'da, Gaziantep de görüşme yapılan katılımcılardan 1'i ise Kanada da doktora yapma niyetinden bahsetmiştir. Kanada'daki okullara başvurusunu yapan katılımcı dışında pratikte bu niyetini eyleme geçiren bir katılımcı olmadığı görülmüştür. Katılımcıların mezun oldukları/devam ettikleri lisans ve/veya yüksek lisans bölümleri incelendiğinde en fazla Dil Edebiyat mezunu katılımcının olduğu görülmüştür. 10 katılımcı dil ve edebiyat bölümlerinden mezun olmuştur. Bunlardan 2'si Arap Edebiyatından mezun olup diplomasını alırken, 8'i İngiliz Dili ve Edebiyatı& İngilizce Öğretmenliği bölümlerinden mezun olduğunu ifade etmiştir. Bu kişiler genel olarak Devlete bağlı bir eğitim kurumunda veya özel kurslarda eğitmen olarak çalışmaktadır. İstanbul'da görüşme yapılan iki katılımcı lisans döneminde aldıkları İngiliz Dili ve Edebiyatı eğitimi üzerine yüksek lisans yapmış ve Mütercim Tercümanlık bölümünden mezun olmuştur. Bu kişiler çalışma alanında da Tercüman olarak çalışmaktadır. 8 katılımcı Fen Bilimlerinin kolları olan Tıp, Biyoloji, Mühendislik gibi bölümleri tamamlamıştır. Tıp ve Hemşirelik bölümlerinden mezun 4 kadın bulundukları kentlerin hastaneleri ve sağlık ocaklarında mesleklerini yapabilmektedir. İktisadi İdari Bilimlerin alt alanları olan İşletme, İktisat, Muhasebe gibi bölümleri tamamlayan katılımcılar da araştırmada yer almıştır. Gazetecilik, Moda Tasarım, Grafik Tasarım gibi sosyal beceri ve yaratıcılığın gerektirdiği bölüm mezunu

kadınların sayısı da 4'dür. Kadınların medeni durumu incelendiğinde (16 evli ve 2 nişanlı katılımcı ile) yarısının evli veya evlilik arifesinde olduğu görülmüştür. Evli olanların neredeyse tamamının çocuğu vardır. Henüz olmayanların da yeni evli olduğu anlaşılmıştır. Çocuk sayısı incelendiğinde 2 ve daha fazla çocuğu olan katılımcı sayısı daha az olan veya olmayanların 1,5 katıdır. Katılımcıların Türkiye'ye göç etmeden önce Suriye'nin hangi kentlerinde yaşadıkları incelenmiş ve ortaya Suriye'nin 5 önemli kentinde yaşadıkları sonucu çıkmıştır. Şam 13 katılımcının yaşadığı ve göç ettiği kent olarak ilk sırada yer almaktadır. Onu 7 katılımcı ile Halep takip etmekte, ardından 4'er katılımcı ile İdlip ve Lazkiye-toplamda 8 katılımcı- gelmektedir. Listenin son sırasında yer alan kent Humustur ve 3 katılımcı da savaştan önce orada yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan bazılarının doğum yerleri ile üniversiteyi okuduğu ya da evlenip yaşamaya başladığı kentlerin farklı olduğu anlaşılmıştır. Buna göre Lazkiye ve Şam, İdlip ve Halep gibi ikiliklerin de olduğu, başka bir deyişle katılımcılardan 3'nün Türkiye'ye göç etmeden önce Suriye kentleri arasında iç göçü deneyimlediği görülmüştür. İç göç sürecini Türkiye kentleri arasında da deneyimleyen katılımcılar vardır. 2 katılımcı önce Lübnan üzerinden Mersin'e göç ettiğini daha sonra Antakya ve İstanbul'da yaşamaya başladığını belirtmiştir. Bunlardan 1'i Lübnan'da 9 ay kalıp Türkiye'ye gelirken, diğeri yaklaşık 1 yıl Mersin'de kalıp İstanbul'a geçtiğini aktarmıştır. 1 katılımcı yaklaşık 2 yıl Kayseri'de kaldıktan sonra İstanbul'a göç etmiştir. 1 katılımcı 2 sene İstanbul'da çalıştıktan sonra Antakya'ya yerleşmiştir. 1 katılımcı da Türkiye'de bulunduğu toplam 5 yıllık sürenin yarısını Gaziantep de diğer yarısını da İstanbul da yaşayarak geçirdiğini söylemiştir. Kentler arası göç iş vesilesiyle gerçekleşmiş, katılımcılar ikinci kez göç ettikleri kentlere çalışmak için gitmişlerdir. Katılımcıların neredeyse yarısı savaşın ortaya çıktığı 2011 ve devamındaki 2 senede Türkiye'ye göç etmiştir. Diğer yarısının da eğitimini yarıda bırakmamak, ailesini yalnız bırakamamak gibi gerekçeleri olduğu görülmüştür. Savaşın seyri Suriye'nin kentleri arasında farklılık gösterdiğinden bazıları da güvenlik sıkıntısı ortaya çıkana kadar ülkelerinde kalmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların Türkçe bilip bilmemesi incelenen diğer bir başlık olmuştur. Buna göre 1/3 oranında yani 31 katılımcıdan 10'nun Türkçe bildiği anlaşılmıştır. Bu kişiler mülakat sorularına beklenen derinlikte cevap verebilecek kadar iyi düzeyde Türkçe bilmekte ve konuşabilmektedir. Kalan 2/3'lik kısım, Türkçe bilmediğini ya da günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde Türkçe

konuşabildiğini ifade etmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının Türk bir akrabası olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların Türkiye'de bulunan akrabalarının olduğu kente göç etmeyi tercih ettiği görülmüştür. Katılımcıların yarısından fazlasının Sivil Toplum Kuruluşunda çalışma deneyimi olduğu görülmüştür. Bu katılımcıların büyük kısmının görüşmenin yapıldığı dönemde aynı/farklı bir Sivil Toplum Kuruluşunda çalışmaya devam etmekte olduğu anlaşılmıştır. STK deneyimi olan ancak sonrasında devlete bağlı bir kurumda çalışmaya devam eden katılımcıların da olduğu görülmüştür. Toplam katılımcı sayısının 1/3'i oranında kadının Sağlık Bakanlığı ya da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda çalıştığı tespit edilmiştir. İstanbul'da görüşme yapılan katılımcıların serbest ya da özel bir firmaya bağlı olarak çalıştığı da görülmüştür. Diğer araştırma kentlerine göre İstanbul'da bu konumda bulunan katılımcı sayısının fazla olduğu anlaşılmıştır. Katılımcılar içerisinde girişimci ruhuna sahip olanlar da vardır. Kendi markasını yaratanlar, siyasette yer almak isteyenler, MEB'e bağlı bir okulda müdirelik yapanlar ve sosyal medyada fenomen olduğunu söyleyenlerle bir araya gelinmiştir.

5.2. Suriyeli Kadınların Savaş ve Zorunlu Göçe Dair Toplumsal Deneyimlerine Dair Bulgular

Suriye'den gerçekleşen göç savaş nedeniyle zorunlu, Suriye'de yaşanan sosyal, ekonomik, politik dönüşümün etkisiyle göçün kaynaklandığı bölgedeki tüm katmanları içermesinden ötürü kitlesel bir göç olarak ifade edilebilir (Tekeli, 1990: 36; Kaygalak, 2009:4; William, 1958:261). Bu sürecin sonunda milyonlarca insan ülkenin farklı kentlerine ya da ülke dışında yer alan güvenli ülkelerde yaşamaya başlamıştır. Araştırmada yer alan katılımcılar ülkeden kimi zaman saatleri bulan bir sürede kaçmak zorunda kaldıklarını, geride evlerini ve hayatlarını bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Birçoğu savaşın devam ettiği dönemde kaçmış, bazıları yakınlarını kaybetmiş, daha şanslı olanlarsa geride evlerini ve yaşamlarını bırakmak durumunda kalmıştır. Tüm bu nedenlerden ötürü kadınların göç algısı olumsuzdur ve bunu farklı birçok şekilde ifade etmişlerdir;

> "Göç etmek benim için her şeyi döküp yine sıfırdan başlamak. Çünkü ilk geldiğimde buraya nasıl desem orda yüksek lisansı bitirmeden önce bile tanıdığım birçok kişi vardı, çalıştığım insanlar vardı, çok tanınmış bir insandım zaten üniversitemde iyi bir ismim de vardı, öğrencilerim beni tanıyor, başka

üniversitelerden de tanıyorlardı. Yani her iş kolay kolay tutabilirdim yapabilirsin, savaşta dolar çok yükseldiği için yetmemeye başladı, gıdaymış elbiseymiş gelmesi çok zor oldu, her şey pahalılaştığı için zorladım. Daha öncesinde maaşım iyiydi, iyi bir hayat yaşıyordum, ailem çevrem vardı, dediğim gibi tanıdığım insanlar beni destekleyen arkadaşlarım vardı. Buraya geldiğimde ilk düşüncem ben ne yapıcam oldu, TR bilmeme rağmen yani derim her zaman derim TR bilmeyenin Allah yardımcı olsun, bir ülkeye geldiğinde dillerini bile bilmiyorsun, karşındaki insanlarla nasıl davranayım nasıl bir merhaba diyeyim, onu düşünüyorsun. Buraya geldiğimde bile ben komşumuza nasıl desem, Merhaba mı desem, günaydın mı desem, acaba bizi kabul ederler mi etmezler mi, biz buraya mülteci olarak geldik, biliyorum birçok insan da bizi kabul etmiyor burada, ülkelerine çok sayıda Suriyeli geldi, bir yandan haklılar ama maalesef mecburen geldik. Sıfırdan başladık…" (K28, İstanbul, 31)

"Kapkaranlık bir gelecek, ne olacağız, nerde olacağız, nasıl devam edeceğiz, hiç belli değil yani bu en çok böyle çarpan noktası. Gelecekle ilgili hiçbir şeyi bilmemek." (K6, Hatay/Antakya, 33)

"Bu savaşta ben zorla geçtim geldim yani böyle geçiyorum ağlıyorum Niye ben evimi bırakıyorum yani Nasıl anlaşacağız ben bu milletle yabancı millet yerlerini bilmiyorum dillerini bilmiyorum ne kadar Türk olsam da bana çok yabancı bir kültürdür başta ya onları tanımıyorum diye düşündüm. Abim ve Kocam zorla çektiler beni buraya istemedim ben. Ben de bırakıyorum zorla olmaz Ben geri döneceğim Suriye'ye diye geç buraya dediler Çünkü gerçekten savaştan dolayı çok sıkıntı vardı." (K10, Hatay/Antakya, 40)

"Şimdi ben ilk buraya geldiğimde yani ilk defa başka memlekete gidersen gurbet mesela ilk olarak zor oluyor, insan orda nasıl yaşıyor mesela ilk 2-3 ay zor bir şey, burada geldik kimseyi tanımıyoruz etmiyoruz, geldik bir stüdyoda oturduk 500 evlerde bodrum, eşimde çalışmıyordu bende hiç çalışmamıştım." (K17, Gaziantep, 34)

"Göç kelimesi ne ifade ediyor. Ne bileyim öyle biraz karışık olabilir de. İlk önce kendi vatanından olmak. Şimdi bir tarafım Türk olsa da yine de gerçekten şimdiye kadar bir hayallerim vardı. Evimden oldum, büyüdüğüm evimden oldum, hıı okulumdan oldum, yani şu an ben tüm arkadaşlarım mezun oldular. Ben daha yeni yeni başlıyorum. Buna üzülüyor muyum evet üzülüyorum." (K4, Hatay/Antakya, 23)

Savaş sonrası zorunlu şekilde Türkiye'ye göç eden katılımcıların zorlu göç deneyimlerinde bazı ortaklıklar olduğu anlaşılmıştır. Bunlardan biri hemen tüm katılımcıların ailesinin dünyanın ya da ülkenin çeşitli yerlerine dağılmış olduğudur. Bazı katılımcılar açısından bu durum eşinin başka bir yerde çalışıyor olmasıyken, bazı katılımcılar açısından kardeşlerinin evlilik, eğitim gibi nedenlerle başka şehir ya da ülkede yaşıyor olmasıdır. Bazı katılımcılar da Suriye'de kalan anne-babalarının

kendilerini görmek için Türkiye'ye gelemediğinden bahsetmiştir. Bunda kimlik başlığı altında detaylandırılacak olan bürokratik belirsizliklerinin payı büyüktür.

Suriye de yaşanan iç savaş Suriye halkı üzerinde duygusal bir tahribat yaratmış ve bunun birçok kişi üzerinde psikolojik sonuçları olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur. Toplumda ruhsal travmalara yol açan olaylar arasında savaşın çok yaygın bir neden olduğu dile getirilmektedir. Savaşı deneyimleyen kişiler arasında, en çok travma sonrası stres bozukluğuna ve depresyona rastlandığı görülmüştür. Bazı olaylarda etkisi yıllarca süren bu durumlardan kurtulmak düşünüldüğü kadar kolay olmayabilir. İkinci Dünya Savaşını yaşayan ve günümüzde 80-90 yaşlarında olan kişilerin hala savaşın izlerini taşıyabildiği bazı çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu açıdan bakıldığında Suriye'de başlayan iç savaşta neredeyse 10. yıla gelinmiştir, ancak resmi olarak savaşın sona erdiğine dair bir açıklama yapılmamıştır. Bu süre içerisinde ülkenin birçok krizle de mücadele ettiği görülmüştür. Bu sebeplerden ötürü savaşın psikolojik etkileri Suriyeliler üzerinde daha uzun yıllar kalacağa benzemektedir. Katılımcıların hemen hepsi mülakatların yapıldığı süre içerisinde ağlamıştır ya da görüşmenin bir yerinde ara verme isteklerini belirtmişlerdir. Araştırma sırasında bir araya gelinen tüm katılımcıların savaş ve zorunlu göç sürecinde yaşadığı zorlukları aktardığı, psikolojik etkileri bile tüm samimiyetleri ile paylaştıkları görülmüştür. Bazı katılımcılar savaşın yarattığı bu etkiden kurtulmak için psikolojik destek aldığını ve ilaç kullandığını ifade etmiştir. Ortaya çıkan bu olumsuzluğu kendi hayatları açısından olumlu bir sonuca dönüştürenlerin de olduğu görülmüştür. Bazı katılımcılar medikal destek almak yerine ilgi duyduğu konularda kendisini geliştirmiş ve bunu somut bir çıktıya dönüştürmeyi başarmıştır.

Son yıllarda sınıra yakın yerlerde güvenli bölgeler inşa edilmeye başlanmış, bazı kentlerde savaşın ilk yıllarından farklı olarak güvenlik sıkıntısı ortadan kalkmış, kontrol/denetim mekanizmaları çeşitli gruplar tarafından eskisi gibi yapılmaz olmuştur, ancak bu koşullarda bile birçok insanın ülkesine dönmeye çekindiği anlaşılmaktadır. Doğup büyüdükleri ve hayatlarının önemli bir kısmını geçirdikleri ülkelerinin, evlerinin eskisi gibi olmaması, geri döndüklerinde kayıplarını hatırlayacak olmaları da psikolojik olumsuzlukların yeniden ortaya çıkışına zemin hazırlayabilir.

5.2.1 Göç-Göçmen Ağları

Suriyeli kadınların yaşadıkları ilk zorluk ülkelerinde çıkan ve hala sona ermeyen iç savaştır ve bunu zorunlu göç takip etmiştir. Savaştan kaçmanın ve güvenli bölgelere sığınmanın kısa vadeli bir çözüm, ancak bunu tanıdıklarının/akrabalarının yanına giderek hafifletmenin ve burada yeni bir yaşam kurmanın uzun vadeli bir planlama olduğu düşünülmektedir. Buna göre araştırmada yer alan katılımcıların büyük kısmının göç edecekleri ya da yaşamlarını sürdürecekleri kentlere **göçmen ağları aracılığıyla / etkisiyle** karar verdiği anlaşılmıştır.

Coğrafi konum yerleşim yeri seçiminde önemli bir faktördür, AFAD tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçları mültecilerin %53,7'sinin coğrafi erişim kolaylığı nedeniyle Türkiye'yi tercih ettiğini göstermektedir.[1] (AFAD, 2017, s.31) Gelenlerin önemli bir kısmının Türkiye'ye sınırdaş bölgelerden geldiği anlaşılmıştır. Halep, İdlip ve Humus Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin iç savaş öncesi en yoğun yaşadığı kentlerdir. (Balcılar, 2016, s.42). Konuya dair yapılan diğer bir araştırmada göçmenlerin yerleşim gösterdikleri kentlerde göçmen ağlarının etkili olduğu vurgulanmıştır. Araştırma sırasında anket yapılan Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu (%55), tanıdıklarını veya akrabalarını takip etmek suretiyle İstanbul'u tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. (Kaya, 2017)

Antakya (Hatay) & Gaziantep de Yaşayan Katılımcılar Açısından:

Hatay'da görüşme yapılan 15 katılımcıdan 5'i İdlip'den 4'ü Lazkiye'den göç ettiğini ifade etmiştir. Araştırmada yer alan kadınların 2/3'sini oluşturan bu rakam coğrafi yakınlığın etken bir faktör olduğunu göstermektedir. Karayolu ile 100 km uzaklıkta bulunan İdlip, Hatay'ın ilçesi olan Reyhanlı ile sınırdır. Hatay'daki görüşmelerin 5'i Reyhanlı'da gerçekleştirilmiştir ve burada mülakat yapılan görüşmecilerden 4'ü İdlip'ten göç etmiştir. Başka bir deyişle İdlip'ten gelenlerin neredeyse hepsi sınıra daha yakın olan Reyhanlı'da yaşamayı tercih etmiştir. Lazkiye, Hatay sınırının 80 km güneyinde yer almaktadır ve katılımcıların 1/3'nin de buradan göç ettiği anlaşılmıştır.

[1] AFAD: Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik… S. 31.

Göçmen ağlarının kullanılması, Antakya (Hatay) ve Gaziantep de yaşayan göçmenler göz önünde bulundurulduğunda beklenen bir sonuçtur, çünkü daha önce aktarıldığı üzere, Türkiye ve Suriye arasında ortak bir geçmiş vardır. Toprak bütünlüğü bugün sınırlarla belirlenmiş olsa da geçmişten gelen ya da yıllar içerisinde oluşan akrabalıklar günümüze kadar gelmiştir. 1999 yapımı *Propaganda* filmi buna benzer bir hikayeyi işler. Kasabanın ortasına çekilen sınırla değişen sosyal ve ticari yaşamı çocukluk arkadaşı olan iki kişi ve aileleri üzerinden işleyen yapımın gerçek hayattaki benzeri Suriye-Türkiye örneğinde yaşanmış olabilir. Araştırmada yer alan katılımcılardan bazıları da Hatay topraklarının bir zamanlar Suriye sınırları içerisinde olduğunu vurgulamış, iki kültür arasında bu nedenle büyük bir farklılık olmayacağını savunmuştur.

Katılımcıların bir kısmının Türk bir akrabası olması da bu durumun bir sonucudur. Antakya'da görüşme yapılan katılımcıların 1/3'nin annesinin ya da babaannesinin Türk olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcının kendisi ya da üst soyunun yıllar önce evlilik yoluyla Suriye'ye göç ettiği ve savaşın patlak vermesiyle burada bulunan akrabalarının yanına geldiği anlaşılmaktadır.

> "Benim annem Hataylı, Hataylı dediğim Hassalı. Hassa'da kaldık. 1 yıl 8 ay tamamen orada geçirdik" (K4, Antakya, 23)

> "Biz Türkiye'ye geleli 5 yıl oldu. Benim babaannem Türk, Hataylı…" (K1, Antakya, 24)

Eşi, babası Türk olan katılımcıların da olduğu görülmüştür. Bu kişilerin eğitim amacıyla yıllar önce Suriye'ye gittiği ve burada Suriyeli bir kadınla evlenip yaşamını Suriye'de kurduğu ve savaşın patlak vermesiyle Türkiye de bulunan ailelerinin, akrabalarının yanına geldiği tespit edilmiştir.

> "Biz savaştan önce Antakya'ya geldik, eşim Ahmet burada (Antakya) liseyi bitirip Şam'a geliyor, orda dil öğreniyor, üniversiteye kaydoluyor orda üniversiteyi bitirdikten sonra işini kuruyor ve biz bu şekilde tanıştık." (K6, Antakya, 36)

> "Benim babam Türk, biz Türkmeniz, annem Suriyeli. Ben Şam'da doğdum, vatandaşlık anneden geçmediğinden biz Suriye'de yaşarken 2 yılda bir

vatandaşlığımızı yinelerdik, Türkiye'ye gelirken sahip olduğumuz durum avantaja dönüştü" (K31, İstanbul, 25)

Türkmen olan ve tanıdıkları, uzak akrabaları sınırın öteki tarafında olan katılımcılarla da görüşülmüştür. Antakya, Gaziantep ve İstanbul'da bir araya gelinen katılımcılardan dördü Türkmen'dir. Ortak dil ve kültür aracılığıyla Türkmen katılımcıların var olan coğrafi değişikliğe daha hızlı adapte olabildiği ve Suriye-Türk kültürleri arasında daha fazla benzerlik ortaya koyduğu görülmüştür.

"Şimdi bak Yayladağı'nın taşları toprağı ağaçları havası halkı dersin tam Lazkiyeli Türkmen dağının adamı Hatay'da aynısı." (K9., Antakya, 49)

"Ben doğdum doğmadım annem Türkmen babam da Türkmen, ben doğduğumdan beri Türkçe biliyorum ama biraz ağır, orda yaşadığımdan ötürü Halep'te Allah'a şükür bu da beni kurtarıyor." (K14, Gaziantep, 36)

"Benim babam Türk, biz Türkmeniz, annem Suriyeli. Ben Şam'da doğdum, vatandaşlık anneden geçmediğinden biz Suriye'de yaşarken 2 yılda bir vatandaşlığımızı yinelerdik, Türkiye'ye gelirken sahip olduğumuz durum avantaja dönüştü" (K31, İstanbul, 25)

Akrabası sınırın öteki tarafında olan katılımcıların savaşın ve zorunlu göçün getirdiği zorlukların üstesinden olmayanlara göre daha rahat geldiği anlaşılmıştır. Gittikleri ülkelerde akrabası veya tanıdığı olmayan göçmenler, maddi imkanları da yoksa, kamplarda yaşamak durumunda kalmış, buradaki şartlar nedeniyle sonrasında kent hayatını tercih etmişlerdir. Daha önce detaylı bir şekilde sebeplerine değinilen kamp hayatı yeni ülkedeki yaşam süresinin 10 yılı bulması nedeniyle de tercih edilmemektedir. Tüm ülkede kamp içinde yaşayanların oranının bugün %1,6 olması durumun göstergesi olarak görülebilir. Kent hayatına geçiş bir tür özgürlük getirse de göçmenler açısından barınma, ısınma, beslenme gibi ihtiyaçların ortaya çıkması anlamına da gelmektedir. Antakya (Hatay) ve Gaziantep de yaşayan ve burada akrabası/tanıdığı olan kişilerin söz konusu bu temel gereksinimleri daha kolay halledebildiği anlaşılmıştır.

"Aslında biz 1 aylığına geldik Türkiye'ye. Böyle ülke değiştirmeyi ya da yeni hayat kurmayı hiç düşünmedik. Biz evdeyken evimiz bombalandı. Bir de benim eniştem Türk, halam 30 yıldır burada yaşıyor, gelin gelmiş. Ev bulurken çok

> zorlanmadık, eniştem Türk ya, bir de o dönem kardeşim yaralandı savaşta, hemen ev bulmak için nasıl anlatsam eniştem yardımcı oldu.
> ” (K1, Hatay/Antakya, 24)

> “Benim annem Hataylı, Hatay’lı dediğim Hassa’lı. Hassa’da kaldık. 1 yıl 8 ay tamamen orada geçirdik, tabii ki o süreden sonra çok süre doldu buralarda. Bu yüzden maaşlar çok düşüktü buralarda ama en azından ev bulmak için uğraşmadık.” (K4, 23, Hatay/Antakya)

> “Yani ben çok iyi durumdayım, ben savaşı yaşamadım ki, savaş olur olmaz ben kaçtım yani, tamam kendime göre bir takım zorluklar vardı ama ben buraya geldiğimde bizi kucaklayan aile vardı, güçlü paraya sahip bir eşim vardı, biz zor durumda kalmadık…çocuklarını bile satan kadınlar oldu bu savaşta, kendilerini satan, zorlukla evlilik yaşayan, yani öyle şeyler var ki öyle şeyler görüyoruz ki çalıştığım yerde, ben utanıyorum onların önünde ve gerçekten istisnasız hepsi daha çok olgun oldu, hata yapanlar bile, hatta bizim yargılamamıza göre günaha girenler bile günahsızdır bence.” (K6,33, Hatay/Antakya)

Göçmenlerin karşılaştıkları diğer bir zorluk göç ettikleri ülkelerde karşılaştıkları dil bariyeridir. Sınıra yakın bölgelere göç eden Suriyeliler açısından dil konusu bir engel olmaktan çıksa da, Türkiye’nin diğer kentlerinde yaşayanlar için sorunludur. Kökenlerin ortak olması ve akrabalıkların etkisiyle Hatay’da Arapça bilen ve konuşanların sayısı yüksektir. Bu nedenle özellikle buraya göç eden Suriyelilerin bu konuda zorlanmadığı söylenebilir. Ancak onlar açısından da Türkiye’nin farklı bir kentine göç edilmesi sonrasında zorluklar oluşmuştur. Dil öğrenmenin göçmenler açısından ihtiyaçtan kaynaklanan bir eğilim olduğu görülmüş, beklendiği gibi Arapça bilmelerinin Türkçe öğrenmelerinde kolaylık sağlamadığı da anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan birden fazla katılımcı Türkçe’nin zor bir dil olduğunu, günlük ihtiyaçları karşılayacak bazı kelimeler haricinde öğrenebilmek için kursa gitmek gerektiğini ifade etmişlerdir. Hatay ve Gaziantep de yapılan 21 mülakatın 1/3’nin Türkçe dilinde gerçekleştirilmiş olması, ki buradaki bazı katılımcılar da Türkiye’ye geldikten sonra Türkçe ’yi öğrendiklerini belirtmiştir, bu bölgelerde yaşayan az sayıda göçmenin göç ettikleri ülke ile aynı dili konuşabildiğini göstermektedir.

Gaziantep bu konuda Antakya (Hatay) dan farklıdır. Burada gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılar Arapçanın daha çok Gaziantep’in köylerinde ya da Suriye sınırına yakın yerlerde konuşulduğunu ifade etmiştir. Türkiye’de çalışma alanında olmanın ya da eğitim görmenin de farklı bir dili bilme ve konuşma koşulunu getirdiği

anlaşılmıştır. Bir işe başvurmak, yüksek lisans yapmak veya TUS'a girmek, katılımcılar açısından amaçları oluşturmuş, Türkçe ya da İngilizce dillerinden birini, bazı yerlerde her ikisini de öğrenmişlerdir. İstanbul'da işin ya da eğitimin gerekliliği olmadığı sürece Türkçe öğrenimine günlük ihtiyaçları karşılama düzeyinde yaklaşıldığı görülmüştür. İstanbul'da yaşayan katılımcıların çalıştıkları işlerde ya da yüksek lisans/doktora düzeyinde başvurdukları eğitim programlarında İngilizce bilmeleri de yeterli olabilmiştir. Katılımcılar ihtiyaç duymadıkları durumda Türkçe dil kursuna ayrılacak bütçenin gereksiz olduğunu ifade etmiştir. Tüm bu veriler araştırmaya katılan göçmen kadınların neden Türkçe öğrenemediğine dairdir, bu nedenle bu noktada bir istisna yapılacak ve İngilizce gerçekleştirilen mülakat notları yansıtılacaktır.

> "5 years ago we are working to learn the Turkish language. And we have the same idea, establish a center to support the women so during these courses, Turkish courses we think to establish this organization. And now whenever Syrian women come to Reyhanlı they try to find a solution. Because many of women still don't know Turkish, even if it has been 7 years since the war began. Many women unfourtunately can not speak Turkish or understand and explain themselves. So here is really beneficial for them." (K12, 42, Hatay/Antakya)

> "I need time bc there's a great difference bw the language of Turkish and Arabic. Arabic is a very old language and it's structure is complex, so there are many old words, expressions in this language, there are many changes also so it's not the same way to pronounce letters with the same way you write it down. In Turkish a for example and you write a , so what makes Turkish easier for me the transfer of Arabic alphabet into Latin alphabet, bc here you don't have what you put in letters, Asra, hatta. Bc you write the letter you pronounce it in the same way. In the Arabic language no you pronounce for example you put the letter. And whatelse it's normal for a Turkish people to say that Arabic is difficult, bc it's really difficult what makes it's difficult it has many dialects, we have fusha and even in every village let's say the tribe they have own dialect, Alleppo dialect, Homs dialect but we can understand each other at least." (K32, 33, İstanbul)

> "Last year graduated Damascus University of Medicine, yani now I'm studying Turkish for doing studying Pediatri. Yani şimdi Türkçe öğreniyorum burda TUS sınavı var for specilization." (K2, 26, Hatay/Antakya)

> "The main difference between here and Syria is language. This is the biggest difference. As for people there are lots of similarities in terms of mentality, in terms of habits, in terms of issues relates men and women, the mother in low or sister in low for example." (K27, 36, İstanbul)

> "We have a language barrier, I could not speak Turkish of course something that maybe it's my fault. I could have learned Turkish more, I could have more focused to learn Turkish but also I'm too busy and my work needs English and Arabic and I kept thinking that I return back to Syria so now I started to learn Turkish to try to mix in society here. So I don't have time, my Turkish friends if I have any, they don't have much time. And my work is mainly based on Syrians and English speaking foreigners so this is also a barrier. But this is in general." (K25, 34, İstanbul)

Türk akrabası olan tüm katılımcıların Türkçeyi konuşabildiği düşünülmüş ancak mülakatlar sırasında durumun bu şekilde olmadığı anlaşılmıştır. Yalnızca Türkmen olduğunu söyleyen katılımcılar kökleri Türk olduğu için iyi düzeyde Türkçe bilmektedir. Birinci derece ya da yakın akrabaları Türk olan ve Türkçe konuşabilen katılımcılar dili aile içerisinde değil, eğitim veya işte lazım olmasından ötürü gittikleri kurslarda öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Suriye'de yaşamın sürdüğü sıralarda aile içerisinde yalnızca Arapça konuşulduğu anlaşılmıştır.

> "Aslında yok diil çünkü hayatta değil babaannem, daha önce Türkiye'ye geldik ama gezmeye geldik. Türkçe öğrenmeye ihtiyacımız yoktu o dönemlerde. Ama şimdi mesela burada yaşıyorum öğreniyorum. Ben tek bir harf bile konuşamıyordum. Bir de şöyle bir şey var, mesela Hatay'da Arapça konuşuluyor, çarşıya gidiyorsun tabi Suriyeli olduğun belli hemen Arapça konuşmaya başlıyorlar. Bizde Arapça konuşuyoruz Türkçe bilmediğimiz noktada bu nedenle Türkçe öğrenmek zor oluyor. Ama ben mesela Türkçe kursuna gittim bi de üniversitede okumak istedim. Ben Türkçe öğrenicem dedim bu nedenle Türkçemi geliştirdim." (K1, 24, Hatay/Antakya)

> "İki üç aydır öğrendim konuşuyorum. Çok sevdim ben bu milleti bu sevgi ile beraber dilinize konuşmak istedim. : benim çocuğu Benim oğlum Türk Kemal'de okuyan Türk Okulu'nda okuyor kızlarım gelecek sene Türk okulunda okuyacak Türk okuluna geçecekler. yavaş yavaş Türkçe konuşabiliyorlar Oğlum çok güzel Türkçe konuşuyor benim yazma okuma konuşma hani Onunla beraber geliştiriyorum aslında" (K10, 40, Hatay/Antakya)
> Merve: Peki çocuklar okuyor mu Naima?
> K10: Tabii ki.
> Merve: Suriye okulu mu?
> K10: Yok normal Türk okulu
> Merve: O zaman Türkçe biliyorlar.
> K10: Kızım biliyor çok iyi, Türkçe ve İngilizce ama küçük olanlar da daha yok.
> Merve: Evde Türkçe mi konuşuyorsunuz?
> K10: Yok Arapça.

Merve: Ama sen Türkçe bildiğin için dil en azından senin için sıkıntı olmamış çok.
K10: Ben bu yüzden çok yabancı görmedim kendimi, Türkiyeliler de çok yabancı görmedi beni. Nerdensin elektriğe gittim yani sordu oradaki çalışan neredensin dedim Bayırbucaktan, dedi Allahınız sevim sizin gittiğim vakit çok memnun oluyorlar Türkmensin diye.

Dil engeli Suriyelilerin Türkiye'de sosyalleşmelerini, yarım kalan eğitimlerini sürdürmelerini ya da çalışma hayatında yer almalarını zorlaştırabilmektedir. Bu konudaki psikolojik bariyeri kendi çabaları ile aşmaya çalıştıkları görülmüştür. İmkanları doğrultusunda özel kurslara gidemeyenler devletin açtığı ücretsiz kurslara katıldığını, Türk dizilerini izleyerek kelime dağarcıklarını geliştirdiğini belirtmiştir. Katılımcılar arasında Türk arkadaş edinen ve onlar sayesinde dilini geliştirenlerin olduğu da görülmüştür.

Savaş nedeniyle yarıda kalan eğitim süreçlerinin tamamlanması adına yine Türkçe öğrenen Suriyeli göçmenler açısından diğer bir zorluk uygulanan prosedürlerle ilgilidir. Yabancıların Türkiye'de üniversite eğitimi alabilmesinin farklı koşulları vardır. Bunlardan biri Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavına[2] girmeleri ve bu sınavdan belirli bir puanın üzerini elde etmeleridir. YÖS Türkçe ve İngilizce uygulandığından sınava giren Suriyeli göçmenlerin bu iki dilden birini mutlaka öğrenmeleri gerekmiştir. Yaşadıkları yeni kültüre uyum sağlamaları ve Arapça dışında farklı dil veya dilleri öğrenmeleri açısından bu durum bir avantaj sağlasa da bunu kısa bir sürede yapmak ve uzmanlık gerektiren sorulara cevap verebilmek çok kolay değildir. Bunun yanı sıra, YÖS ile üniversitelere kabul edilen öğrenci kontenjanı sınırlıdır ve özellikle göçün ilk yıllarından bugüne kadar gelen kayıtlı göçmen sayısının 3,5 milyon olduğu ve yaş ortalamalarının 22 olduğu düşünülürse Türk üniversitelerine giriş olasılığının daha da azaldığı anlaşılmaktadır. Diğer bir yol, savaşın devam ettiği Suriye'ye geri dönüp, eğitim görülen üniversitelerden yatay geçiş konusunda gerekli belgelerin tedarik edilmesi olmuştur. Bu yöntem Suriye'de kalıp okulu bitiren katılımcıların yaşadıklarına göre daha az riskli olsa da bir tehlike yaratmaktadır.

[2] Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS), Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında okumak isteyen öğrencilerin girecekleri ve sonuçlarını bu kurumlara kabul için başvururken kullanabilecekleri bir sınavdır. Bu sınav Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) yapılmaktadır.

Suriye'de süregiden savaşa rağmen eğitimlerini yarıda bırakmamak adına Suriye'de kalan ve bu süreci tamamladıktan sonra Türkiye'ye gelen katılımcıların deneyimleri incelenmiştir. Bu katılımcıların ailelerinin Türkiye'ye göç ettikleri ve katılımcıların okulları tamamlanana kadar akrabalarının yanında ya da yurtta kaldıkları anlaşılmıştır. Söz konusu katılımcıların Suriye'de yaşanan savaşı, savaşın etkilerini ve zorluklarını daha uzun süre yaşadıklarından, zorunlu göçe kıyasla daha büyük bir zorluk olarak ifade ettikleri görülmüştür. Elde edilen bulgu, savaştan hemen sonra Türkiye'ye gelen katılımcılarla eğitim, çalışma, evlilik gibi nedenlerle belli bir süre ülkelerinde kalmak durumunda kalan ya da git-gel yapan katılımcıların savaşa ve zorunlu göçe yükledikleri farklı anlamlar olmuştur.

> "O zamanlar Halep ikiye bölünmüştü, biri Esad tarafı, bir de Özgür Ordu tarafı, bizim evimiz ÖSO tarafındaydı ve benim üniversitem Esad tarafındaydı. Ve ben her gün gidip gelemezdim, çünkü 2 saat sürüyordu, aynı şehirdeyiz ama 20 dakikalık yol 2 saat sürüyordu. O yüzden ben her zaman Esad tarafında kalmayı tercih ediyordum, 2-3 ay sürdü bu durum. Sonra DAEŞ girdi bizim bölgelere, ÖSO tarafına, onlarla çatışınca, babam yaralandı, yine aile toparlandı ve köye geldiler, köyden sonra erkek kardeşlerim geldi kızları alıp bende orda Esad tarafında kaldım üniversitemi bitirmek için, yurtta yaşıyordum arkadaşlarımla bu yüzden 2 sene kaldım, ondan sonra da göremedim maalesef, ailem buraya geldi ve ben 2 sene onları göremedim." (K28, İstanbul,31)

Katılımcıların karşılaştığı diğer bir zorluk, Türklerin kendileri hakkında önyargılı birtakım bilgilere ve yanlış bir algıya sahip olmasıdır. Medyada çıkan haberlerin kendileri hakkında kötü bir algı yaratması göçmenleri mutsuz etmiştir. Özellikle fiziksel olarak sarışın ve açık tenli olan katılımcılar Türklerin kendilerini Suriyelilere benzetemediğini, bunu öğrendiklerinde de çok şaşırdıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı ifadelerinden Türkler arasında Suriyelilerin tamamının başörtüsü takması gerektiği ya da sadece Arapça konuşabildikleri ya da esmer ve koyu tenli olmaları gerektiği gibi yanlış bir algı olduğu anlaşılmıştır.

Çalışma alanı göçmenler için yeniden hayat kurmanın bir anahtarı olduğu kadar, enformel sektördeki tuzaklarla yüzyüze gelmek anlamına gelmektedir. Göçmenlerin daha uzun saatlerde ucuza çalıştırılmaları, sigortalarının yaptırılmaması bu tuzağın örnekleridir. Göçmenler üzerine yapılan çalışmalar, özellikle kadın göçmenlerin ev içi hizmetler, tekstil, turizm gibi alanlarda daha da sömürüldüğünü göstermektedir. Bu

nedenle üniversite eğitimini tamamlayan kadın, çok yüksek bir olasılıkla Türkçe 'yi öğrenmekte, diploma sahibi olmakta ve edindiği bilgi ile göçmen kimliğinin önüne geçebilmektedir. Kültürel sermayelerini yükselten göçmen kadınlardan bir kısmı, ilk göç ettiği kentten bir kez daha göç etmekte ve İstanbul gibi iş imkanlarının daha geniş olduğu yerlerde yaşamayı tercih edebilmektedir. Türkiye'de kalmak istemeyen ve Avrupa ya da Amerika'ya daha iyi bir eğitim almak için ya da çalışmak için giden göçmen kadınların olduğu da görülmüştür.

İstanbul'da Yaşayan Katılımcılar Açısından:

İstanbul'da yaşayan Suriyelilerin çoğunu Halep'ten gelenlerin oluşturduğu anlaşılmıştır. Haleplilerin genellikle hemşerilik ağlarını takip etiikleri ve iş imkanlarının fazla olduğunu düşünerek Suriyelilerin yaşadığı ilçelere geldikleri tespit edilmiştir. (Kaya, 2017, s.42) Konu ile ilgili yapılan araştırmada Suriyeli mültecilere İstanbul'u neden tercih ettikleri sorulduğunda %55'lik bir kesim, iş fırsatlarının çeşitliliğini göstermiş, %31'i sahip oldukları sosyal ağların etkili olduğunu belirtmiş, %13'ü İstanbul'un güvenli bir kent olduğunu ifade etmiştir. %1 oranında katılımcı İstanbul'un Avrupa'dan önceki en yakın durak olduğunu söylemiştir (Kaya,2017).

İstanbul'da yaşayan katılımcıların göçmen ağlarını kullanması daha çok Suriyelilerin ikamet ettiği ilçelere ya da mahallelere yerleşmesi şeklinde kendini göstermiştir. Şubat 2019 verilerine göre İstanbul'un Esenyurt, Bağcılar ve Fatih ilçeleri en yoğun Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ilçeleridir. Suriyeli sığınmacıların bu ilçeleri tercih etmesinde konut piyasasının mültecilerin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek seçenekleri sunması etkili olmuştur. Konut arzının fazlalığı, mültecilerin özellikle Fatih, Bağcılar ve Başakşehir gibi ilçelere yerleşmelerinde etkili olmuştur. (Kaya, 2017)

Suriyeli göçmenler yaşadıkları ilçelerde diasporik alanlar da yaratmışlardır. Bu kapsamda Fatih ilçesi iyi bir örnektir. Bu tür diasporik mekanlarda, üzerlerinde Arapça yazıların dikkat çektiği restoranların, kafelerin, pastanelerin, küçük işyerlerinin ve atölyelerin sıklığı dikkat çekmektedir. (Kaya, 2017) Aslında bu durum Suriyelilerin göç ettiği ve yaşamlarını sürdürdükleri sınır bölge kentleri içinde geçerlidir. Hatay, Gaziantep, Urfa, Kilis'te Suriyelilerin yaşadıkları mahallelerde ya da ilçelerde, ör. Reyhanlı, Arapça yazıların olduğu işletmeler ağırlık kazanmıştır.

Bu araştırma kapsamında İstanbul'da görüşme yapılan katılımcıların buraya Türkiye'nin farklı bir kentinden ya da Ortadoğu'da yer alan farklı ülkeler üzerinden geldiği anlaşılmıştır. Suriyeli sığınmacılar konusunda yapılan farklı araştırmalar da İstanbul, Ankara, Bursa gibi kentlerin sınır bölgelerden gelen sığınmacılar tarafından ikincil göç merkezi olduğunu göstermektedir. İstanbul'a göç edilmesindeki en temel sebebin daha önce vurgulandığı üzere ekonomik, iş imkanlarına erişim olduğu söylenebilir. İstanbul'da yapılan mülakatlarda katılımcılar Suriyelilerin yerleşim gösterdiği ilçelerde (Fatih gibi) yaşamaya başlamış ancak temel ihtiyaçlar konusunda akraba/tanıdık desteğini almadıkları görülmüştür. Hatta kardeşi ve eşi ile buraya gelen katılımcıların belli bir süre sonra tek başına yaşadıkları görülmüştür. İstanbul'da yaşayan katılımcılar savaş ve zorunlu göç sonrası yeni geldikleri kentte, kültürel sermayelerini kullanarak mücadele etmektedir. Kültürel sermayenin çeşitli enstrümanlarını kullanarak İstanbul gibi bir alanda mücadelelerini sürdürdüklerini söyleyebiliriz. Lisans/Master diploması, bir ya da birkaç yabancı dili biliyor ve konuşuyor olmaları, kendilerine olan güvenleri ve bunu söylem düzeyinde ifade ediyor olmaları sahip oldukları kültürel sermayenin yansımalarıdır.

5.2.2 Kimlik

Araştırmanın odağında yer alan diğer bir başlık kimliktir. Coğrafi, kültürel, tarihi açıdan bağları olan iki ülkenin vatandaşlarının savaş ve zorunlu göç sonrası birbirlerine ne şekilde bakacakları araştırmanın inceleme konusu olmuştur. Mülakatlarda özellikle sınıra yakın Suriye kentlerinde yaşayan katılımcıların hafta sonları ve tatil günlerinde Türkiye'ye sadece burada yaşayan akraba ve tanıdıklarını görmeye değil, alışveriş yapmaya geldiği de anlaşılmıştır. Savaş sonrasında bu durumun iki farklı sonucu olmuştur. Birincisi ülkede bulunma statüleri değişiklik göstermiştir, daha önce ülkeye turist olarak gelen Suriyeliler savaş sonrasında sığınmacı pozisyonuna düşmüştür. Bununla bağlantılı olarak ekonomik açıdan turist statüsünde ekonomiye katkı sağlarken diğer pozisyonda sağlayamaz olmuşlardır. Hatta çalışmak zorunda olduklarından dükkan sahipleri açısından bir tür rakip durumuna gelmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların ülkede değişiklik gösteren statüsü de bu durumu daha dezavantajlı bir hale getirmiştir.

Antakya (Hatay) & Gaziantep de Yaşayan Katılımcılar Açısından:

Sınıra daha yakın bölgelere göç eden katılımcılar ortak dili konuşmanın, kültürel benzerliklerin avantaj olduğunu dile getirmiştir. Göç ettikleri kentlerde akrabaları olduğunu da ifade etmişlerdir. Ancak bu durumun ne hukuki statüleri açısından ne de kimlikleri açısından bir farklılık yaratmadığını söylemişlerdir. Bir ülkenin vatandaşı olarak hissedebilmek ya da vatandaşı olarak görülebilmenin o ülkede yaşamakla ilgisi olduğunu vurgulamışlardır. Eşi ya da eşinin ailesi Türk olan katılımcıların vatandaşlığa geçemediği, geçici kimlik kartına tabii oldukları anlaşılmıştır. Türkiye'de doğum yapmış, bir çocuğu Türk diğerleri Suriyeli olan katılımcıların da olduğu görülmüştür. Bu durum şimdi olduğu gibi savaşın sona erdiği zamanda karışıklıklara yol açacaktır.

> "Benim babam Manisalı, Türkiye'den 17 yaşında çıkmış Mısır'a gidip İlahiyat okumuş, ondan sonra Suriye'ye gelmiş ve annemle tanışıp evlenmişler. Biz Suriye'deyken 2 senede bir konsolosluğa gidip kayıt yenileme işlemi yapıyorduk. Abim askerliğini Türkiye'ye gelip yapmıştı. Burada çalışan diğer abilerim devlete verdi. Kısaca Türk vatandaşları ne yapıyorsa aynısını bizde yapıyoruz. Ancak annem Suriyeli doğumlu ve Suriye'de yaşarken Türk vatandaşlığına geçmediğinden Türkiye'de ona geçici kimlik kartı verdiler. Babamı 2003'de kaybettik, hayatta olmadığı için annem Türk vatandaşı da olamıyor, şimdi bizi bırakıp Suriye'ye de gidemiyor, çünkü giderse bir sürü sorun çıkacak." (K31, 25, İstanbul)

Araştırmaya katılan kadınların 1/3'i sınıra yakın kentlerden yine sınıra yakın kentlere göç etmiştir. Lazkiye, İdlip, Humus 'tan göç eden, Hatay ve Gaziantep de yaşayan kadınlar savaş öncesinde ve sonrasında değişen statülerini özellikle toplumsal ve ekonomik açıdan hissettiklerini söylemişlerdir.

> "Turist gözüyle bakmak çok farklı. Turist gözüyle baktığında çamurda düşen çocukları saçma sapan inançları her şeyi çok güzel görüyorsun, çünkü sen mahkum değilsin onlara, çünkü dışardan izliyorsun onları sen bu resmin içerisinde olduğun zaman çok başka." (K6, 33, Antakya)

Katılımcılar içinde kaçak yollarla ülkeye giriş yapanların olduğu görülmüştür. Bunlardan bir kısmı uzun süren kara yolculukları sonucunda Hatay ve Antep üzerinden sınırı geçmiş ve burada yaşamaya devam etmiştir.

> "Bayırbucak'tan bizim köylerden sınırı geçtik o vakit. Bayırbucak Esad'ın adamları elindeydi, çok korktuk. Sınırı geçtik, Yayladağı'nda kaldık 15 gün, Yayladağı'nı geçtik Antakya'da yaşamaya başladık." (K5, Antakya, 38)

> "Kaçak geldim maalesef, dağlardan kaçak geldim, önce Hatay'a gittim, Hatay'dan buraya geldim. Sadece Halep'ten İdlip'e gelmek 15 saat sürdü. İdlip'ten sınırı geçmek için 1 gece sürdü. Saat 10:00'da gece çıktık, sabahın 8, 8:30'da Hatay'a vardık, yani diyceksin 10-11 saat sürdü. Bu kadar sürmez yani, yarısı bile diil, 2-3 saat sürerdi savaştan önce. Hatta arkadaşlarım elbise alacakları zamanları bile Antakya'ya giderlerdi. Ok kadar çok yakındı, kolaydı gidip gelmem." (K28, 31, İstanbul

İstanbul'da Yaşayan Katılımcılar Açısından:

İstanbul'da görüşme yapılan katılımcılar konuyu daha çok hukuki statüleri açısından değerlendirmiş ve belirsizliğin yarattığı rahatsızlıkları dile getirmişlerdir. Görüşmeler denetimlerin sıklaştığı 2019 yılından önce yapılmıştır ve katılımcıların eleştirilerinin temelinde farklı bir ülkede belirsiz bir statüde yaşamanın getirdiği bilinmezlik olduğu anlaşılmaktadır. Belirsizliğin özellikle hastane, okul kaydı, gümrük kapılarından geçiş gibi durumlarda kimlik ihtiyacı söz konusu olduğunda daha zor bir hale geldiği anlaşılmaktadır.

İstanbul'da yaşayan katılımcılar yerel halkın kendilerine sığınmacı gözüyle yaklaşmadığını ifade etmiştir. Bunda İstanbul'un Türkiye'nin en kalabalık kenti olmasının ve ülkedeki en fazla göçmene ev sahipliği yapmasının payı olduğu düşünülmektedir. İstanbul, özellikle 80'ler sonrasında aldığı iç göç ve Türkiye'nin Cenevre Protokolünde yer alan ve Avrupa'dan gelen mültecilere bir tür transit kent konumunda olduğundan gelen Suriyeli göçmenleri de içine almıştır. Tüm bunlara ek olarak kent ülkenin finans merkezi konumundadır ve diğer ülkelerle olduğu gibi Suriye ile de halihazırda bir ticari ilişkisi vardır. Kentlerin nüfusu ve ticari hacmi dikkate alındığında, toplumsal ve ekonomik düzeyde Suriyeli sığınmacıların yerel halk tarafından kabulü daha da anlaşılabilir.

İstanbul'daki katılımcılar özelinde durum incelendiğinde 10 kişiden 7'sinin Şam'dan göç ettiği anlaşılmıştır. Şam başlığı altında detaylıca aktarıldığı üzere özellikleri itibariyle kent Suriye'nin metropol kenti konumundadır. Bu açıdan da bakıldığında iki ülkenin metropol kentleri arasında yapılan göç hareketinin göçmenler açısından da yerel halk açısından da uyum problemleri yaratmadığı söylenebilir. Mülakatlardan elde edilen bulgular da kültürel sermayenin kimlik konusunda öne çıkan sığınmacı algısını arka plana ittiği yönündedir. Katılımcılar yabancı dil bilmelerinin, aldıkları eğitimlerin ve savaştan önce iyi bir yaşam sürmelerinin İstanbul da çalışma alanında ve toplumda kabul görmelerinin bir nedeni olduğunu ifade etmişlerdir.

5.2.3 Kültürler Arası Benzerlik ve Farklılıklara Dair

Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulgu Türkiye ve Suriye kültürleri arasındaki ortaklıklar konusunda, Antakya (Hatay) ve Gaziantep de yaşayan katılımcıların bakış açısıyla, İstanbul'da yaşayan göçmenlerin bakış açısı arasındaki farklılıktır. Antakya (Hatay) da ve Gaziantep de yaşayan göçmenler iki ülkenin kültürlerinin ortaklığı konusunda somut örnekler ortaya koyarken, İstanbul'da yaşayan katılımcılar daha çok yaşam tarzları arasındaki farklılıkları vurgulamıştır.

Nedenlerden ilki kültürel öğelerin İstanbul gibi metropol kentlerde geri planda kalması olabilir. İstanbul'un 15 milyonluk yoğun nüfusu ve her yerden göç almış olması tek bir kültürün oluşmasını engeller. İstanbul çok kültürlü bir kenttir ve kentin büyüklüğü nedeniyle dağınık yapıdadır. Aynı mahallede yaşayan ve memleketleri bir olan kişiler düğün, cenaze, bayramlaşma gibi seremonilerin olduğu zamanlarda kültürlerinin getirdiği özellikleri yansıtmaya çalışsa da bu küçük kentlerde ortaya çıkan etkiyi gösteremez.

> "Mesela Hatay-İdlip çok benziyor. Mesela diyelim ki yemek çok benziyor, mesela buradaki insanlar çok sıcakkanlı, mesela kardeş, abla gibi bakıyorlar mesela tabii herkese demiyorum, biliyorsun 5 parmağın 5'i aynı olmuyor. İdlip de insanlar böyle sıcakkanlı, buradaki insanlar da öyle, yemek mesela çok benziyor. Hatta ben yeni yemekler denemeyi çok seviyorum. Gelenekler çok benziyor. Düğün, kına mesela halay çok benziyor. Farklılıklar dil, mesela İdlip de birkaç mezhep yoktur, 2 mezhep vardır, burda birkaç mezhep var. Hatta birkaç din var. İdlip Suriye'nin genelinden farklı olarak bu kadar çeşitliliğe sahip bir yer değildi." (K1,25, Hatay/Antakya)

> "Yani Antakya'da geçirdiğim süre dil aynı dil. Aynı dille (Arapça) anlaşabiliyoruz, çoğu Suriyeli insan burda öğrenmeye gerek görmedi. Arapça konuşuyoruz, herkes beni anlıyor burda. O yüzden ben biraz zorluk çekiyorum burda, herkes Arapça konuşuyor mesela özellikle özel ders verdiğimde mesela 3 yıldır burdalar ama çocuk yeni yeni Türkçe öğrenmeye başlıyor niye çünkü her yerde Arapça var. Zorluk çektiler, benim için öyle bir zorluk olmadı niye çünkü ben baştan itibaren öğrenmek istedim ve öğrendim. Dil benzeri var, kültür benzeri var mı evet olabilir." (K4, 23, Hatay/Antakya)

> "Yani Antakya ve Lazkiye çok benzer onun için diyom ben burada daha iyi hissettik. Adamlar yakın bizde gelenekler yakın. Bayır bucaktaydık Hatay'ın adamlarının da adetleri benziyor. Biz Türkmeniz aslen çok benziyor adetler, yemekler konuşma falan. Türkçemiz öyle İstanbul Türkçesi kimin değil Hatay'ın da Türkçesi de bizim gibi. Basit adamlar yani çok modern değiller, hadari deriz biz yani öyle çok yoktu, bakarsın öyle çok basitler, okuma falan aynı. Çok farklılık görmedim. Burası ilk gelince bize yabancı gelmedi. Buradaki Türkler

bizimkiler gibi yani arkadaşlarımız oldu, Meryem benim bacım kız kardeşim sayılır yani hiçbir kötü günümde bırakmadı yani. Ne zaman düşsem yanımda yani annem rahmetlik geçince beraberdik yani bunu unudamam. Aslen Suriye'ye dönücüsek bunları unudamam yani, üzülürüm yani. Başka bir hayatımız oldu burda, yeni bir hayat yeni bir doğum kimin bir şey…" (K5, 38, Hatay/Antakya)

"Mesela bir bakıyorum bir dağ, bu dağın içinde dünya kadar ağaçlar var, aynı tip, aynı kök ama ağaçların bir kısmı Türkiye'ye aitmiş, bir kısmı Suriye'ye aitmiş, bana çok tuhaf gelen bir şey. Ben buna inanıyorum, Lazkiye ile Antakya sınır olarak bakarsak aralarında sınır var, aynı zamanda İdlip, İdlip'i biliyorsun (Merve: biliyorum) İdlip ile Reyhanlı arasında sınır var. Şimdi İdlip ile Lazkiye bir ülkeye aitler, Antakya ve Reyhanlı başka bir ülkeye aitler, ama gel bak gör ki Lazkiye ile Antakya kültürü birbirine çok benziyor ve aynı zamanda Lazkiye ile İdlip'in kültürü birbirinden çok farklı ve Antakya ile Reyhanlı farklı." (K6, 33, Hatay/Antakya)

Katılımcıların Türkiye ve Suriye arasında kurdukları ortaklıklardan bir diğeri her toplumda iyi ve kötü insanların yaşadığı savunusu olmuştur. Araştırmanın yapıldığı üç kentte de katılımcılar toplumlarda yaşayan kötü insanların yaptıkları ile bir halkın yargılanmaması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı toplum içerisinde yaşayan halkların meseleye bu şekilde yaklaşmasının toplumsal huzur ve barış açısından çok önemli olduğu açıktır. İç savaşın devam ettiği ve bir gün sona erse de Türkiye'de yaşamaya devam edecek Suriyeliler açısından da, Türkiye de yaşayan yerel halk açısından da bağların güçlenmesine yol açacak bu görüşün son değerli olduğu düşünülmektedir.

Kültürel öğeler konusunda katılımcılar tarafından yapılan bir diğer ayrım Türkiye-Ortadoğu ya da Türkiye-Avrupa/Amerika arasındadır. Buna göre sınır bölge kentlerinde bulunan Hatay ve Gaziantep kültürlerinin, Ortadoğu'da yer alan birçok ülkenin kültürüne göre Suriye'ye daha yakın olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra özellikle aile üyeleri Amerika, Kanada ya da Avrupa'nın bir ülkesinde olan katılımcılar dini öğeleri ön planda tutarak Türkiye'de yaşamayı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"90'lı yıllarda Yemendeydim. Çok farklı bir ülkeydi, adetleri görgüleri çok farklıydı. Görgü kurallarıyla ilgili hiçbir şey bilmeyen bir toplum. İtalya şirketinde mühendisti benim eşim ve bende hocalık yaptım. Halk çok farklıydı. Kat diye bir uyuşturucuları var sürekli ağızlarında tuttukları bir ot ve herkes onu çiğner. Ağızlarından yeşil bir şey akar, başkanları bile kullanıyordu. Bütün halkın böyle bir hastalığı vardı ve tüm paralarını buna yatırıyorlardı. Ben baş şehirdeydim, 5 yılı tamamlayamadık orda. Suudi Arabistan halkı biraz daha medeniydi ama biraz daha sert kanunları vardı, kadınla ilgili kanunları da öyleydi. Yemene göre daha iyiydi. Çok sözümüz ortak kelimelerimiz var

> Türkiye ile hatta Antakya bize çok yakın bir yer. Yemek kültürü çok yakın bize. Benim nenem aynı kelimeler kullanırdı ona has bir dil zannederdik ama sonra öğrendik ki Türkçeden alınan kelimeler. En zor şey en farklı şey dil, onun dışında bir farklılık yok." (K3, 49, Hatay/Antakya)

5.3. Suriyeli Kadınların Çalışma Alanı/Durumuna Dair Bulgular

Kitlesel göçler karşısında "insani yaklaşımların" ön planda olmasının temel nedeni insanların zorlayıcı etmenlerle hayatta kalabilmek için yer değiştirmeleridir. Göçmenlerden, ilk travmayı atlattıktan sonra genel olarak topluma uyum sağlamaları beklenmektedir. Misafirlik süresinin uzamasına bağlı olarak insani yaklaşımlar yerini "kalkınmacı yaklaşımlara" bırakmaktadır. (Bettz ve Kainz, 2007'den akt., Korkmaz, 2018, s.97)

Suriyeli göçmenler neredeyse on yıldır göç ettikleri ülkelerde yaşamlarını sürdürmektedir. Türkiye daha önce bahsedildiği üzere taraf olduğu hukuki düzenlemeleri gereği göçmenlerin alacakları "mülteci" yardımlarından faydalanamayan bir ülke pozisyonundadır. Bu durumu YUKK ile güncellemiş olsa da diğer ülkeler yardımlar konusunda hala çekinceli yaklaşmaktadır. Türkiye bugün ortaya koyduğu çeşitli yaptırımlar sonucu özellikle Avrupa ülkelerinden gelecek yardımlar konusunda sözler alsa da kaynaklar düşünüldüğünde bunun yeterli olmadığı anlaşılabilir. Türkiye'de kayıtlı 3,5 milyon göçmen güncel verilere göre elde edilen rakamlardır, ancak buna kayıtsız olanlar ve her sene dünyaya gelenler eklendiğinde sayı daha da artış gösterir. Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin ortalama yaşının çalışma çağı içerisinde yer alan 22 olduğu bilinmektedir. İlk travmanın yaşandığı dönemlerde Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşları göçmenlerin yaşamlarını düzene geçirecek birtakım aksiyonlar almışlardır. Suriyelilerin varlığı üzerine yürütülen çalışmalar genel olarak insani yardımlar, barınma, eğitim, sağlık hizmetlerinden faydalanma gibi temel yaşam koşullarının üzerine odaklanmıştır. (TTB, 2014; AFAD, 2013; AMNESTY, 2014)

Devlet tarafından kayıtlı olunan illerde sağlık ve eğitim hizmetlerinin ücretsiz olması, göçmenlerin hem devletten hem çeşitli Sivil Toplum Örgütlerinden farklı başlıklar altında yardım alabilmesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bugün gelinen noktada göçmenlerin toplumsal uyum konusunda sorun yaşamadığı düşünülmekte bu nedenle de işgücü piyasasında aktif şekilde yer alabilecekleri varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan kadınlar da göz önünde bulundurulduğunda, Suriye'den gelen göçmenlerin bir kısmının ikinci bir yabancı dil bildiği, yüksek öğrenimlerini iyi

üniversitelerde tamamladığı, iş hayatında deneyimli olduğu gibi bulgularla karşılaşılmaktadır. Kültürel sermayesi yüksek göçmenlerin işgücü piyasasına kazandırılmasının hem sektöre hem de burada bulunan kişilere olumlu katkıları olacaktır. Devletin üzerindeki yükü hafifletecek bu tür hamlelerin özellikle İstanbul'da yaşayan Suriyeli göçmen kadınlar tarafından hayata geçirildiği gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkılarak araştırma kapsamında yer alan kadınların çalışma hayatlarına ne şekilde devam ettikleri incelenmiştir. Katılımcılar açısından "devam etmek" fiili kullanılabilir, çünkü çoğu katılımcının Suriye'deyken de çalışma hayatında yer aldığı anlaşılmıştır. Tezin savunusu olan "çalışan kadın güçlenir" felsefesinden yola çıkılarak çalışma hayatının göçmen kadınlara ne şekilde katkı sağladığı da incelenmiştir.

Buna göre, araştırmaya katılan kadınların ağırlıklı olarak Türkiye'de Devlete Bağlı Kurum/larda ya da Sivil Toplum Örgütlerinde çalıştığı anlaşılmıştır. Devlete Bağlı Kurumların sağlık ya da eğitim kategorisinde hizmet verdiği görülmüş, burada çalışan katılımcıların büyük oranda ücretli çalıştıkları bilgisi edinilmiştir. Sivil Toplum Kuruluşlarının faaliyet alanları incelendiğinde eğitim ve sağlık başta olmak üzere göçmenlerin yeni ülkedeki hayatlarını kolaylaştıracak niteliklerde oldukları görülmüştür. Sivil Toplum Kuruluşlarının bir kısmının uluslararası düzeyde faaliyet gösteren UNHCR, Unicef gibi oluşumlar olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir grup Sivil Toplum Örgütünü ise yerel ölçekte kurulanlar oluşturmaktadır. Bu tür oluşumları yerel yönetimlerin ya da özel sektör temsilcilerinin de fonladığı anlaşılmıştır. Suriyeli göçmenler için ortaya çıkan bu kuruluşların listesine online kanallar üzerinden ulaşılabilmektedir. Belirli aralıklarda bu listeler incelendiğinde içeriğin değiştiği, yeni oluşumların eklendiği ya da faaliyet göstermeyenlerin çıkarıldığı görülmüştür.

Suriyeli göçmenler konusunda yapılan araştırmalarda Bourdieu'nun kavramlaştırdığı sermaye türlerinin tartışıldığı görülmüştür. Yaman (2016) çalışmasında Suriyelilerin sosyal, ekonomik, kültürel açıdan sermaye sahibi bir topluluk olduğunu ifade etmekte, sahip olunan bu sermayenin sivil topluma ve ekonomik hayata eklemlenme biçimlerinin araştırılmasının ve sosyal sermaye kavramı ile kendi yaşam biçimlerini, pratiklerini, hayatta kalma pratiklerini anlaşılmasının hedeflenmesi gerektiğini belirtir. Nicolas van Hear (1998) tarafından gerçekleştirilen diaspora çalışmalarında ve Kaya ve Işık (2008) tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen Zorunlu Göç çalışmasında çatışma koşullarında yaşadıkları mekânları terk etmek durumunda

kalan mültecilerin veya göçmenlerin sahip oldukları ekonomik, sosyal ve kültürel sermayenin olanak tanıdığı ölçüde uzak diyarlara göç etme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Sermayeleri olanların mümkün olduğunca uzaklara, olmayanların ise yakınlara göç etme eğiliminde olduğu ortaya konmuştur.

Bu araştırmada da Suriyeli göçmen kadınların sahip oldukları sermaye türlerini çalışma alanında kullandıkları iddia edilmektedir. Kadınların çalışma alanına girerken ya da rekabet ederken bu ağlardan faydalandıkları anlaşılmıştır. Çalışma alanı onlar için aynı zamanda yeni hayatlarını kurmak ve sürdürmek konusunda bir tür mücadele alanıdır. Burada ürettikleri stratejilerle yaşamlarını yön verdikleri düşünülmektedir. Araştırmanın gerçekleştirildiği kentlerin yapısının sermaye kullanımları konusunda önem taşıdığı düşünülmektedir. Daha önceki bölümlerde detaylı bir şekilde değinildiği üzere, Hatay, Gaziantep ve İstanbul ekonomik, kültürel, demografik yapıları açısından birbirlerinden ayrılır. Suriyeli göçmen kadınların göç ettikleri bu kentlerle kurdukları ilişkiler de kentlere bakışı farklılaştırır. Bourdieucu bir yaklaşımla alanda mücadele edenler alanı şekillendirir, sınırlarını belirler ancak aynı zamanda alanın kendisi de içinde yaşayan failleri dönüştürür, şekillendirir. Türkiye'ye göç edilen kentler ve göçmenlerin yer aldığı çalışma alanları bu açıdan ele alınabilir. Bir önceki bölümde Suriyeli göçmenler ve göç ettikleri kentler arasındaki ilişkilere değinilmiş ve araştırma sırasında elde edilen bulgularla gösterilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde Suriyeli kadınların çalışma alanlarını nasıl şekillendirdiği ve alanın kendilerini nasıl dönüştürdüğü (güçlendirdiği) anlatılacaktır.

Kentlerin sosyokültürel ve ekonomik yapısı bağlamında Suriyeli göçmen kadınların çalışma alanında ortaya koyduğu sermaye türlerinin ağırlığı değişkenlik göstermektedir. Buna göre Hatay ve Gaziantep de yer alan' çalışma alanlarında sosyal ilişkiler ön plana çıkarken, İstanbul'da eğitim düzeyi esas alınmaktadır. Çalışma alanına girerken ve burada mücadele ederken Hatay ve Gaziantep'e göç etmiş olan kadınların sosyal ilişkilerini kullandığı, göçmen ağlarından faydalandıkları, bununla bağlantılı olarak bir pozisyona kabul edilmelerinde ya da çalışma alanlarında kalmalarında sosyal sermayelerini ağırlıklı olarak kullandıkları anlaşılmıştır. Elbette bu yalnızca sosyal sermayenin tek araç olduğu anlamına gelmez. Burada da kültürel sermaye önemlidir, kişinin çalıştığı pozisyona göre aldığı eğitim, Arapça dışında diğer dilleri biliyor oluşu, kişisel yetenekleri yine önemlidir. İstanbul'da bulunan çalışma alanlarına girişte

kültürel sermaye esastır çünkü sosyal sermaye referans anlamında kullanılsa da, İstanbul'daki iş alanlarının kentte yaşayan kişi sayısına göre daha sınırlı oluşu buralara girişte birden fazla sermaye türünün olmasını esas alır. Bahsedilen çalışma alanları yalnızca formel olanlardır, enformel sektör ve içerisinde yer alan çalışma alanları en öncelikli olarak ucuz işçi çalıştırmaya yöneldiğinden ve hem kendi içerisinde hem de kendisi hakkında güvenilir bir ölçümleme yapılamadığından odak dışında tutulmuştur. Çalışma alanında yer alan göçmen kadınlar hem devlete bağlı bir kurumda çalışanlar hem de Sivil Toplum Örgütlerinde faaliyet gösterenler olarak incelenmiştir. Buna göre araştırma sırasında ve bulgular incelenirken göçmen kadınların her iki alanda sahip olduğu sermaye türlerini kullanım konusunda bulundukları pozisyonların etkili olduğu anlaşılmıştır. Örneğin devlete bağlı bir aile sağlığı merkezinde çalışabilmek için Tıp diplomasına sahip olmak gerekir. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı verilen göçmenlerde aranan bir diğer özelliğin Türkçe bilmek olduğu yapılan mülakatlarda anlaşılmıştır. Ek olarak doktorluk gibi, öğretmenlik gibi mesleklere sahip olanların T.C Vatandaşlığına kabul edilmesi ve Türk vatandaşlarının çalıştığı meslekler de de çalışabildikleri anlaşılmıştır.

5.3.1 Devlete Bağlı Bir Kurumda / Pozisyonda Çalışan Kadınlar

Görüşmeler sırasında elde edilen bulgulardan biri Suriye'de iç savaş öncesi Devlet Kurumlarında çalışmanın kişiye bir tür güvence sağladığı düşüncesidir. Görüşme yapılan katılımcıların bazıları Suriye'deyken ya memur olarak görev yaptığını ya da bunun için bir girişimi olduğunu ifade etmiştir. Suriye de memur olmak kadınlar açısından da uygun bir iş olarak görülüyor, çalışma saatlerinin maksimum 6-7 saatle sınırlı olduğu memuriyet görevinde kadınların ev işlerine ve ailesine de zaman ayıracağı düşünülüyor.

> "Evet aynen, üniversiteyi bitirdikten sonra çoğu memur olmak için çabalıyor, çünkü Suriye'de memur olmak güven anlamına geliyor, zaten başaramayanlar ya geçici bir şekilde özel sektörde kendine göre geçici bir şekilde iş buluyor, geçici diyorum çünkü oradaki özel sektör güvenli veya güçlü bir sektör değil, ya da evde oturuyorlar, işsiz parasız.." (K6, Antakya,33)

Bu konuda bir girişimi olmasına rağmen başarısız olan katılımcıların olduğu görülmüştür. Türkiye'de Devlete bağlı bir kurumda memur olarak çalışmanın koşullarından biri olan KPSS sınavına benzer bir sınavın Suriye'de de uygulandığı

ancak sınavın kendisinin de sonuçlarının da adil olmamasından kaynaklı ancak iktidara yakın kişilerin seçildiği ifade edilmiştir.

5.3.2 Sivil Toplum Örgütlerinde Çalışan Kadınlar

Araştırmada yer alan katılımcıların yarısından fazlasının bir Sivil Toplum Örgütünde çalıştığı ya da çalışmakta olduğu saptanmıştır. Kadınların bir kısmı buradaki görevleri gönüllü olarak ifa ederken, büyük bir kısmı ücretli şekilde çalıştığını belirtmiştir. Hayata Destek Derneği, Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu (IOM), International Medical Corps (IMC), İnsani Yardım Vakfı (İHH), United Nations Office For the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) gibi ulusal ve uluslararası örgütler araştırma sırasında görüşülen Suriyeli kadınların çalıştıkları Sivil Toplum Kuruluşları arasındadır.

Göçmen kadınların Sivil Toplum Örgütlerinde çalışmasının iki boyutu olduğu düşünülmektedir; birincisi bu durum göçmen kadınların başka insanlara yardım edecek kadar yaşadıkları zorlu süreçlerden güçlü bir şekilde çıkma eğiliminde olduğunu bizlere gösterir, ikincisi de Suriye'de yıllarca sürdürülen yönetimsel baskıdan ve toplum baskısından kadınların kendilerini sıyırabildiklerini ve Sivil Toplum Örgütü gibi girişimlerde yer alabildiklerini ortaya koyar.

Bu kadınların Sivil Toplum Örgütlerinde yer alır ve buradaki çalışmalarını ortaya koyarken toplumsal, kültürel ve hatta simgesel sermayelerinden faydalandıkları tespit edilmiştir. Bu örgütlerin bir kısmı yabancı kuruluşlarca fonlandığından bu yapılarda çalıştırdıkları kişilerde birden fazla yabancı dilin konuşulması, diploma şartı gibi özelliklerin arandığı anlaşılmıştır. Kimi zaman bunlarında yeterli gelmediği, kabul edilmek için kuruluşun yer aldığı kentte bulunan bir referansa ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Kentin iyi tanınması yapılacak faaliyetler açısından önemli olduğundan yine burada yaşayanlarla geliştirilen ilişkiler önemli hale gelmiştir. Kısaca kadınlar bu pozisyonlarda yer alabilmek için sahip oldukları sermaye türlerini arttırmak durumunda da kalmıştır.

Bu konuda sürecin en başından itibaren yer alan ve şüphesiz ilk akla gelen oluşum Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) Başkanlığıdır. AFAD Suriyeli göçmenler için yeni oluşturulmuş bir organizasyon değildir, ülkemizde özellikle depremzedelere yardım etmek için İçişleri Bakanlığına bağlı olarak varlığını sürdüren bir kuruluştur. Suriyeli göçmenlerle AFAD'ın ilgilenmesinin temelinde Türkiye'nin

uyguladığı açık kapı politikasının ve bunu izleyen kitlesel göçün etkisi vardır. Sayıları milyonları bulan göçmenlerin ülkeye gelişi ve kapasitesi yalnızca binlere yetecek kampların yetersiz kalması konunun acil durum olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. AFAD, sürecin başladığı 2011 yılından günümüze Suriyeli göçmenlerin kayıt altına alınmasından, durumlarını ele alan birçok raporun yayımlanmasına kadar birçok başlıkta önemli işlere imza atmıştır.

2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanunu ile geçici koruma kapsamına alınan Suriyelilerin, kayıtlı oldukları illerde ücretsiz sağlık ve eğitim olanaklarından yararlanma hakkı bulunmaktadır. Ancak Türkiye'ye gelişlerinin 10. Yılında bu hizmetler yeterli olmamaktadır. Sayıları giderek artan çocuk işçilik, gayrı resmi evlilik, enformel istihdam gibi sorunlu konularda devletle birlikte Sivil Toplum Örgütlerinin harekete geçmesi gerekliliği ortadadır. Bu kapsamda, 2015 yılında 3RP adı verilen Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (Regional Refugee and Resilience Plan) oluşturulmuş, bu planda BM örgütleri, devlet ve pek çok sivil toplum kuruluşu koruma, gıda güvenliği ve tarım, eğitim, sağlık, temel ihtiyaçlar ve geçim kaynakları sektörleri kapsamında, ortak ihtiyaç analizi, stratejik planlama ve söz konusu ihtiyaçların ele alınmasına yönelik faaliyetlerin koordinasyonunun gerçekleştirilmesi konusunda stratejik ortaklar olarak yer almışlardır. (Vodina, 2019, s. 1)

AB uyum sürecinin de etkisiyle, psikososyal destekten, iş piyasasına erişime, toplumsal uyumdan korumaya birçok konuda faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşların bir kısmı BM gibi uluslararası kuruluşlarca fonlanırken bir kısmı yerel gruplar tarafından ortaya çıkmıştır. Suriyelilerin kendileri de bu tür örgütlerin kurulmasında öncü olmuş, böylece meseleye içten bir bakış açısı da kazandırmışlardır. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleştirilen mülakatlarda bir katılımcının kadınlar için böyle bir oluşumu hayata geçirdiği görülmüştür. Bu örnekte olduğu gibi göçün ilk yıllarında faaliyet gösteren bu örgütler, göçmenlerin topluma uyum sağlamalarına yönelik içerikler sunmuştur. İlerleyen yıllarda ortaya çıkan problemlerle de bağlantılı olarak bu yelpazenin genişlediği anlaşılmaktadır. 2015 yılında ülkede gerçekleşen darbenin Sivil Toplum Kuruluşlarına darbesi kötü olmuştur. Bu süreçte OHAL düzenlemeleri kapsamında 1000'den fazla STK'nın faaliyetleri durdurulmuştur. Bunların Suriyeliler içinde oluşanların olduğu saptanmıştır. (Vodina, 2019, s.2) Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar arasında bir köprü rolü de üstlenen

STK'lar, bu süreçten büyük ölçüde etkilenmiş, fonlarının sürdürülebilirliği konusunda ciddi sıkıntılar yaşamışlardır.

BÖLÜM 6. SONUÇ ve ÖNERİLER

- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 31 Aralık 2019 tarihini baz alarak yayınladığı verilere göre, Türkiye'de kayıtlı Suriyeli göçmen sayısı 3.576.370'dir (Erdoğan, 2020, s.2). Bu rakam Türkiye nüfusunun %4,3'üne karşılık gelmektedir. Kayıtlı Suriyeli göçmenlerin 1.659.600'nün kadınlardan 1.940.400'nün ise erkeklerden oluştuğu belirlenmiştir. Erkek nüfusun oranı kadınlara göre daha yüksektir ancak değerlendirme kadın ve çocuk toplamı üzerinden yapıldığında %70 gibi yüksek bir oranla karşılaşmaktayız. Bu oran dünyada sığınmacı pozisyonunda bulunan ve %80 olarak açıklanan toplam kadın ve çocuk oranına benzer şekilde yüksektir. Savaş sırasında eşini, babasını ya da erkek kardeşini(ler) yitiren ya da geride bırakmak durumunda olan kadınların ülkeye çocukları ile sığınması toplam içindeki oranın yüksek olmasında etkili olabilir. Katılımcılardan evli olanların hemen hepsinin çocuğu olduğu, ikiden fazla olanların da sayıca daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Çocuk nüfusun fazla olmasında ailelerin sahip olduğu bebek/çocuk sayısının yüksek olması ve son 10 yılda bu sayıya yenilerinin eklenmesi de etkili olmuş olabilir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) göre Türkiye'de doğurganlık düzeyi %2,3'tür. Türkiye'deki en yüksek doğurganlık oranının Doğu Anadolu'da olduğu belirlenmiştir ve buradaki oran %3,2'dir. Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınlar bu açıdan incelendiğinde ise oranın %5,3 olduğu görülür. (Erdoğan,2020, s.31)

- Bürokratik nedenlerle ailesinin yanına gidemeyen ya da ailesini Türkiye'ye getiremeyen katılımcıların olduğu görülmüştür. Savaşın ilk yıllarında Türkiye sığınmacılar için açık kapı politikasını uygulamış ancak ilerleyen yıllarda güvenlik, savaş durumunun sürmesi gibi nedenlerle uygulamayı sonlandırmıştır. 21 Eylül 2009 tarihinde Türkiye ve Suriye'nin karşılıklı anlaşması sonucunda vize muafiyeti uygulanmaya başlamış ancak Suriye'deki karışıklıklar nedeniyle 8 Ocak 2016 tarihinde Türkiye tarafından feshedilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde, Suriyelilerin başka bir ülkeye göç etmemesinde oradaki mallarını bırakamamalarının etkisi olduğu anlaşılmıştır. Bazı katılımcıların hasta, yaşlı akrabaları olduğu anlaşılmıştır. Karadan birbirine yakın olan sınır bölge kentleri arasında geçiş yapmak savaşın etkisiyle zor ve tehlikeli bir hale gelmiştir. Savaştan önce yalnızca haftasonu için gelinen Hatay ve Gaziantep'e gelişlerin 8-10 veya daha uzun saatleri bulması sebebiyle hasta ve yaşlı yakını oılanlar Suriye'de kalmak durumunda olabilmiştir. Bazı katılımcılar ailenin erkek üyelerinin, baba, abi, dayı gibi, savaşmak için Suriye'de kaldıklarını belirtmiştir.

- Türkiye'de yaşayan ve zorunlu eğitim çağında olan Suriyeli sığınmacı çocukların toplamı 1,2 milyondur. Bu sayının %47'sini (569.215) kız çocuklar, %53'nü (642.718) erkek çocuklar oluşturmaktadır. Aynı süreçte yer alan Türk çocuklar incelendiğinde kız-erkek çocuk dağılımındaki oranların benzer olduğu, ancak toplam rakamın 18 milyon olduğu görülür. Türkiye nüfusunun %22'sine karşılık gelen bu oran yüksektir ve zorunlu eğitime harcanan/harcanması gereken kaynağında yüksek olduğunu bizlere göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı zorunlu eğitim çağında yer alan Suriyeli çocuklar konusunda birtakım düzenlemeler yapsa da bunun yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. UNICEF'in yayınladığı İnsani Durum Raporuna göre (2019) okula kayıtlı olan 680 bin çocuk var iken, 400 bin çocuğun zorunlu eğitim alamadığı anlaşılmıştır.
- Kayıtlı Suriyeli toplam nüfusunun yaş dağılımına bakıldığında 0-18 yaş arasında yer alanların yaklaşık 1,7 milyon olduğu, yani toplamın yarısını oluşturdukları görülür. Bu durum aynı zamanda Türkiye nüfusuna oranla Suriyeli nüfusun 10 yaş genç bir yaş ortalamasına sahip olmasında etkili olmuştur. Buna göre

Türkiye nüfusunun ortalama yaşı 32,4 iken, Suriyeli sığınmacıların (kayıtlı olanlarının) yaş ortalaması 22 olarak açıklanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması Türklere yakındır ve 33 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunun üniversite eğitimini tamamladığı ve belli bir süredir çalışma hayatında yer aldığı düşünülürse yaşların daha yüksek olması anlaşılabilir.

- Suriyeli sığınmacılar içerisinde yer alan genç nüfusun ne kadarının yüksek öğrenimde yer aldığı incelenmiş ortaya şu sonuçlar çıkmıştır; YÖK'ün verilerine göre Türkiye'de yaşayan ve üniversite çağında yer alan Suriyeli göçmen sayısı 511 bindir. Toplam rakamın yalnızca %7'sine karşılık gelen 37 bin kişilik bir grup üniversite eğitimi alabilmektedir ve bu sayının da yalnızca %36'sı (13 bin) kadınlardan oluşmaktadır.

- Suriyeli sığınmacıların yerleşim gösterdikleri Türkiye kentleri incelenmiş ve yoğunluğun araştırmanın da yapıldığı İstanbul, Gaziantep ve Hatay'da olduğu anlaşılmıştır. Yaklaşık 1,4 milyon Suriyeli sığınmacının yaşadığı kentler içinde birinci sırada yer alan İstanbul'daki rakamın en az iki katı olabileceği tahmin edilmektedir. Bunda çalışma imkanlarının etkisi olduğu ve maalesef Türkiye'deki enformel sektörün yaygın şekilde yer aldığı kentin İstanbul olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

- Suriye'den gelen sığınmacıların hukuki statüsünün 2014 yılından sonra netleşmiş olması, GİGM tarafından sığınmacıların kaydının Geçici Koruma Yönetmeliğindeki şartlar doğrultusunda yine bu tarihten sonra yapılmış olması Suriyelilerin yerleştiği ve iş bulabildiği kentlerle olması gereken kentler arasında farklılık yaratmıştır. Kamp koşullarının yetersiz oluşu milyonlarca Suriyelinin kentsel alanlarda yaşamasına yol açmış ve barınma, iş, eğitim gibi gereksinimlerden dolayı yaşamlarını devam ettirebildikleri kentlere göçmelerine yol açmıştır. Bugün Türkiye'nin en çok Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan kentinin İstanbul olması aslında ekonomik gereksinimlerin bir sonucudur. İstanbul'da çalışmaya başlayan ve burada ev kiralayıp çocuklarının eğitimini İstanbul'da aldıran göçmenlerin kayıtlı oldukları illere geri gönderilmesi sıfırdan kurulan bir yaşamın yeniden başlatılması demektir. Bu durum hem sığınmacılar

hem de yerel halk açısından güvenlik problemlerinin de ortaya çıkışına zemin hazırlayabilir. Sürecin başladığı 2011'de uygulanan açık kapı politikasından günümüze, sınır kapılarından geçici koruma kabulünün yok denecek kadar az yapıldığı bir döneme gelinmiş durumdadır. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler kayıtlı oldukları illere geri gönderilmektedirler. Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı 31 Ekim 2019'da kaydı İstanbul'da olmayan 190 bin Suriyeliyi kayıtlı olduğu illere geri göndermiştir. Turist vizesi ile İstanbul'a gelenler içinde durum sıkıntılı bir hal almış durumdadır, çünkü bu kişiler de Suriye'de devam eden savaş nedeniyle ülkesine dönememekte bu nedenle İstanbul'da kaçak olarak yaşamanı sürdürmektedirler. Bulundukları kentlerde kayıtlı işlerde çalışan ya da çocuklarının eğitimini yaşadığı kentte sürdüren sığınmacılar için kayıt yenileme işlemi yapılabilir. Suriyeli sığınmacıların işgücüne kazandırılması yalnızca onların yaşamlarının düzenlenmesi için değil, ülke ekonomisinin ve kaynakların üzerindeki yükün hafifletilmesi içinde gereklidir. Bu nedenle yalnızca kayıtlı oldukları illere göre değil aynı zamanda çalıştıkları iş yerlerine ya da eğitim, sağlık merkezlerinde olan kayıtlarına göre de göçmenler takip edilebilir. Başka bir ifadeyle Suriyeli göçmenler kayıtlı oldukları illerde sağlık ve eğitim hizmeti almak yerine, bu hizmetleri alabildikleri kentlere kayıt ettirilebilirler.

- Sınıra yakın bölgelere göç eden ve İstanbul'a göç eden iki grup açısından şöyle bir sonuca ulaşılmıştır; sınıra yakın kentlerde yaşayan katılımcılar savaş ve zorunlu göç sonrası geldikleri yeni alana bir tanıdık/akraba vesilesiyle ulaşmış ve sonrasındaki süreçlerde oluşan ihtiyaçları konusunda da bu desteği almıştır. Çalışma hayatına giriş ve buradaki deneyimler de bunun bir parçasıdır, başka bir deyişle Hatay ve Gaziantep de yaşayan katılımcılar sosyal sermayelerini kullanarak alandaki mücadelesini sürdürmüştür; İstanbul'a gelen katılımcılar ise hemşerilik ya da vatandaşlık olgusunu dikkate alarak Suriyelilerin yaşadıkları ilçelerde yerleşim göstermiş ancak sonrasında mücadele alanında kalmak için kültürel sermayesini kullanmıştır. Tüm kentlerde yaşayan katılımcıların eğitim düzeyi belirli bir seviyededir, ancak işsizliğin %10 üzerinde seyrettiği Türkiye'de kayıtlı 3,5 milyon göçmenin var olması ve bunların büyük kısmının çalışma çağında olması rekabeti arttırmaktadır. Sınır bölge kentlerinde

sığınmacıların iş piyasasında daha görünür olması toplumsal kabulleri açısından sıkıntı yaratmaktadır. Düşük ücretlerle farklı iş kollarında yer alan sığınmacıların kendilerini kabul ettirebilmek için sahip oldukları sosyal ağları kullandığı tespit edilmiştir. Evlerini kiralarken, bir kuruma çalışma başvurusunda bulunurken ya da çalışma alanında kalmak adına sosyal ağların devreye girdiği anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin kayıt dışı işlerde çalıştırılması yerine, bilgi ve becerileri doğrultusunda kayıtlı işlere yerleştirilmeleri mümkün olabilir. Böylece hem ülkedeki kayıt dışı işçi oranı düşecek hem de kayıt dışının getirdiği güvencesizliklerin önüne geçilecektir. Bu durum yerel halkın bu konudaki olumsuz algısını da kırabilir, enformel sektörde yaşanan haksızlıklar devlet eliyle kontrol altına alındığı takdirde ortada bir rekabet de kalmayacaktır.

- Devlete Bağlı hastane, okul gibi kuruluşlarda çalışan ya da yine eğitim, sağlık, toplumsal uyum gibi konularda göçmenlere destek vermek için kurulan Sivil toplum Örgütlerinde çalışan kadınların yaşadıkları tüm zorluklardan güçlenerek çıktığı ve başka insanlara yardım edecek düzeye geldiği anlaşılmıştır. Devlet bu kurumlarda yer alan göçmenlere Türk Vatandaşlığı vermeye başlamıştır. Bugün 100 bin Suriyeli göçmenin Türk Vatandaşı olduğu anlaşılmaktadır. Göçmenlerin kimlik konusunda yaşadıkları güçlükler de bu kapsamda kolaylaştırılabilir. Teknolojinin imkanları kullanılarak yenileme işlemlerinin yapılması Göç İdaresi gibi kurumların da işini kolaylaştıracaktır. İnsan eliyle takip edilen ve hem karışıklıklara hem de zorluklara yol açan tüm uygulamalar dijital platforma taşınabilir. Günümüzde pandeminin de etkisiyle birçok kurum dijital alt yapıyı kullanmaya başlamıştır. Bunun yardımıyla da Suriyeli göçmenlerin göçmen olmalarından ötürü, dil sorunu, ulaşım sorunu gibi, yaşadıkları sıkıntıların önüne geçilebilir. Dijital platformlarda yer alan bilgilerin silinememesi de konu ile ilgili güvenilir kayıtların olmasına ve geriye dönük işlemlerin daha kolaylıkla halledilmesine de yol açacaktır.

- Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları toplumsal uyum, işsizlik ve diğer başlıktaki sorunlara bütün dünyayı etkileyen pandemi eklenmiştir. Virüsle mücadelede

bağışıklığın güçlü tutulması gerekliliği, hijyen koşulları, maske kullanımı önem taşımaktadır. Suriyeli göçmenlerin içinde bulunduğu durumda olduğu gibi farklı koşullarla mücadele etmek durumunda kalan gruplara bu anlamda destek verilmelidir.

- Pandemi etkisiyle eğitim süreçleri de aksamaktadır. Bu kapsamda toplumun alt sınıflarında yaşanan erişim sorunu Suriyeli göçmenleri ve çocuklarını da etkilemektedir. Dünyada dijital erişim konusunda devletler farklı şekillerde insanlara destek olmakta, örneğin interneti ücretsiz hale getirmektedir. Türkiye'de aynı uygulama hem ekonomik koşulları dar olan gruplar için hem de göçmenler için hayata geçirilebilir. 2014 yılında başlatılan kayıt altına alma projesinde elde edilen veriler göçmenlerin yaşadıkları kentlerden kayıtlı oldukları kentlere gönderilmesi yerine bu tür amaçlar için kullanılabilir.

- 2015 yılında ülkede yaşanan darbe girişimi sonrası aralarında Suriyeliler için oluşturulmuş birçok Sivil Toplum Örgütünün faaliyetine son verilmiştir. Bu kapsamda STK'ların çalışmaları konusunda ayrı bir ekip devlet eliyle kurulabilir ve faaliyet alanları buna göre denetlenebilir. Bunun yerine Sivil Toplum Örgütlerinin tamamen ortadan kaldırılması hem Suriyeli göçmenler açısından hem de kaynakları sınırlı olan devlet açısından sorun yaratmaktadır. Örneğin, dil konusunda destek vermesi gereken merkezi yönetimden mesele yine onların denetlediği yerel yönetimlere ya da STK'lara aktarılırsa ortaya farklı sonuçlar çıkacaktır.

- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünün 2018 çalışmasında eğitimi olmayan ya da ilkokulu bitirmemiş Suriyelilerin oranı erkekler içinde %35, kadınlar içinde ise %40 olarak belirlenmiştir (Erdoğan,2020, s.34). Bu kapsamda kadınların eğitim durumu yalnızca Millî Eğitim Bakanlığı'nın verdiği eğitimlerle değil Sivil Toplum örgütlerince hayata geçirilecek birtakım faaliyetlerle de iyileştirilebilir. Türkiye'de bulunan ve %70 oranında olan

Suriyeli kadın ve çocuk nüfusu için Sivil Toplum Örgütlerinin faaliyete geçirdiği kurslar arttırılabilir. Pandemi koşullarında eğitimlerinden geride kalan çocuklar için kurulan merkezlerde etüt eğitimleri verilebilir. Çocukların eğitimde geri kalması devlet açısından ilerde daha büyük sorunlara yol açacaktır. Ülkedeki yaşam süreleri 10 yılı bulan Suriyeli göçmenlerin büyük oranda ülkede yaşamaya devam edecekleri düşünülürse göçmen olmanın getirdiği zorluklara bu tür zorlukların da eklenmemesinin her açıdan iyi olacağı düşünülmektedir.

- Yapılan mülakatlarda birçok Suriyelinin savaş bittiğinde ülkesine geri dönme isteği olduğu anlaşılmıştır. Konu ile ilgili yapılan saha çalışmalarında da benzer sonuçlar olduğu görülür. Bu durum Suriyeliler için oluşturulmuş merkezlerin ya da kaynakların ilerde atıl durumda kalması demektir. Bunun yerine kurulan bu sistemler toplumda kırılgan konumda bulunan kadın ve çocuklar için kullanılmaya devam edebilir.

- Araştırma sırasında elde edilen bir diğer bulgu Suriyeli göçmen ailelerinin dünyanın çeşitli yerlerinde yaşamak durumunda kaldığıdır. Bürokratik zorlukların bunun en önemli nedenlerinden biri olduğu görülmüştür. Bunlara pandemi koşulları nedeniyle ülkelerin uyguladıkları sınırlılıklar da eklenmiştir. Salgın konusunda herşey kontrol altına alındıktan sonra bürokratik işlemler konusunda bazı esnemeler gösterilebilir. Kısa süreli vize uygulaması gibi bir yöntemle farklı bölge/ülkelerde yer alan kişiler bir araya gelebilir.

- Suriye'de belirli alanlardan mezun olan kişilerin mesleklerini Türkiye'de yapmalarına izin verilmemektedir. Örneğin Avukat olmak için Türkiye'de bulunan barolara kayıt şartı vardır. Birebir aynı uzmanlık hayata geçirilemese de bu kişilerin bilgilerini aktarabilecekleri alanlar yaratılabilir. Örneğin hukuk danışmanı olarak ya da takip elemanı olarak bu kişilerin çalışması olanaklı hale gelebilir. Araştırma sırasında elde edilen bulgular Dil Edebiyat ya da İngilizce Öğretmenliği bölümlerinden mezun kadınların Devlete Bağlı bir kurumda ya da Sivil Toplum Kuruluşlarında çalıştığını ancak bunların da bir kısmının gönüllülük esasına dayalı olduğunu göstermiştir. Savaşın bitmesini takip eden

süreçte ülkelerine dönen göçmenler açısından sağlanan bu olanaklar hem mesleklerinden uzaklaşmamalarına hem de işgücü açısından ülkeye fayda sağlayacaktır.

EKLER

Ek-1 Katılımcı Listesi

Kod Adı	Yaş	Eğitim Durumu	Mezun Olunan Bölüm	Medeni Durumu	Çocuğu Var mı?Kaç Tane?	Suriye'deyken Yaşadığı Kent/ler	Türkiye'de Yaşadığı Kent	İlk Göç Ettiği Kent mi? Değilse Bu Kent Neresi?
K1	24	Üniversite (Devam)	İktisat	Nişanlı	Hayır	İdlip	Hatay-Antakya	Evet
K2	26	Üniversite Mezunu	Tıp	Bekar	Hayır	Şam	Hatay-Antakya	Evet
K3	49	Yüksek Lisans Mezun	Arap Edebiyatı	Evli	Evet/4	Halep	Hatay-Antakya	Hayır/İstanbul
K4	23	Üniversite (Devam)	Hemşirelik	Bekar	Hayır	Şam	Hatay-Antakya	Hayır/Hassa(Hatay'ın İlçesi)
K5	38	Üniversite Mezunu	Tıp	Evli	Evet/3	Lazkiye	Hatay-Antakya	Hayır/Yayladağı (Hatay'ın İlçesi)
K6	33	Yüksek Lisans Devam	Gazetecilik	Evli	Evet/2	Lazkiye&Şam	Hatay-Antakya	Evet
K7	43	Üniversite Mezunu	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Evli	Evet/3	Şam	Hatay-Antakya	Evet
K8	22	Üniversite (Devam)	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Nişanlı	Hayır	Humus	Hatay-Antakya	Hayır/Mersin
K9	45	Üniversite Mezunu	Arap Edebiyatı	Evli	Evet/4	Lazkiye	Hatay-Antakya	Evet
K10	40	Lise Mezunu	-	Dul	Evet/4	İdlip&Halep	Hatay-Antakya	Hayır/Reyhanlı
K11	32	Üniversite Mezunu	Tıp	Evli	Evet/3	İdlip&Halep	Hatay-Reyhanlı	Evet
K12	42	Üniversite Mezunu	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Evli	Evet/4	İdlip	Hatay-Reyhanlı	Evet
K13	36	Üniversite Mezunu	İngilizce Öğretmenliği	Bekar	Hayır	İdlip	Hatay-Reyhanlı	Evet
K14	30	Üniversite Mezunu	İngilizce Öğretmenliği	Bekar	Hayır	Lazkiye	Hatay-Reyhanlı	Evet
K15	32	Üniversite Mezunu	Hukuk	Evli	2	İdlip	Hatay-Reyhanlı	Evet
K16	28	Üniversite Mezunu	Kimya	Bekar	Hayır	Halep	Gaziantep	Evet
K17	34	Lise Mezunu	-	Evli	Evet/4	Halep	Gaziantep	Evet
K18	32	Yüksek Lisans Mezun	Uluslararası İlişkiler	Evli	Hayır	Humus	Gaziantep	Evet
K19	25	Üniversite Mezunu	Grafik Tasarım	Bekar	Hayır	Şam	Gaziantep	Hayır/İstanbul
K20	34	Üniversite Mezunu	Moda Tasarım&Dekorasyon	Evli	Evet/2	Halep	Gaziantep	Evet
K21	38	Üniversite Mezunu	İnşaat Mühendisliği	Bekar	Hayır	Şam	Gaziantep	Evet
K22	35	Üniversite Mezunu	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Bekar	Hayır	Halep	Gaziantep-İstanbul	Hayır/Hatay
K23	29	Üniversite Mezunu	Bilgisayar Bölümü	Evli	Evet	Humus	İstanbul	Evet
K24	34	Üniversite Mezunu	Gazetecilik	Bekar	Hayır	Şam	İstanbul	Evet
K25	34	Yüksek Lisans Mezun	İngiliz Dili ve Edebiyatı-Mütercim Tercümanlık	Bekar	Hayır	Şam	İstanbul	Evet
K26	31	Üniversite Mezunu	English-Arabic Translation	Evli	Evet/1	Lazkiye&Şam	İstanbul	Evet
K27	36	Yüksek Lisans Mezun	İngiliz Dili ve Edebiyatı-Mütercim Tercümanlık	Bekar	Hayır	Şam	İstanbul	Evet
K28	31	Yüksek Lisans Mezun	Biyoloji-Mikrobiyoloji	Bekar	Hayır	Halep	İstanbul	Hayır/Hatay
K29	25	Yüksek Lisans Mezun	Mimarlık	Evli	Evet/1	Şam	İstanbul	Evet
K30	30	Üniversite Mezunu	İşletme&Pazarlama	Evli	Hayır	Şam	İstanbul	Hayır/Abu Dabi
K31	25	Üniversite Mezunu	Muhasebe	Evli	Hayır	Şam	İstanbul	Hayır/Kayseri
K32	33	Üniversite Mezunu	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Evli	Evet/2	Halep	İstanbul	Hayır/Mersin

Kod Adı	Türkiye'ye Kaç Yılında Gelmiş?	Türkçe Biliyor mu?	Türk Akrabası Var mı?	STK'da Çalışma Deneyimi Olmuş mu	TR'de Çalıştığı Kurum/Pozisyon	Suriye'de Çalıştığı Kurum/Pozisyon
K1	2012	Evet	Evet/Enişteşi TR	Evet/Hayata Destek Derneği	MKÜ-Öğrenci&MEB'e Bağlı Ortaokul-Eğitmen&Tercüman	Öğrenci&Eğitmen-Özel Ders Vererek Para Kazanıyormuş
K2	2016	Hayır	Hayır	Hayır	Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Ocağı/Doktor - Suriyeli Şehit Çocukları Okulu/Eğitmen	Öğrenci
K3	2012	Hayır	Evet/Eşi	Hayır	MEB'e Bağlı Ortaokul/Lise&Özel Kurslar/Eğitmen	Akademisyen/Dil Merkezi Kurucu
K4	2011	Evet	Evet/Annesi	Hayır	Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Ocağı/Hemşire-Yaz aylarında satış danışmanlığı da yapmış	
K5	2012	Evet/Türkmen	Evet/Türkmen Birçok Akrabası var	Evet/IMC (International Medical Corps)	Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Ocağı/Doktor(Pratisyen Hekim)	Doktor (Radyoloji)
K6	2012	Evet	Evet/Eşi	OM (International Organization For Migr	IOM (International Organization For Migration)/Proje Koordinatörü	Gazetecilik
K7	2016	Hayır	Evet/Anne&Babası	Hayır	Tercüman	Televizyoncu/Spiker
K8	2014	Evet	Hayır	Hayır	MKÜ/Öğrenci& MEB'e Bağlı İlkokulda Eğitmen	Öğrenci/Özel Ders de vermiş
K9	2012	Evet	Evet/Türkmen Birçok Akrabası var	Evet	Suriyeli Şehit Çocukları Okulu/Müdür	Tercüman/Eğitmen/Ticaretler uğraşmış
K10	2012	Evet	Evet/Anne&Babası	Hayır	MEB'e Bağlı Okullarda Tercümanlık/Ek iş olarak ticaret	Çalışmamış
K11	2014	Hayır	Hayır	berted Medical Association&Syrian Wom	Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Ocağı/Doktor(Pratisyen Hekim)&HCO (Health Care Organization) Doktor	Doktor(Laboratuvar)
K12	2012	Hayır	Hayır	Evet/Syrian Women Community (Kurucu	STK Kurucu&Eğitmen	İngilizce Öğretmeni
K13	2011	Hayır	Hayır	Evet/İHH (İnsani Yardım Vakfı)	İngilizce Öğretmeni / STK'da yetkili	İngilizce Öğretmeni
K14	2013	Hayır	Hayır	Evet	Eğitmen	İngilizce Öğretmeni
K15	2014	Hayır	Hayır	Evet	STK'da Hukuk Danışmanı	Avukat
K16	2014	Hayır	Evet/Dedesi(Babasının babası)	Evet	Proje Sorumlusu/BM,Unicef ortaklığında yürütülen kadın ve öksüz çocukların desteklendiği	Kimyager(Hastane)
K17	2011	Evet	Evet/Türkmen Birçok Akrabası var	Evet	Sorumlu&Tercüman/Beytna Syria	Çalışmamış
K18	2014	Hayır	Hayır	şlıklı Geliştirme programlarında Danışma	Evet/Suriye başlıklı Geliştirme programlarında Danışman,Koordinatör	Üniversite Asistan
K19	2016	Hayır	Hayır		STK Sorumlusu	Grafik Tasarımcı
K20	2012	Hayır	Evet/Eşinin Annesi	ü&ücretli Sorumlu,Koordinatör poz.da ç	Kreş Sahibi/Eğitmen-Kendi Markasının (Dantel) Kurucusu	Editör/Mimarlık Ofisinde Sorumlu
K21	2015	Hayır	Hayır	şlıklı Geliştirme programlarında Danışma	Evet/Suriye başlıklı Geliştirme programlarında Danışman,Koordinatör	Mühendis
K22	2013	Hayır	Evet/Babası	Koordinatör(Jesuit Refugee Service)-Gaz	Tercüman	Asistan-Koordinatör(STK)
K23	2012	Hayır	Hayır	Hayır	Kreşte Eğitmen/Muhabir	Bilgisayar Öğretmenii
K24	2013	Hayır	Hayır	Evet	Gazetecilik	Radyo İstasyonu/Muhabir
K25	2013	Hayır	Hayır	Hayır	Tercüman	Akademisyen
K26	2015	Hayır	Hayır	Hayır	Tasarımcı-Kendi markasını yaratıyor	Bankada 7 yıl çalışmış-Trade Banking
K27	2013	Hayır	Hayır	Hayır	Tercüman	Özel Kalem
K28	2015	Evet	Evet	Evet	STK Sorumlusu	Biyolog
K29	2016	Hayır	Hayır	Hayır	Özel Bir Mimarlık Firmasında Mimar olarak çalışıyor	Öğrenci
K30	2014	Hayır	Hayır	Hayır	Eğitmen	Öğrenci
K31	2014	Evet	Evet/Türkmen Birçok Akrabası var	Evet	Tercüman	Öğrenci
K32	2015	Hayır	Hayır	Unicef'in kurduğu Suriye Okulunda 1 ser	MEB'e Bağlı Ortaokul/Lise&Özel Kurslar/Eğitmen	İngilizce Öğretmeni

EK-2 Türkçe Görüşme Çerçevesi

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

GÖÇ'Ü GÜÇ'E DÖNÜŞTÜREN KADINLAR:
ANTAKYA, GAZİANTEP VE İSTANBUL'DA ÇALIŞAN SURİYE'Lİ GÖÇMEN KADINLARLA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA
(Aralık, 2017)

(Formun güncelleme tarihi: 10 Kasım 2017)

(Tanışma: Hangi kurumdan geldik, kimiz, ne yapmak istiyoruz sorularına yanıt olacak şekilde açıklama yapılacak ve görüşmenin yaklaşık süresi hakkında bilgi verilecektir.)

Görüşülen kişi, kendisine nasıl hitap etmemizi istiyor?

Halen yaşamakta olduğu yer:

Görüşmenin tarihi:

Görüşmenin yapıldığı yer (Hangi kahve? Kimin evi? vb. gibi.):

Görüşmenin kaydedilmesini ve raporda adının geçmesini uygun buluyor mu?

A. Dijital Kayıt: 1. Uygun 2. Uygun değil. 3. Fark etmez.

B. Raporda adının geçmesi: 1. Uygun 2. Uygun değil 3. Fark etmez.

Görüşme sırasında başka kimlerin bulunduğu ve oturma düzeni:

Diğer kişiler hakkında kısa bilgi:

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri:
Görüşmeyi yürüten (Moderatör):
Gözlemci(ler):

<u>Görüşülecek Konu Başlıkları</u>

I. BÖLÜM: GÖRÜŞÜLEN KİŞİNİN YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ

- Kişisel Bilgiler: Aile ve İkamet Bilgiler

  Kendinizi kısaca anlatabilir misiniz?

- İsminiz nedir? (takma bir ad paylaşabilir ya da adınızı hiç paylaşmayabilirsiniz)
- Kaç yaşındasınız?
- Eğitim durumunuz nedir?

- Üniversite ya da daha yüksek bir eğitim aldıysanız bölümünüzü öğrenebilir miyim?
- En son hangi okulda eğitim gördünüz?
- Hangi dilleri biliyorsunuz?
- Mesleğiniz nedir? Birden fazla uzmanlığınız varsa belirtebilir misiniz? Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?
- Hangi ülke ve kentte doğup büyüdünüz?
- Medeni durumunuz nedir? Evliyseniz ne kadar süredir evlisiniz?
- Çocuğunuz var mı? Kaç tane?
- Kız ve/veya erkek kardeş(leriniz) var mı? Kaç tane?
- Aileniz burada mı? (Hem çekirdek aile üyeleri hem de geniş aile üyeleri kastedilerek soruldu) Hayır ise neden, neredeler?
- Ne kadar zamandır Türkiye'desiniz?
- Türkiye'ye ne şekilde geldiniz? Uçak mı araba mı? Hangi yollarla giriş yaptınız?
- İkametgah kartınız ya da geçici kimlik belgeniz var mı? Kimlik kartı sorduklarında ne gösteriyorsunuz?
- Çalışma izniniz var mı?

Eklemek istediğiniz farklı bir nokta varsa lütfen benimle paylaşın.

II. BÖLÜM: GÖÇ SÜRECİNE İLİŞKİN BİLGİ

- Sizin için göç ne anlama geliyor? (Lütfen yaşadığınız deneyimler çerçevesinde paylaşır mısınız?)
- Doğup büyüdüğünüz ya da göç etmeden önce ikamet ettiğiniz kent ve ülke ile şu anda yaşadığınız kent ve ülke arasında benzerlik ve/veya farklılık olduğunuz düşünüyor musunuz? Hangi açılardan bu benzerliklerin veya farklılıkların var olduğunu düşünüyorsunuz? Deneyimleriniz doğrultusunda aktarabilir misiniz?
- Sınır kavramı hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce iki ülke ya da kent arasına sınır çizilebilir mi? Türkiye ve Suriye arasında sınır olduğunu düşünüyor musunuz?

III. BÖLÜM KİMLİK KAVRAMINA İLİŞKİN BİLGİ

- İçinde yaşadığınız bu toplumda ne şekilde tanımlandığınızı düşünüyorsunuz? Kadın/Sığınmacı/Suriyeli ya da bir vatandaş olarak mı tanımlıyorlar sizi? Bunların dışında farklı bir kimliğiniz olduğunu düşünüyorsanız lütfen paylaşır mısınız?
- Suriye ve Türkiye'de bulunduğunuz statü veya sahip olduğunuz kimliğinizi karşılaştırabilir misiniz? Ne tür ortaklık ya da farklılıklar var?
- Ülke vatandaşı olmak sizce ne demek? Sizce bir ülkenin vatandaşı olmakla o ülkenin dili, tarihi ve kültürü arasında bir ilişki var mı?
- Vatandaş, misafir, sığınmacı ya da yabancı olmak arasındaki farklar nedir? Bu kavramları sizden dinleyebilir miyim?
- Türkçe biliyor musunuz? Cevabınız hayır ise öğrenmek ister misiniz? Neden?

IV. BÖLÜM ÇALIŞMA YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİ

- Suriye'deyken çalışıyor muydunuz? Hangi pozisyon (lar) da çalıştınız?
- Şu anda çalışıyor musunuz? Mezun olduğunuz bölüm/alana dair bir iş mi yapıyordunuz/yapıyorsunuz?
- İşteki konumunuz hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Suriye'deyken çalıştığınız yerdeki pozisyon/statünüzle şu anda çalıştığınız pozisyon/statünüz arasında fark var mı?
- Türkiye'de çalışmaktan ötürü mutlu musunuz? Sadece masraflarınızı karşılamak için mi çalışıyorsunuz?
- Buradaki çalışma koşullarından memnun musunuz? Suriye ve Türkiye'deki çalışma koşullarını nasıl değerlendirirsiniz? Benzerlik ve farklılıklar nedir sizce?
- Eğer Türkiye'de ilk kez çalışıyor olsaydınız hayatınızda ne tür değişiklikler olurdu? Kendinizi daha güvenli ya da güçlü hisseder miydiniz?

V. BÖLÜM GÜÇLENME SÜRECİNE İLİŞKİN BİLGİ

- *Güç kavramı sizin için ne ifade ediyor?*
- *Hayatınızda güçlü bir figür olarak tanımladığınız biri var mı? Babanız, patronunuz ya da eşiniz?*
- *(Evet ise) bu güçlü figürle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?*
- *Eğer bu kişi/ler olmasaydı hayatınız farklı olur muydu? Kendinizi nasıl hissederdiniz?*
- *Yaşadığınız iç savaş, zorunlu göç süreçlerinin sizi daha güçlü bir hale getirdiğini düşünüyor musunuz?*
- *Çalışma yaşamında yer almak sizi daha güçlü hissettiriyor mu?*
-

Ayırdığınız zaman için öncelikle teşekkürler. Mülakat sorularımı tamamladım, eklemek istediğiniz farklı bir şey varsa benimle paylaşabilirsiniz.

Ek-3 Framework Of Englizh Interview

T.C. MALTEPE UNIVERSITY

MALTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIOLOGY
DEPARTMENT MASTER THESIS

WOMEN TURNING MIGRATION INTO EMPOWEREMENT:A QUALITATIVE RESEARCH ON WORKING MIGRANT SYRIAN WOMEN IN ANTAKYA, GAZİANTEP AND ISTANBUL

(December, 2017)

(Date of Update of File: 10 November 2017)

(Introduction : Giving information about research and institution that is represented. Sharing approximate duration of interview.

How does interviewee adressed herself?

Current Residency:

Date of Interview:

The place where interview is done. (Cafe, restaurant or park, home..etc)

Does she confirm interview recording and name sharing?

A. Digital Record: 1. Appropriate 2. Not Appropriate. 3. Doesn't matter

B. Name Sharing: 1. Appropriate 2. Not Appropriate. 3. Doesn't matter.

Others interview duration and order

Information about others

Moderator:

Observer:

Interview Titles

I. PART: INFORMATION ABOUT PARTICIPANT'S LIFE

- Personal Information: Information About Family and Residency

Could you please introduce yourself in short?

- What's your name? (you can share nickname or you even may not share your name)
- What's your education?
- If you were graduated from a university or get higher education, may I learn your major?
- What's the last place you were graduated from?
- What are the languages you can speak?
- What is your profession? If you have more than one specialization, could you please share all in detail? How long have you been in working life?
- Where were you born? In which country and city?
- What is your marital status? If you are married, how long have you been married?
- Do you have any children? How many children you have?
- Do you have sisters and/or brothers? How many siblings you have?
- Is your family here? (Both your nuclear and extended family) If not where are they? Why?
- How long have you been in Turkey?
- In what way did you come to Turkey? By plane or car? In which way did you enter the country?
- Do you have residency or temporary protection identity document? What do you share one asking your identity card?
- Do you have work permit?

If you add more detail, please share with me.

II. PART: INFORMATION ABOUT MIGRATION PROCESS

- What's the meaning of migration? Could you please answer this question by considering experiences you have already had about migration?
- Do you think if there are similarities and/or differences between country/city you were born and country/city you're living in now? Which aspects do you explain these similarities and differences? Please share it by thinking experiences you have had.
- What do you think about the concept of border? Do you think if there may draw the line between two countries or cities? Do you think if there is a border betwen Turkey and Syria?

III. PART: INFORMATION ABOUT IDENTITY

- How do you think that you are identified in the society you're now in? Are you identified as a woman/refugee/Syrian or a citizen? If you think that you're identified in a different status could you please share it with me?
- Can you compare your status or identity you have in Syria and Turkey? What is the mutual point or difference between them?
- What's the meaning of citizenship? Do you think if there is a relation between being a citizen and language, history and culture of the country?

- What are the differences between citizen, guest, refugee and outsider?
- Do you know Turkish? If your answer is no, do you want to learn? Why?

IV. PART INFORMATION ABOUT WORKING LIFE

- Did you work when you were in Syria? At which position/s did you work?
- Are you working now? Are/Were you working relate with major you were graduated from?
- What do you think about your position at work?
- Is there any difference between the position/status you're working now in Turkey and you were working while you were in Syria?
- Are you happy with working (in Turkey)? Are you only working to meet expenses or do you have any other targets?
- Are you pleased with working conditions in Turkey? How do you evaluate working conditions in Turkey and Syria? Do you think if there are similarities and differences?
- If you worked in Turkey at first time what kind of changes you would have in your life? Are you feel more confident or powerful?

V. PART RESILIENCE PROCESS

- What's the meaning of power? Güç kavramı sizin için ne ifade ediyor?
- Is there anyone that you identify as a power in your life? Your father, bos sor husband?
- (If answer is yes) how do you identify your relation between you and that figüre?
- If that/these figüre were not in your life, how would you feel? Do you think if your life would be different?
- Do you think that you are more powerful after civil war and forced migration?
- Are you feeling more confident because you're working?

Thanks for your time. Interview is over, if you want to add something more please share with me.

Ek-4 İngilizce Mülakatlar

Örnek 1-İstanbul

ÖZET

Görüşme 19.05.2017 tarihinde İstanbul Gaziosmanpaşa'da yer alan büyük bir alışveriş merkezinde yer gerçekleşti. Buranın seçilmesinde görüşmecinin görüşme yerine kolay ulaşımı göz önünde bulundurulduğu. Görüşmeci alışveriş merkezi alanına yapılan sitede oturduğunu belirtti. Görüşme yapılan kişiye araştırmacının bir arkadaşı sayesinde ulaşıldı, aynı zamanda kendisi mülakat yapılan kişilerden birinin kızkardeşi. Aynı gün içerisinde birbirlerinden bağımsız yapılmak istenen mülakatlar için söz konusu kişilere farklı saatler verildi. Görüşme yapılan kişi çevirmen olarak çalıştığı için ana dili olan Arapça dışında çok iyi İngilizce konuşuyordu. Bu nedenle görüşme İngilizce olarak gerçekleşti.1 saatten fazla süren görüşmede görüşmecinin her soruya içtenlikle ve detaylı bir şekilde cevap verdiği, konuyu farklı açılardan ele alarak mülakat yapan kişiye hem yardımcı olduğu hem de araştırmaya anlamlı katkılar sağladığı düşünülüyor. Diğer görüşmecilerden biraz daha farklı olarak bu kişinin proaktif ve sorgulayıcı olduğu da gözlemlenenler içinde.

(Kızkardeşi için görüşme ayarlarken araştırmanın detayları aktarıldığından katılımcı kabataslak ne hakkında görüşeceğimizi biliyordu. Yine de görüşmeye ilk soruyu kendisi sorarak başlamayı tercih etti.)

M: What's the study mainly about? For the university, where are you going to use it for?

Merve: I'm studying at sociology, I'm doing my Phd in Maltepe University (bildiğini belirten bir tepki gösterdi) And it has been 5 years and try to finish my thesis and my thesis is about the working Syrian women and their conditions. I defense that, I've read many things about migration, working process, refugees…etc and in literatüre unfourtanetely women are shown in a weaker position but I defense or I believe that the situation is vice versa. These women who have experienced all these turn into more

powerful. I've interviewed 5-10 women so far, I started my research in Antakya cause it's my hometown, but these interviews of course are beneficial but because they were all made with the help of translator I couldn't go in depth. For this reason now I'm trying to find Syrian women who know Turkish or English like you. So I don't know if you believe or not, I've observed women like you seem like more powered. If you want I'll start to ask my questions and we'll see if we're agree or not (gülümsüyor)
I'll use all the information on my thesis, I target to finish it within a year. I'll have a comittee a month later so I'll share the info that you give me with the professors.

M: Yes sure. I'd just add one of my personal observation. Yes some women became more power but mother part of women still are impower. So you're talking about lucky people and unlucky people, lucky women and unlucky women. For me yes I can say that I'm in power because my work you know I'm an interpreter and working with company but also I do my own work. But I also met some migrant women, refugees so many Syrian women displaced also impowered women who made all the way in a political points. So there are so many divisions. I saw so many women dispowered So many women are impowered. You know specially gbv, survivor whatever you can say the problem is that these women can't speak, they can't tell that they're disempower. There may be social factors preventing them speaking ,they do not have access who can actually speak with or sometimes they feel that this is the normal thing, it's normal to be weak or disempower or they're the victims. But within disimpowerment some people manage to be strong it's like a coping mechanism, it's like a survival mechanism and also it would be an option. Sometimes options are good, sometimes the options are bad. So this is my own point of view about the situation. So that's it, if you have specific questions please go on.
Merve: ok, ok do you have limited time for interview? (sorduğu sorulardan dolayı)
M: No no no
Merve: Ok, shall we start with meeting you, could you please introduce yourself? Of course I now your name and your job, but could you please tell me what I don't know about you; your age, the university you were graduated form..etc
M: My name is M, I'm 34 years old. When came in Syria, I was apart of my family, basicially the girl and women left Syria because my father and my brother they are

really worried for our safety so I came here with them but then we were scattered into world, my mother returned to Syria, my sister went to Canada and now I'm living alone. I decided to live independent so I'm living alone here. (Dikkat çekici nokta mesafe açısından yakın olsalar da katılımcının Gaziosmanpaşa'da, kızkardeşi salam'ın ise Fatih'te yaşaması) I'm working as a translator, interpreter basicially in İstanbul but sometimes I go to southern of the Turkey because sometimes I've work there.

Merve: And do you think to get married (parmağında yüzük olmadığı için soruldu) and do you want children?

M: I certainly want children if I can find the right person (gülerek) if I don't no I'm better of like this, because I tried but it didn't work. Because sometimes the migrant community or society here yes might have open minded but generally the small migrant community or groups becoming more closed. So now we're facing a problem we've people who lost their identity on the way I think I'm belonging a culture and I still don't have planning to abandon this culture. So now there are two kinds of people, either who lost their identity or who are trying to hold their identity in a wrong way. This is also a survival mechanism in order to try live in a safe environment after the war. So the people who are in between are not many.

Merve: For this reason, I mean because the effects of the war, you didn't want to get married?

M: At the first two years of the war no one wanted to get married, neither men nor women. But after I came here I started to think that thank god I didn't lose my family. So now I want to have a substitute family.

Merve: When did you come here at first?

M: That was April 2013.

Merve: Was it your first time in Turkey?

M: Yes yes it was my first time in Turkey.

Merve: Where did you come from? From Lebanon? (Kızkardeşi Salam oradan geldiği için)

M: Yes, from Damascus to Lebanon and from Lebanon to here.

Merve: By flight?

M: Yes.

Merve: We talked about visa procedure and kimlik with Salam, I think you have a kimlik.

M: I have a kimlik but I still don't have residency card because all the change at political scene. Because I believe our problem is mainly affected by politics. I can't explain who these politics are but I believe they're affected unfourtanetely.

Merve: My research has 3 main points; one is migration for this reason I'm trying to understand what do you think about it, so when I tell you migration or to be migrated what do you understand? How do you express it or yourself within the migration process?

M: It's a complicated word, because we don't like to be called migrants in different place. We try to at least at the first year we tried not to submit this fact that we were migrants. We thought that we went back to our country one day either the war ended or the revolotion won. Now maybe after 6 years we started to surrender to get reality, yes we're migrants people look at us as migrants and that's the difficult word. But at least for me personally I'm lucky, because I was educated, I had good connections here and I work which turns the word migration in favour of me. But unfourtanetely for others they were affected in a bad way. But anyway it has a negative sense.

Merve: By the way you were graduated from the same university with Salam?

M: Yes.

Merve: And the same major?

M: Yes the same major.

Merve: So because I was born in Antakya I remember many mutual points with Syrians. Even if I was a child, I can tell many mutual points between us. What do you think about it?

M: Yes of course there are mutual concepts or things between two people. Because we have shared culture, shared history shared point of view regarding certain things because I went to Europe in 3 years when I was in Turkey, I went to Belgium, I went to Canada but always I returned to here. Because Turkey is closer to Syria, because maybe the war is over and I can go back to Syria. Because it was easier for my family come to Turkey before the visa, because a part of my family has already been here. I always want to return back to Turkey, because it's a beautiful country, it's really beautiful but I didn't feel like a stranger here. It's important because I'm a conservative woman so

espeacially in abroad it would be diffucult, at least here I can see some women who wear hijab also we've certain things in common. There's respect I know that there are liberal people here but they know for the conservative what's the important thing at least. But if I go to Europe, liberals can look at me stranger. And also I have a work here and my work is required and I felt like that I can do something for my people, because my work relates to Syria and help the people, sometimes journalists join us, so also I felt like I can do something for my people.

Merve: And do you see the differences between Turks and Syrians?

M: Yes yes there are so many differences. My problem is that to be honest I could not main goal for Turkish people because our lifestyle is a little bit different and I'm frank here.

Merve: In what ways for example, can you give me specific examples?

M: Yes yes the Turkish people they are very very very very hardworking people I'm respect that but at the same time this makes it diffucult for my Turkish friends to have some free time some spare time spending with me so this is why I could not make many Turkish friends because we have a language barrier, I could not speak Turkish of course something that maybe it's my fault. I could have learned Turkish more, I could have more focused to learn Turkish but also I'm too busy and my work needs English and Arabic and I kept thinking that I return back to Syria so now I started to learn Turkish to try to mix in society here. So I don't have time, my Turkish friends if I have any, they don't have much time. And my work is mainly based on Syrians and English speaking foreigners so this is also a barrier. But this is in general.

Merve: Do you think Turkish is difficult to learn?

M: Yes yes yes. I find it diffucult because I have a psychological barrier. Because I don't want to be a migrant who has to learn the host country's language. I think this is my own problem and this is the problem of so many of my friends. Because we don't still adjust that we're the migrants we kept thinking specially the people who are working, they're managining their live well, they're not very poor they are working here, they are passing the time but still they keep thinking they're gonna back to their country but this is wrong.This is the psychological barrier too.

Merve: This is very important point, the people whom I've talked so far didn't tell me or confess that this is a psychological barrier but none of them almost could not speak Turkish maybe they could understand a little but they couldn't speak.

M: Yes yes and another problem is the money. For example now I can pay but at the beggining, I couldn't pay before because the course was so expensive. I've been 4 years here and my other friends also work and they don't have time and they don't pay for it. So we're like a migrants but we don't have right like migrants. For example in Europe they pay for youur courses, you don't have to pay for courses but here you should.

Merve: In your daily life, not know Turkish must create problems, when you go to süpermarket or get into taxi and go somewhere, is it difficult to surrend your daily life?

M: I know enough Turkish to get by but not enough to defend myself if there's a problem or to ask complicated request to people around me so this is creating a barrier so this is actually an adding seperation between two communities, Arab and Turkish communities.

Merve: My another point is the situation or the position of Syrian women; I ask this question in terms of being a woman and being a Syrian. What do you think about if our government positioned you or Turkish community positioned you?

M: Do you mean, I couldn't really understand the question, do you mean how the Turkish government look at women or the society?

Merve: Yes, yes.

M: They look at women, they have a better view for women than the view in my own country. So I think it's more positive to be a women here than it's to be a woman in Syria. It's an empowering, it's very empowering.

Merve: Do you give this answer considering just Damascus or all over the Syria?

M: All over the Syria, Damascus might sound bit more liberal but it's very conservative. Because in the end we're an Eastern country, we're a Muslim country that was affected by so many misconceptions about women that prevailing thousand of years. I believe that and if there's one good side of this war it's these misconceptions might be exploded. And now Syrian people try to mix into society ,with communities, with other open-minded people, specially this is important for the situation of women, they're discovering some of the problems in their old concepts

Merve: Have you ever experienced awful things here?

M: From guys or from everyone?

Merve: In general, it might be because of the people or guys.

M: I think if I ever have a problem it's political, it's not because I'm a woman or Syrian. Like when I do my paper or when I'm at the airport because I'm a Syrian they sometimes ask my residency permit but no they're mostly nicer actually because I'm a woman. But they can do anything because of politics in the middle. So far I haven't had such a bad thing in terms of being a woman or Syrian.

Merve: Have you ever heard from your relatives or friends who had experienced such bad things?

M: Actually I've heard but it's not in İstanbul but in eastern of Turkey. Because some women migrants because they are poor they're trying to get their bad situation they say yes to strangers, even Arabs or Turkish people, Turkish men. And these marriage they're sometimes not registered, these marriages are sometimes for fun, sometimes those people get married Syrian women as they don't look at them as real human beings, they're just marrying them because they're poor, they've no one so they treat them badly.

Merve: So did you work in Syria before war?

M: I worked in Syria after graduation for maybe 4 years, I was working as a translator but also was a university teacher, English teacher in Damascus university. So I used to work there.

Merve: So you in Turkey worked here for four years too? (Başını evet anlamında sallıyor) So M when you compare the working situations here and in Syria what can you say?

M: Actually my work in Syria was very good, I worked in a good place, in a good environm ent, no change in that regard but here there are more options open, there are more options specially because of the situation because they need English-Arabic interpreter, so I can find work. But in general things are great in terms of having respectful work.

Merve: Can you earn much more Money in Turkey compared with you earned in Syria?

M: Yes.

Merve: But I think your expenses are more.

M: We have more expenses. Yes yes.. in Syria I used to live in my house, my father's house, we have my father's car, everything was almost paid, so whatever I made it was just for me, but here I have to work, earn more but also my mother wants more, I need to send my family's member more, yes so more expensive.

Merve: How much do you need to pay for rent?

M: One thousand and four hundred Turkish Liras. But you know there are also aidat and others, grossly two thousand Turkish Liras.

Merve: I have to pay aidat and something for other expenses so I know it very well. (gülüşmeler) How could you find this job?

M: Basicially I have some foreigner friends here, they were coming here to have a workshop and they worked here as a interpreter and I helped them and things started because people started to know me.

Merve: Was it easy for you?

M: For me it is easy but when I talk with others I regard myself lucky to be a few. But it's not easy for my other friends.

Merve: How do you feel, because you're working in adifferent country? Is it difficult or easier? or is it the same because your position is the same?

M: For me I'm a freelancer so I work with the people you know I don't need an Office, I don't go to the office. So we do not have confrontations we do not have problems. So things are easier. They give me some work, I translate it and send it. So not a lot of collasion here. If I have some other Works, either workshops, conferences, I work sometimes with Ministries, things are different here because these are high level Works, because these are very respectful, I'm speaking in general. For me because I'm a migrant I did this on purpose maybe I'm a migrant, I did not specially when I was first started working because I was in bad position psychologically so I did not want to interact so many people I tried to limit my interaction to limit from the problem I had, but now I'm becoming more stable so now interacting people more. I become more stronger, become more confident, independent and stable. Merve: For example if somebody suggested you to become a teacher, would you accept it?

M: No, because that means so much interaction with so many people, basicially it would be with Syrian people which means that everybody get crazy in some point (gülüşmeler) I'm sad to said this but this is the effect of war, we have pity you know

post traumatic stress syndrom and I have first suffered from, people are having so many problems, some people know they have problems, some people don't know they have problems so we have all of problems happening in the Syrian community so this is a very important thing that we have to pay attention.

Merve: My another point is for women what is the meaning of authority or power. When I tell you the word authority or power what can you understand?

M: (Hiç düşünmeden) Men, basically men. Especially because it's war, men sometimes they start wars we helped them we want to take our position and women act generally with good will good heart but at the certain point of the process in the conflict they become sidelined. In the beggining they use them, they said we have women especially my culture, at least the Syrian situation. Women are with us, women are good na n ana na and then we have to protect women and under pretext of protection, they try to repressed them even more and sidelined them more. And because they are very busy in politics in wars they push women more to their houses because they have someone to take care for their children. But at that time in the same time this is so many women not know their rights so women could not reach their positions because in the time of conflict you have new chances, new opportunities we have so many negative things but also we have some positive things. So women always suffer from the negative side but they are prevented to enjoying the good side of wars and conflict. And for me I even try to work with politics but I was sidelined, and maybe because I just focus on myself, no men help women in general. I don't wanna be overgeneralizing, this is my own story. I discover that if the women do the something even in politics she needs to ruled on her own, she can not wait for men to give her something because at one point he will start to ask something in return whether physically, whether emotionally whether politically, whether socially.

Merve: Actually my research doesn't relate to politics or governments mainly, it hasn't political side but (araya giriyor)

M: I even talking about the organization institutions or any level where there's power, because power doesn't have to be in political area. Politics is even in the households. I'm talking about the hierarchiacal power, even in family, in a school, in an organization that's what I mean.

Merve: As far as I understand from your thoughts you see Esad's government or Erdoğan's government are the same?

M: In what sense?

Merve: I mean some people in Turkey see Erdoğan as a leader but some people see him as a dictator in terms of using his power. Isn't it the same in Syrian community for Esad?

M: Yes I understand, for me as a Syrian was not familiar with the politics here in Turkey when I first came here I thought that Erdogan is a saver and I don't want to talk more because at least I'm a Syrian, I have to pay attention when I talk about but I fear that Turkey now is going to taking the same footsteps of the other dictators and it hurts me because when we came here things were going to be great and I want they stayed great.It hurts me that we see what happened in other countries. So there is no point in. But I think he's not a dictator, maybe for Turks he is but he is not near to Arab dictators there's no way near to be a dictators. Because we have suffered from bombs, we have suffered from exhacuation. I can't put them in the same bowl. But I'm just worried things will be getting worse.

Merve: I hope we son't have the same things.

M: I hope I hope.

Merve: How do you positioned yourself in the eyes of men because you see men as authority so what's your position?

M: In the beggining I thought that they were like authorities and yes I'm a woman because I was affected with my own culture, concepts a lot but I know that I was strong, but I didn't believe that I could be stronger as they are. But now I believe that women are stronger tham men, even they try to make women believe that they are not but the fact and what I've seen from the war from the camps that I've visited as a personal experience I believe that women are far more stronger than men. But men are more vocal more articulate, they have some kind of reasonable way to Express their ideas, women might be more emotional but they are more strong and they are more caring about everyone who are around them. I don't wanna be sexist but I believe that now women are they they if they are given the chance they would do miracles.

Merve: I exactly agree with you and my thesis defend this point because I've interviewed 10-15 women and as far as I understand Syrian women more powerful than

guys. I made interview with whole family also, my observation is guys just talk but do nothing, some of them even didn't work, just blame someone or something and that's it.But when I talked with women in the same family, even if they didn't work, they support their family and tried to be together of their family.

M: Yes, because in my culture women always sacrificing, they are sacrificing to be a good woman. If they do not sacrifice, they are not a good woman. And for a man when he sees a woman sacrificing he would say this is her genty even if he doesn't say this words, this is his actions say, so if you see a woman sacrificing a man says ok she's a woman and this is her duty anyway she needs me, I'm a man. She sacrifices because she's weak and it's the other way those who sacrifice are strong. People who are weak can not sacrifice. So this is misconception that I think now so many women specially empowered women are working in an organization, NGO's, who are being subjected to trainings from the western countries or any kind of trainee, or they are with other in need people in camps but this is other way to find out.

Merve: Do you think your perspective, your position have changed because of war and migration and the experiences you've had so far? How did you see yourself in Syria and now?

M: Yes yes a lot, but it depends this is a general question. I've changed in hundred ways.

Merve: Give me some examples.

M: I become more sronger, independent more aware of my abilities that people make disabled in order to control me and actually this control is not just women. It just even in a patriarchical society. Even men are subjected this kind of things and this is our dictator's thing created. But women suffered more because they're women. I've changed my views about politicsI don't believe the media anymore. I don't believe the politics and politicians anymore. I become wiser. In the beggining I believe that this is my personal thing but I was used be an idealist but now I'm a realist so this is I competed.

Merve: If you are working in a different place or other position, for example if you have to do something for someone's house cleaning do you think you will be the same? You have changed in the same way?

M: I certainly be different, I never thought about this but I know that I'm lucky because I have a skill and people need skill so when people know that this skill is not very common they appreciated more so this is why I'm appreciated form y work. But if I were a housekeeper or something people would say you're like a thousand housekeepers and this is not a skill which people really appreciate. People like and respect you just because they like you as person and here it becomes with personal relationship. People can be a boss or housekeepers maybe but in my World people pay fo the skill and they appreciate the skill they know that if they don't appreciate my skill they're not gonna, I'm not giving to them. So I'm powerful here in a way.

Merve: So you think that people look at others according to skill they have?

M: Yes it's all around the World.

Merve: Did you choose your own way on your own? Or your family directed you?

M: It was all my decision in general. They affected it at some extent. I wanted to have a major Art but my family was very conservative that they didn't want me to study in Arts but anyway I loved English. It was my second best option I just loved it and I'm glad did it.

Merve: If you decide to get married with someone just you know what would be the reaction of your family?

M: We were very controlled but this is men and women, families always control the marriages of their children. This is whole Syria's society. But now everything has changed, even me, my situation this year has become very different here than the situation I was in when I cam here 4 years ago. I've become less attached to my family, because now this is war and my family won't be with me forever so I have to make my decisions now depending on what I believe in good or bad.

Merve: Could you give more examples that are different now.

M: Everything has changed in my life, it became unstable, unsecured, not safe not positive yes I've so many things but also I've lost so many things and I'm only winning, I'm the only crying who gain much positive things that I can in order to overshadowed the things I've lost.

Merve: What are the positive things you gained?

M: Independence, that I've become more independent, more strong, more wiser but it became because I think I paid for it, it was a huge price to pay, whenever I saw a Syrian

I thought that we've paid more. If you see a Syrian who went to abroad you should know that they would pay a lot price in a situation of war and this is something very diffucult that people do. They have a reason to make things double, so many things than what they would have then in their own country in the past.

Merve: You've expressd your thoughts about women and men so far and are those the same before war and migration process?

M: Yes of course they've changed. Because now I believ that women are more stronger, I believe that they are wiser than society used to teach us, used to tell us. Yes it has changed very profoundly.

Merve: I think you observed all these changes?

M: Yes certainly, even the women in my family significantly changed.

Merve: I believe that women have created some strategies to survive here, do you agree with me?

M: I don't know if it's correct to call it as strategy because strategy seems very smart very big word, but here we cant't have strategy because we don't know what happened tomorrow. Because here things are changed according to politics and battles on the ground. I can't say strategy but I can say coping mechanism like a mechanism that can help to cope with this week, what happened to next week noone tell you what happened, but it's all about patiance maybe, if there's a strategy this is strategy a long term strategy.

Merve: Do you think if this is the result of what happened in the past?

M: It was all after the war, things were very unstable in Syria, even the bad things are stable if you can say somthing bad it's the stability. Bad things happened or good things happened this is the stability but now no. For instance before the military coup happened that night before me and my sister were discussing how to get our mothers bring to Turkey after the death of my father. Because my father had died before 4 or 5 days of coup. We were discussing the next 3 or 4 months. We were just sitting in the cafeteria and the coup began and we knew that ok we can't plan for even one day. Because we're Syrians and we don't know our situation.

Merve: As a Turk I don't know whats gonna be my situation either.

M: Yes but We don't know if we can stay here or forced to go somewhere again, what's gonna be us. I certainly understand that this situation is bad for you too.

Merve: When you came here at first what did you feel? Were you afraid of something?
M: No, because I thought that my situation changed, I just stayed for a while and returned back so I thought that I was gonna be a tourist. I didn't even imagine that I would stay here for 2 years. After 5 months, I thought that this is gonna be longer and here I started to detached. The feeling of detachment is really bad, my own past, family. In the beggining it was fun it was something new, but then no.
Merve: So after this point I think you started to think your life, how it's gonna be?
M: Yes sure, after that point you started to think that how I'm gonna pay form my rent for he next year because we had our own house, we had several houses, factory, very good places around Syria not just in Damascus. But now I live in Fatih which is not very it was very far from my house or neighbourhood where used I live. In the beggining I thought that it would be end soon. But to be honest we were very far away from drug addicts or gangesters when I was in Syria, it was very far away from us but because they opened the doors (sınırı kastederek) in Fatih they are around us. They tried to rob us because we're living somewhere which haşhaşin live and seveal homocides happened next to our house, even three people were killed next to our house. So it was like going down from the top in your life. It is becoming good from society and you look how we are now. And the shift just started, I ask God am I go like this forever and this is why I came here.(Şu anda oturduğu güvenlikli siteden bahsediyor) And the situation for my sister, she is seeking stability more, she wants to change but she's more attached, she doesn't want to be approved again even though that Fatih is a very bad area but she's safe, relatively safe in that area so changing everything is another shock, another trauma but for me I had some other emotional problems. I wanted to get married, and things go right, I had a fionce then we left so I wanted to escape all my problems, detached all the things I lived. I just left the Fatih in order to restore stability that sense of life ok I'm living in a good place now.
Merve: Do you think to return back to Syria if the war ends hope one day?
M: I wouldn't, if it's safe for me maybe but I certainly I couldn't live there. It depends on the situation there maybe in the beggining I'm going back and forth but I'm not planning tol ive in Turkey forever. It has become another home to me, I certainly visit here a lot if political situation allows me. It depends on the safety, if I like there if I can work I'll stay there but I'll visit Turkey.

Merve: I think Damascus or Syria has changed a lot within 5 years too, when you go there (lafımı bölerek)

M: I defifinitely try to change it, it is like my mission to change, I want to give my good experiences to them (Orada kalan ya da savaştan kaçıp daha kötü koşullarda yaşamak durumunda olan insanlara) This is one of my hopes.

Merve: This is maybe the positive side of migration, after you get back everything will be changed but you also will be changes, as you stressed during our interview. (başını salıyor)

In Turkey all the cities aren't the same, I was born in Antakya and even Gaziantep very near to Antakya they're so different.

M: Yes I've visited both of them Antakya is more open minded, is more open to changes, people have more fun. The people in Gaziantep very different. The people in Antakya like the people who live in coastal area of Syria because they are closer to the coast. But in Gaziantep because they're close to southern part of the country you know the desert area, because you know geograpy affects this kind of things, culture and everything.

Merve: My friend used to live in Gaziantep because pf work for 7 months and because he was born in Antakya he explained the differences as you expressed.

M: Yea, this is why some people can live in Gaziantep because they have shared cultural concepts, in the beggining it was ok but imagine a Syrian who lived on the North side because the regime intentionally were ignorant to education so the regime so the regime was blamed for 50 years so imagine all those people who were deprived of so many things deprived of education, Money, vulture, imagine they came to İstanbul maybe. It will be a cultural catastrophe for the Turkish people and the Syrian. Because cultural shock would have been big for both sides. So changes were graduel. Syrians want to be in Southern part which is more conservative people went to Antakya, Reyhanlı. After they faced the first shock they spreaded around Turkey, they started to change their mind.

Merve: Do you think to go Canada one day like Salam?

M: My problem is that the cold weather I hate cold weather but if it happens, I will certainly go because the situation here is not stable. But I will go but even I will also go and forth.

Merve: You don’t want to live there forever. It also depends on my work. My work here is good, I love my work, I don’t know whether I can work in Canada or not but you know common sense told me I should live in Canada. You know I should take my citizenship because I don’t even have residency card. So Canada is better.

Merve: If we’re talking about citizenship, what do you feel? Do you think you have bot hor just Syrian?

M: I will always be a Syrian, if I take a citizenship it is because I can travel more and work somewhere to do something. There are some opportunities in Europe and I want to be safe. I don’t want to have problem in airport or check point or somewhere, someone tell me Are you Syrian are you a migrant. But even on the personal level for me and for my friends, to have a citizenship just to solve the surrent problem. The main problem is not over. We love Turkey but we’re Syrians. I think the relationship in the future will be deeped because even the Turkish people can learn something from the Syrians. We can both thanks to eachother. But nor Syrians nor Turkish people want to change demographics if I can say. I will always be a Syrian, I never thought to be a citizen of another country. This demographic changes happened in Syria even for the Turkish people. Of course we’re closer eachother when I compared us with Canadians for example. Some people would die for getting Canadian citizenship but just for stability.

Merve: These are all my questions M, I’ve learned many things from the information that you’ve shared. Please ask me any question if you have.

M: (Düşündükten sonra) no just wish you have best luck in your study and thesis. You really need this because the history has changed this kind of study need for recording and we need this. This is also very beneficial for us and also for Turkey.

Merve: I can understand your situation and what you’ve lived, at least I’m trying but also I believe that the Turkish people reaction at least most of them to our government and their policies.

M: Yes because Turkish government always indicated we opened the borders and help the Syrians but actually they helped just the people who have tol ive in camps in the medical side also. I visited many hospitals I do appreciate to the government. But the propaganda is bigger than what’s happening in reality. So this is political. I never thought that politicians are so affective like this before and they affect our life totally.

Ok they just affect the religion maybe it affects the work specially in my country. Alevis for example were allowed to work more than Sunnis.

Do you need any help from other people?

Merve: I have to maket his inetrview with more women, so if you can help me to connect IEm very pleases.

M: I will try and be you posted. You won't want to have an interpreter?

Merve: Yeah but let's talk. M: Ok, please take care and good luck

Örnek 2-Gaziantep

Özet

Görüşme katılımcının evinde 2018 yılının Şubat ayında gerçekleştirildi. İki küçük çocuğu olan katılımcı çocuklarını bırakamayacağını belirtti ve araştırmacıyı evine davet etti. Toplamda 2 saat birlikte vakit geçirilen katılımcının evi iki odalı ve 80'lerde yapıldığı tahmin edilen bir apartmanda yer alıyor. Şehir merkezine ne uzak ne de yakın diyeceğimiz bir mesafede yer alan evin durumunun normal standartlarda olduğu söylenebilir. İyi derecede İngilizce bilen katılımcı ile 1,5 saatlik bir mülakat yapıldı ve katılımcı düşüncelerini, yaşadıklarını samimi bir şekilde araştırmacıya aktardı.

Merve: Thanks for your time again R, should I pronounce your name as …, is it correct by the way?

R: Yes.

Merve: okay, is there any meaning or do you know?

R: Do you know for the what's the meaning it's actually mean an animal.

M: Oh okay that's nice actually.

R: Yes especially this time because you know it's Christmas and this animal is very special in this time (gülüşmeler)

M: Actually it's also an animal that found rare for this reason I think your names meaning is special. So if you are ready shall we start to interview? I just know your name, so for this reason could you please introduce yourself at first? if you can share detail about yourself like your age, your education, the place before leaving Syria…etc I would be appreciated.

R: I am R, from Aleppo, Syria and I graduated Aleppo University Fine Arts University Fashion Design and Decoration Department. I worked in Aleppo with my University in a magazine as an editor in 2 section, fashion and decor when I was studying. After that I made like brands fashion, I started to make an oriental things and sale it online also referred to Syria Arabia, because this kind of countries like oriental things. And when I was graduated from the University after 2 months I got married and now then I have two daughters one of them is four and another one is six. After the revolution in Syria I came to Turkey Gaziantep, because of many reasons. One of them is about my husband. After the revolution he couldn't work there because of regime so we came to here. I came here 5 1/2 years ago so it was 2012. I started to work in Syrian school after I came here. They were looking for an art teacher. Actually I was working as a volunteer in many of organization in Gaziantep. After 1 year started to work in an organization with salary so as a job. I worked with a lot of NGOs and this kind of organization as program Specialist or officers or responsible and in many positions actually. After 2 years off to work I start to think more my kids because I left them at home all the time because I was working from 9 to 6 and I had to leave them at home with baby sister so I started to think about it and I got an idea about babysitting like falling at kindergarten. I took small office or small house in İş Merkezi, it's very near to my office I so they're old mummies have so much problems that they leave their kids at home. For all the Syrian mommy's it's was a difficult position they have babies they have kids at home. After that several project have been grow up, I changed the place took Villa and I create a kindergarten with good quality of study and English and Arabic and Turkish language.

We create three or four classes. The project is growing up it's benefits for all the Arab people in Gaziantep. Because there are many people not coming from Syria but also from Iraq or Palestine here or from Sudan. Because you know many are people who are working in an organization now Sudan or Palestine or Iraq or Syria but there are more. After that I took all the time about my study my University and my talents you know that I was graduated from Fine Art University and my measure is migration and fashion. So I decided to start an event company for weddings, birthdays you know all kinds of events. I create small company in the name of Dantel. This company I created one and a half year ago but to no I didn't have any other place I actually took a room into kindergarten in two I put all of my things there from six months I left my job in organization because I get tired and I want to do my own work my own project. I hope it would be more bigger more famous for the people here. Actually I have a big support from friends here. You know I have been in Gaziantep for 5,5 years so I have many friends and acquaintances here. Relationship is very good for my job. So now I just take my time for my project I just focus on them. So now I am working with my talents and very happy very happy to work for my company Dantel. I don't have a team or stuff for this company just for me and I have with somebody who want to help me but I just don't want to make it bigger just for now it's just like a project for me. Maybe at New Year I just make it bigger.

M: I just want to congratulate you for your courage. I'm really appreciate that and happy when I hear some this kind of story I am not sure but I know that it's so difficult that job in a country even if you are a native but you came from Syria you don't know language so it must be a very hard duty. So under this circumstances it's very great job that you have to do for now. And I believe that you will be more successful because of courage you have.

I would like to mention about my thesis. I am doing my PhD for five years actually I started it in 2012 in the same year that you came to Turkey. Why I'm interested in this subject because I was born in Antakya and my family still lives there, for this reason I'm really interested in the culture in Middle East in general. Because Syria is very near to us, I am accustomed to this culture, we have friends, relatives coming from Syria

actually I know I am trying to understand of course with this research your culture and your point of view.

I have 3 points in my thesis; the first one is about migration I am trying to understand your point of view what is migration and another one is working life how do you see the working conditions in turkey and also if you work in Syria and I would like to compare this to two things; authority and empowerment because on my thesis actually I defend that women especially migrated women if you come from Syria Iraq whatever that is specifically Syrian women will be more powered at the end of the process that they have. Because war is a difficult process, migration is a hard process, so I am trying to understand with this question your point of view and try to feed my thesis that I defend. Because you start the you're working like actually I would like to continue with this if it's okay for you.

I think you are a good interpreter of turkey and you did a good job actually. At the first for example I think you had some difficulties for example was it difficult for you to rent, you said to me and you didn't rent anywhere but for example just think about it if you think to rent somewhere for example you would like to make bigger your job to rent where is it difficult for you to rent somewhere in Gaziantep after 5 years? because as far as I know you don't know Turkish for example is it a barrier for you? could you please tell me what were the difficulties you face?

R: actually there are lots of difficulties and easy things because I am refugee. At first hand we can say it was a time, it was difficult everything is for Syrian people it was of course difficult to rent somewhere because in general a people have their own house so before War they didn't need to run anywhere so many people actually don't know the process about renting. Because I might looking is not like a serious I don't know how seriously should be looking like but because I am blondes woman they say that the first time please come you are Russian or English so once they hear that I am Syrian, and they don't want to rent the house on the other day (tüm bunları gülerek anlatıyor) Actually I have many experience like this so far. Then I saw at office and we met the guy that's the rent there. Me and my family is good, he trusts us and after that for example when I want to rent a villa when I want to make my job bigger I also go him and wants a bigger place. he said okay after guarantee. Actually there are good people here and I think they are right and that they don't trust all the Syrian people actually all

the Syrian people cannot be the same are good or bad people inside. But in everywhere and there are good and bad people and After the revolution we came from the community with good and bad but good people love you and they are sure that you are good, have good family, so there won't be any problem. So for this reason actually I didn't have any problem for renting because they know us and they trust us. Actually one of the difficulties that we have is to register our kids to kindergarten. Because all the schools are closed I mean the Syrian schools are closed so I think it's a good stake for Turkish government, because they are trying to turn Syrian schools into Turkish schools for example I sent my other daughter to Turkish schools this is not a problem because my other daughter is not so big okay she's just eight years old but and at least she gets something about our culture or into family but for kids who are younger should be sent to kindergarten Syrian kindergarten because they need to know Arabic language or they need to know their culture at first. This is the big difficult I think this is challenge also because government Turkish government they don't want to live Arabic kindergarten or schools but as a mother not the owner of a good kindergarten it must be a coordination between Arabic kindergarten and turkey school maybe. We have to teach our kids Arabic because it's all language I don't want to my kids growing up don't know how to say hello in Arabic or how to not Noah Quran KaR in Arabic language because it's our modern language but for me my kids my big daughter I sent to the kindergarten IB kindergarten she finished in this kindergarten hard Turkish school so I'm I think coordination between turkey schools and Arabic kindergarten this would be better for all kids. We are not registered really in Turkish government this is the difficulties and challenges Sirius but you know what in one year ago Turkish people they came to us they asked us to register her sound to our kindergarten we have also summer school is she wanted to me teach him grandkids for example its another example.

M. Actually when I was in antakya to make my research one 1 month ago and I learned that two months ago or something during interview Syrian schools turned into Turkish ones. In some part, actually I can understand your point. You are totally right because you have been here for five years and your children have grown up here from the very beginning. But on the other hand, I don't approve the procedures in terms of governments lie to Syrian people. I don't believe that was a system in terms of a Syrian people status I don't approve that's open door policy because as you said there are good

people as yours when I consider my interviews I have met great people and actually I don't see people if they she he is a Syrian or Muslim or Christian or something maybe because of my roots because I was born antakya a I was grown up with this perspective but if we analyze if he faces of Syrian people coming in turkey objectively and there must be a system from the very beginning and there must be cleared on people I think this would be better for you and also for turkish people. for this reason I think all the people coming from Syria or coming from other part of the world must be registered because I'm turning back into the same point there are good people and that people in the community so by the hand of government a separate legally. but under the circumstances and good people also are affected negatively in Turkish it means damgalanmak, you are also stigmatized even you didn't do anything bad. and I don't believe that none of your desert this it disturbs your image to. actually we don't know what would be the result of this war and this is really pity for Syrian people who are coming from their country and a living here at the country that they don't know or they haven't late as so I can understand all the things but we should accept that and that died were something done with mistakes I know I actually we can see the results of this affecting not only Syrian people but also all the people living in the country.

M: and now if I come to my question as far as I understand it from your settings that you have to change your position and should have passed from ngos to your kindergarten and of course is that some kind of enterpreneur but also you have to sweeten daughters because you are also mother and for this reason as far as I understand you also should have a founded at kindergarten as a solution?

R: kindergarten is my projects but I was also working it for an NGO old people who are working there is educated. sew-in NGO I was paid salary but Kindergarten was my own job and for this reason I also spend money even I was pate what kindergarten is like for my kids. I I need to support my kids and also I would like to be my daughters. in this time is coming too her mother is sad and is say hello. just to be clear this point.

m. then you would like to develop your work ?

r: I develop my work already from office to Villa but now I am trying to develop my second project dance ad parties and more birthdays like this so now and kindergarten and also my another company are growing up together.

M: there are so many projects to I would like to ask you once more and congratulations really it this is very impressive this story that I heard so far.

R: thank you I am like a multitasking woman and in Syria they said you carry at many things in your pocket. I'm like this woman I'm very active. Why all the time my mind is working. you know what I am very happy here okay we came here after the war but now I founded this job maybe if I state in Syria anything like this I found it in my own job as you said I am like an intrapreneur and I wouldn't be a person like this. and my husband's working is it good and my children they are going to Turkey school so for our lives everything is okay. I really don't want to go to Avrupa or America or Canada. I want to stay in gaziantep near to Aleppo. maybe inshallah after years we can go back to our home. because you know home in Gaziantep is only one and half hour. very bad I'm here I hope but I like a sound tab I have very good relationships and there are many good Turkish people here. I have also thought Siri and France here so I'm happy to be in gaziantep

M: I'm coming back into this point again but I would like to finish the worth Life part when you were in Syria did you work ?

R: yes as I told you I work in a magazine editor when I was in Syria. and also my mother and father are engineer's so they had the office and I also work with them decorator told you that I was graduated fashion and decoration measure for this reason I also can have them about decorating at home.

M: so you have already been experienced painter many it works and how long I had to be working when you were in Syria?

R: I had worked for five years when I was in Syria. at the first year I studied at university till I came to Gaziantep.

M: is so you started to work in Turkey immediately as far as I understand ?

R: yes yes

M: could you please explain the organization that say you have worked before you start the project at into now? what are they about because as far as I know I got the information from my research there are many angels and organizations that's on the Ingles and I am trying to meet somebody who are working in this kind of ngos organizations what are the things that this Angels organizations?

R: Firstly I was working with a Syrian NGOs when I came as a volunteer you know first off working for fsn4 all the project about relief because there are a lot of people going to REI the focus before FSL, fertility of a livelihood and relief after that I worked with I don't know if if you would like to hear the name of organization and I work for Mercy Corps for that entry just for 3 months years ago when I arrived they work for you and UN did they create projects related with relief. after that I worked in Belgium organization SB overseas also educational and for curity projects. after that worked with Syrian NGO it was named ballot is it PR and protection and education of children. After that I worked with Italian NGO and it's name Coz, I was a project manager who were responsible for the area of Aleppo, it was also an education project for rehabilitation of schools and creation activities for children and trainings for teacher. after that I worked with Syrian NGO deepthroat also in the program I was a project manager then I pass to another Syrian NGO white hands as their consultant there a headquarter is in Istanbul and I was working as a consultant in that NGO. then I take rest for five months but no this kind of. Because I've really busy. because it's a 5 years that I have it's a long process
M: yeah you are right and it totally how long have you worked at NGOs?
R: one-year-old one year depends on contract, they are all project-based.
M: actually I'm trying to understand the position of women not only in working life but also in Turkey for example at home at the opposite of your husband, or in your family with your mother and father Etc. so my first question is about your position in the working life because actually you have change your positions you prefer to be an interpreter you prefer to be an owner, so could you please share your ideas about position of women in working life or in family or in community?
R: actually it is very very hard the to be at multitasking woman, as a Syrian woman. because we have traditional cultures we have you know Arabic culture is very close. actually I didn't change anything in my life I am like in Syria. I like to be myself successful women in my work in my job it it it was my dream all the time to be a woman who can be successful at her job and also a good mother and a good wife it's my goal all the time. but it's very very heavy and hard to be butts yes my age. I have energy to do all the things I have to make job before Syrian III I should think Syrians. (her child is for this reason she want to 4 seconds and then we could continue our interview)

sorry for interrupting I was just talkin about the difficulties that we have faced actually it's it's hard for all of us we all have goals we all have some targets. we have ages that's it we are far away from our homes and maybe we should decide what wewill be. I think in general Syrian women are strong if they are supported from their families dear husband or friends it will be very good for them. for me I'm supported from all the people that wronged me because of my relations because of my PR. it will be easier for the woman who are supported like me.

M: did your husband supports you in terms of the multitasking working way?

R: he is not very happy but he's okay when I worked at the beginning he was very proud of me Auntie explain everyone is she's multitasking woman so he was happy but then he started to say it's a lot word reduce your word. maybe I left my work in humanitarian Department because because I C not so happy but he supports me in general. but he supports me 80%.

M: BUT 80% is a good ratio (gülüşmeler)by the way is he working now?

R: He has cows farm here. So he has farm with number of cows and he buys and sells them. He also sells milk and dairy products. because in Syria his family and they are a big family they have a farm and agriculture's and they already produced products before

M: so we can say he's lucky and that he can do the same job that he did in Turkey?

R: yes

M: what about your sister or brother do you have any sisters or brothers?

R: I have 1 sister and 1 brother. my sister lives Saudi Arabia from 18 years ago before the Revolutionary War and my brother is in Syria head stays there he's medical engineer and he has a company. my father also is there. my mother was that in 2012 when the bomb it came to the university. my father came and go because he has residency here, my sister is coming and going all the time.

M: do you have residency in Turkey?

R: Yes, sure.

M: do you think it's a good thing rim?

R: it said haygood's a procedure for me and for Syrian people you know there is policy counter you are living and you have to make a residence and be everything. I have a very Turkish words I don't know what the it goes with in English. but on the other hand I have that problem I have residency I put my leg in Turkey but my daughters they don't

have because one of them we came she doesn't have passport another one more here already so it's a very complicated because the government don't give them I didn't know why because they are not registered I have to go to another country or another or Another Place and come back to put this time on their passport and I can't send them to any place all the Syrian people have the same situation it's a little bit complicated if you would like to be registered you have to go out to go to somewhere and come back and then you get stamp on your passport. my daughter's don't have a stamp on their passport so this was very complicated.

M: I totally understand you because interviews explained Prince they have faced some of them have residency some of them have working a cards but most of them actually don't have anything some of them came to Turkey in 2012 like you and they have just their Kim leak they don't maybe believe that and they would leave for more. 5 years here. now you have to be in District that you are registered you cannot go hospital or you cannot make registration to a school for instance for your kids so this is some kind of problem again. it depends on person actually but it must be depending to a system. the ID cards must be wasn't in the whole country Maybe registration process had started from the very beginning we don't talk on the registration problem or the existence of bad the billing people negative image that they put on Good Feeling people Goodwill in serious Maybe.

R: there's no clear policy for us all the time the policies change. we go to immigration Santos and they say you should do this this this and after two days when we bring them the documents or something like this they know they are not wallets and you should bring this one. it's right maybe they they cannot know we are full Syrian people coming here, on the other hand the policy should be cleared at as a person we have to know all right to know the regulations. now Turkish governments start to give Turkish Nation Alta to Syrian woman but at the beginning no more this wasn't m mentioned. For example I came here six years ago, they didn't give me the nationality and I don't have nationality. I have residence from I came to here they said you will stay you will wait so if I take nationality everything change sure everything will be easier I can go to see my friends and my family.

M: I totally understand you even time a Turkish citizen, it is difficult to handle this kind of procedure so I cannot imagine your position at all. if I want to go to Europe for

example I have to take Visa so it takes time and also money so this position of Turkish people is the same that you have now. I would like to another points if you don't want to add anything more my another points is the concept of migration from my research I get something the concept of migration but most important identification are coming from your ideas I would like to try to understand your point of view about migration tell you to migrate or to the immigrants what do you understand please explain the concept of migration? actually from your own experience I would like you to explain totes and you came here as a tourist but you had to come to Turkey and maybe at the beginning you just told that you would leave here for six months or something but then it changed and for you it has been five years this is very mutual for all Syrian people. so you have to change your life and you have to founded your life again what were the difficulties or what's the easier things that you have faced or you have experience because you are living in Turkey because you are living in gaziantep instead of you go to Europe?

R:(İç çekiyor) I get your points exactly because I put my charge about migration. most of the Syrian people from Aleppo to Gaziantep or Antakya it was more easier for them than people coming from Damascus or From Another Part of Syria. From Aleppo we came Antakya, gaziantep or Mersin in summer. or on weekends, because as I told you it takes just one and half hour distance. we don't have to work, once I came here and could stay 20 days. but now we cannot go back to Aleppo because of regime control. because we are opposites to regime so it was difficult at the first time because cultures are alike we already know turquia at the culture is Sobe no people and everything about here easier. I think for the people coming from Aleppo who are living in God's anointed now it's it's not difficult. in another hands some people become turkey as a step because they are going to Europe or America. I know many people who's this way. so some kind of new home for some Syrian people on the other hand for some Syrian people it's just a step to go in other country.

a when I realized that we cannot go back to Syria and the first tote coming to my mind is how to see my family again. because we are very close family it was very hard for me (ağlıyor) maybe because it's a new life, not just for my family. I am a person who like memories and the culture of Aleppo and everything in Aleppo so I miss all of them it was very difficult for me but but after two years I got psychological support as many Syrian people have it's it would be easier it started to be easier we all had to start a new

life. I just want to a good life for my daughter's now. so maybe for this reason I start new projects for me and for my daughters Walter's mock turkey a very much they said all the time here is my country I have to make this it was very hard for me but we have to start a new life and Levy should know it Turkish culture and the traditions of Turkey. and we want to stay here we don't want to go for now. we have to be in the roles of this country.

M: on the other hand is this maybe and good things daughters Multicultural atmospheric environment when I was a little kid actually I also imagine that and I would leave in another country of the world one day. so please feel better this is a good thing for all of children.

R: you are right my big daughter really like the here and one day she came back to school and is she told me that her friends ask her how many languages you know? English Arabic he's very happy so she didn't see Aleppo at all she said she remembered grandma Mother's house and she also explained about it but she just imagined actually. she asked me questions Aleppo she asked me if we return back to Syria again but then she understand me very well. we are always talking about Syria I left also she knows we puts SYRİAN songs we are trying to teach them culture. yesterday she asked me Mom you haven't booked place 4 yard in your room in Aleppo yes I have. she asked me my room when I was in the lab for she's studying in Aleppo is she has blonde hair all the time they can coordinate if everything at their mine.

M: at this point I would like to ask what do about the concept of Border in terms of between Syria and turkey for example for me border between Syria and turkey between hot cyan but there's political borders I feel that we are not far away in terms of cultures so about your totes about this do you think if there is border or not ?

R: if you mention about borders gümrük kapılarından bahsediyor, or just about flights? from side of antakya Antilles don't have more Jewish but there are a lot of Syrian people who come by can't force Beirut I know it's easier for them before see it's a hard thing the people who red team go and back but for me it's very hard political scene. and also there's insecurity there morning all the time I have 1/2 hour to go on airport but I cannot go there that means there's more than unfortunately.

Actually there are of course borders countries these are old I feel that we are we're similar ceremonies on Turkish people I don't feel the same thing for other part of

Middle East. actually I am feeling the same thing when I mean from Beirut or from Syria are cultures seem like but that's we are different from Sudia ARABİA PEOPLE. because our culture is very similar in terms of kitchen in terms of people language and the way of Designing the cities also I feel like our culture is very very similar and also we have same roots play maybe for this reason I feel that we are very close.

R: I think that it is a very positive points for the Syrian people how we engage already before the war engaged, we have many Turkish and cereal companies together, for example in Latakia is in Syria but we didn't go there every summer but before War we came to God for shopping and just for weekends for this reason and there is a connection between two countries or two cultures. that's why we already know each other we already know the city that lies you have Turkish people is very very near to us so you know in each family you can find it Turkish grandmother or grandfather cuz they were married before.

M: you are right I have an interview 20 women so fart I think five or six women have Turkish relatives.

R: my husband's grandmother is also Turkish.

M: I don't want to take your time much dream it is a good talking with you thanks for your time hey we can do it whenever you want when they were you in it I just want to pass to my another points and other questions now do you have explain many things about yourself I think that you feel yourself more powerful after all this process what do you think about the concept of Authority or power when you were in Syria for example did you see anyone or anything you so as Authority power you have all this kind of process experiences are you seeing somebody more powerful Authority do you start to afraid of something or because you are feeling more powerful no you can't say I'm not feeling any think that's what I'm afraid of.

R: after digivolution I think the support from the society is very important for us the woman in Turkey they have a support from two sides from Turkey suicide and from series Society, well we were in Aleppo supported from the people around from our family but here women have support from Turkish people and also Syrian people and also Turkish government and their family day relatives there Francis Etc. there are many projects for empowerement of Syrian women, so we are lucky. a woman are

engaged in this project I think here after the revolution they got more support. because there are more people around us now.

M: that's a good point actuallyso power means something positive in your mind as I understand?

and normally when I asked this question to my interviews Authority or power and means something and that they have to do. but from the point that you share I understand that and means a positive thing.

R: you know what I have interview in Syria radio today for all salt for my work I saw a lot of there for example one of them working in handmade axes handwriting books I was very proud of because they are cereal they are working for their size and also for their community. I'm so happy they are just living on their size they prefer to be people around them. we are now in a good place now.

M: my last questions about strategy and tactics what do you think about this concepts? because I believe that when people have to go another countries try to survive there for this reason they are trying to a find some solution at to leave so 444 According to some people at this is called I start a g and it if it is anyone make a long-term plan and according to someone that is called tactics and this is short-term plan it what do you think about it? Do you think that Syrian women create tactics or stratagey?

R: You know I don't know which one is right, because I don't know as I mentioned I don't want to go to another country I want to be here in gaziantep and I think I am lucky because I have a job I have my family here we can rent a house. but for the other is there a woman I am not sure if they can create a plan b or plan A because there is always changes, Maybe she has to change the country in Turkish it's called mecbur, right? Merve: Yeah yeah it is correct. we don't know tomorrow. For me icanotes my plan after 1 year after 1 year I decide to stay turkey to make my plan for my daughters in my life I don't know if we can put or Plan B is Syrian people generally put their plan as C and D (gülüyor)

M: this is my last question as I understand is so far you are positioned yourself in your life and this hasn't been changed when you came to Turkey when you started to leave in gaziantep which do you prefer it to be at first now for example you are the mother of two and also you were project manager at the house elf many projects and also your

owner of your own company and also you are owner of kindergarten you are the was of a man so which which one do you prefer to be at the beginning?

R: I have to choose one? I am happy to be mother of this two but on the other hand I have to choose my work I have to do something to make me my life easier and also 222b and example it good example of my daughters I think decorating, my kids, my work.

M: these are all my questions ring if you want to add anything or ask me please go on.

R: I think we talked about everything thank you. if I have any question I will call you back. and I am very happy to make this interview you're very smart and also nice girl so I always want to talk about it Syria and the situation here so I'm really really happy to make this into its thanks for your time also. I also always want people know and Syrian people come here but also there are working we are busy all the time and we are not coming turkey for forgetting to forget taking place of anybody we are here because this is our life war of course once the war finish we will go back to Syria so of course happy to explain this to the person.

M: I am very happy to make this interview too and thanks for your time and from the very beginning I don't believe that there's an issue between people the issue Gwar this is between countries and it did this relay switch actually and please feel yourself at home hesitate to call me or send a message if you need any assistance I'll be very happy. I'm coming to God's on that one day I don't know when once I come visit you and we're pleased to meet you also stating that take care, have a good day bye bye.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar

Abadan Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

AFAD (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara.

Akşit, B. (1998). *Türkiye'de Kent-köy, Sınıf, Din ve Etnisite Farklılaşmaları ve Toplumsal Kültürel Bunalımdan Demokratik Çıkış Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları*, ss. 193-225, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.

Akşit, B. (2005). *Laikleşme Tipolojisi ve Türkiye'de Laiklik Deneyimi Şerif Mardin'e Armağan*, ss. 65-103, İstanbul: İletişim Yayınları.

Akşit, B. T. (2010). "Niteliksel Araştırmalar: Genel Tanıtım" Derinlemesine Görüşmeler ve Odak Grup Görüşmeleri Eğitim Semineri, Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, 26 Mart 2010, İstanbul.

Akşit, G., Bozok, M. ve Bozok, N. (2016). Zorunlu göç, sorunlu karşılaşmalar: Hisar köyü, Nevşehir'deki Suriyeli göçmenler örneği. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s. 92-116.

AMNESTY (2014). Hayatta Kalma Mücadelesi Türkiye'deki Suriye'den Gelen Mülteciler, Uluslararası Af Örgütü Yayınları, Londra.

Babahanoğlu, V. ve Bilici, Z. (2018). Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, (124-139)

Bağlıoğlu, A., (2013). Suriye'de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri, *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, Rize.

Balcılar, M. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması; Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması*, Kuzey Kıbrıs. AFAD. Erişim Adresi https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/suriyeli_multeci.pdf

Bell, S. (2010). Migration and Land use change in Europe: A review. Living Reviews. Sayı 4, http://landscaperesearch.livingreviews.org/Articles/lrlr-2010-2/download/lrlr-2010-2Color.pdf

Boyd, M. ve Nowak, J. (2012). Social Networks and International Migration Martiniello, M. Ve Rath, J. (der.) An Introduction to International Migration Studies. European Perspectives, Amsterdam University Press, 77-103.

Bourdieu, P. (2010). Sermaye Biçimleri, Derleyenler: M. M Şahin & A. Z. Ünal, Sosyal Sermaye, Değişim, İstanbul, s.45-75.

Bourdieu, P. (1980). Le Capital social: Notes provisoires, *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, cilt 31

Bourdieu, P. (1994). Distinction: A Social Critique Of The Judgement Of Taste. Londra: Routledge And Kegan Paul.

Bourdieu, P. & Passeron, J. C. (2019). *Yeniden Üretim Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri*, Çev. Aslı Sümer-Levent Ünsaldı-Özlem Akkaya, 3. Baskı, Ankara: Heretik Yayınları

Bourdieu, P. & Wacquant, L. (2011). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, Çev. Nazlı Ökten, 5. Baskı, İletişim Yayınları: İstanbul.

Castles, S. ve Miller, Mark J., (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, çev: Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castles, S., Miller, J. ve Haas, J. de. (2013). *The age of Migration*, Kanada: Guilford Press.

Civan, E. O. ve Gökalp, A. (2011). Göçmen işçi kavramı ve göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, Sayı 1, s. 233-264.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE),* Sayı 17, s.67-91

Çelik, A., Yükseker, D., Kurban, D., Ünalan, T., Aker, A. T., (2006). *"ZORUNLU GÖÇ" ile Yüzleşmek: Türkiye'de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası*

Çopur, A ve Demirel, M (2017). Suriyeli Mültecilerin Yükseköğrenim Sorunu: Göç Süreci ve Sonrası. Ö. Demirel ve S. Dinçer (ed). Eğitim Bilimlerinde yenilikler ve Nitelik Arayışı İçinde (s.13-27). Ankara: pegem Akademi.

Drinkwater, S.; Paul L. Emanuela L. and Joseph P. (2003). "The Economic İmpact Of Migration: A Survey", Flowenla Discussion Paper 8, November, UK.

Duruel, M. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri fırsatlar ve tehditler. *International Journal of Economic Studies*, 3(2), 207-222

Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Everett S., L. (1966). A Theory of Migration, *Demography*, Vol 3. No. 1, p 47-57

Faist, T. (2003*). Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Gürakar, T. (2016). Aydınlık Hareketi'nin Küreselleşme ve Ulus Devlet Gerilimi Bağlamında Dönüşen İdeolojisi, Stratejisi ve Söylemleri: Süreklilikler ve Kopuşlar Açısından Bourdieucu Bir Analiz, Doktora Tezi, İstanbul.

İçduygu, A. (2010). *Türkiye'de uluslararası göçün siyasal arkaplanı: Küreselleşen dünyada "ulus-devleti inşa etmek ve korumak", Türkiye'de uluslararası göç: Toplumsal koşullar-bireysel yaşamlar içinde* (s. 17-40), B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Ed.), M. Çomak (Çev.). İstanbul: Kitap.

İpek, N. (2006). İmparatorluktan ulus devlete göçler. İstanbul: Serander.

Jourdain, A. ve Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu'nun Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları*, Çev. Öykü Elitez, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Kaya, A. (2017). İstanbul, Mülteciler İçin Cennet Mi Cehennem Mi? Suriyeli Mültecilerin Kentsel Alandaki Halleri. *Toplum Bilim*, 140 (42-68).

Kaya, A. ve Işık, I.E; Şahin B; Aksoy, P. ve Velioğlu, Ş. Der. (2008). *Günümüz Türkiye'sinde Göçler.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

King, R. (2012). "Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer", Willy Brandt Professorship Working Paper Series, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö.

Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3): 163-184.

Kolsuz, G., Yeldan, E., A., (2014). 1980 Sonrası Türkiye Ekonomisinde Büyümenin Kaynaklarının Ayrıştırılması, *Çalışma ve Toplum*, s.49-66

Korkmaz, E. E. (2018). Türkiye'de Tekstil Sanayisinin Sosyal Taraflarının Mülteci İstihdamına Bakışı. *Çalışma ve Toplum*, 56, 93-119

Morokvasic, M. (1984). Birds of passage are also women, *International Migration Review*, Sayı 18/4. s. 886-907

Oktik, N. (1997). Köyün Çekiciliği Kentin İticiliği, *Toplum ve Göç II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Sosyoloji Derneği, Ankara.

Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekin Kitabevi

Özsöz, C. (2007). Pierre Bourdieu'nun Temel Kavramlarına Giriş, *Sosyoloji Notları*, s. 15-21

Öztan, E. (2010). Unutulan bir göç ve yurttaşlık deneyimi: İlk kuşak göçmen kadınlar ve Hollanda Türkiyeli Kadınlar Birliği, *Fe Dergisi*, Sayı 2/2, s. 31-49

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, Sayı 23, s. 256-266

Rabo, A. (2006). "Affective, parochial or innovative? Aleppo traders on the margin of global capitalism", *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée: La Syrie au quotidien. Cultures et pratiques du changement*, http://remmm.revues.org/3013, erişim tarihi: 19 Mayıs 20

Tekeli, İ. (1990). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskan Sorunu, *Toplum ve Bilim*, 50, s.49-71

Tekeli, İ. (2007). *Türkiye'nin göç tarihindeki değişik kategoriler, Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Tilly, C. (2007). "Trust Networks in Transnational Migration", *Sociological Forum*, 22(1): 3-24.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık

Yaman, A. (2016). Suriyeli Sosyal Sermayenin İnşası ve Yeniden Üretim Sürecinin Sivil Toplum ve Ekonomik Hayat Alanlarında İncelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3, s.94-127

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Van Hear, N. (2004). "I went as far as my Money would take me': conflict, forced migration and class" Crepeau, F. Vd (der.) Forced migration and global processes: a view from forced migration studies içinde, Lexington/Rowman and Littlefield, Lanham, MA, 125-158.

Wallance, R., Wolf, A. (2013). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları.

Watenpaugh, K.D. (2005). Cleansing the Cosmopolitan City: Historicism, Journalism and the Arab Nation in the Post-Ottoman Eastern Mediterranean, *Social History*, 30(1): 1-24.

Wallerstein, I. (2003). *Dünya-Sistemleri Kavramına Karşı Dünya-Sistemi Kavramı: Bir Eleştiri, Dünya Sistemi*, Der. Frank, G. Gills, B. İmge, Ankara.

Wilpert, Czarina. (2007). *Göçte cinsiyet ve istihdam. Kökler ve yollar: Türkiye'de göç süreçleri*

Web Kaynakları

İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme Görüntülenme Tarihi: 10.01.2020 https://www.researchgate.net/publication/334123459_

İnsan Hakları Derneği, (2013). *Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye'den Gelen Sığınmacılar Raporu.* Erişim Adresi: https://www.ihd.org.tr/images/pdf/2013/YokSayilanlar.pdf

Erdoğan, M. (2020). *Suriyeliler Barometresi.* Görüntülenme Tarihi: 15.09.2020 https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf

Saraçlı, M. (2013). *Suriye Krizinin Zorunlu Göç Boyutu.* Görüntülenme Tarihi: 01.08.2018 http://mekam.org/mekam/suriye-krizinin-zorunlu-goc-boyutu

Erdoğan, M. (2017). "*Kopuş"tan "Uyum"a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği* Görüntülenme Tarihi: 04.04.2018 https://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/04/14/dcc6a30e-e9ed-4e99-920b-cdfa7544e370.pdf

Şentürk, C. (2020). "Türkiye Şehirlerinde Suriyeli Göçmenler" Görüntülenme Tarihi: 01.10.2020 https://cdn.websiteeditor.net/09fe2713f5da44ff99ead273b339f17d/files/uploaded/TR-PolicyPaper_8_Syrische_Migration.pdf

Vodina, S. (2019) Türkiye'de Mülteciler Bağlamında Sivil Topluma İlişkin Görüntülenme Tarihi: 01.12.2019 https://www.gocarastirmalaridernegi.org/attachments/article/132/turkiye-deki-suriyeli-multeciler-baglaminda-tespit-ve-oneriler-sivil-topluma-iliskin.pdf

Worth, R.F. (2012) "Drought Withers Lush Farmlands in Syria", *New York Times*, http://www.nytimes.com/2010/10/14/world/middleeast/14syria.html, erişim tarihi: 8 Mayıs 2016.

Web Sayfaları

https://data.tuik.gov.tr

https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi